

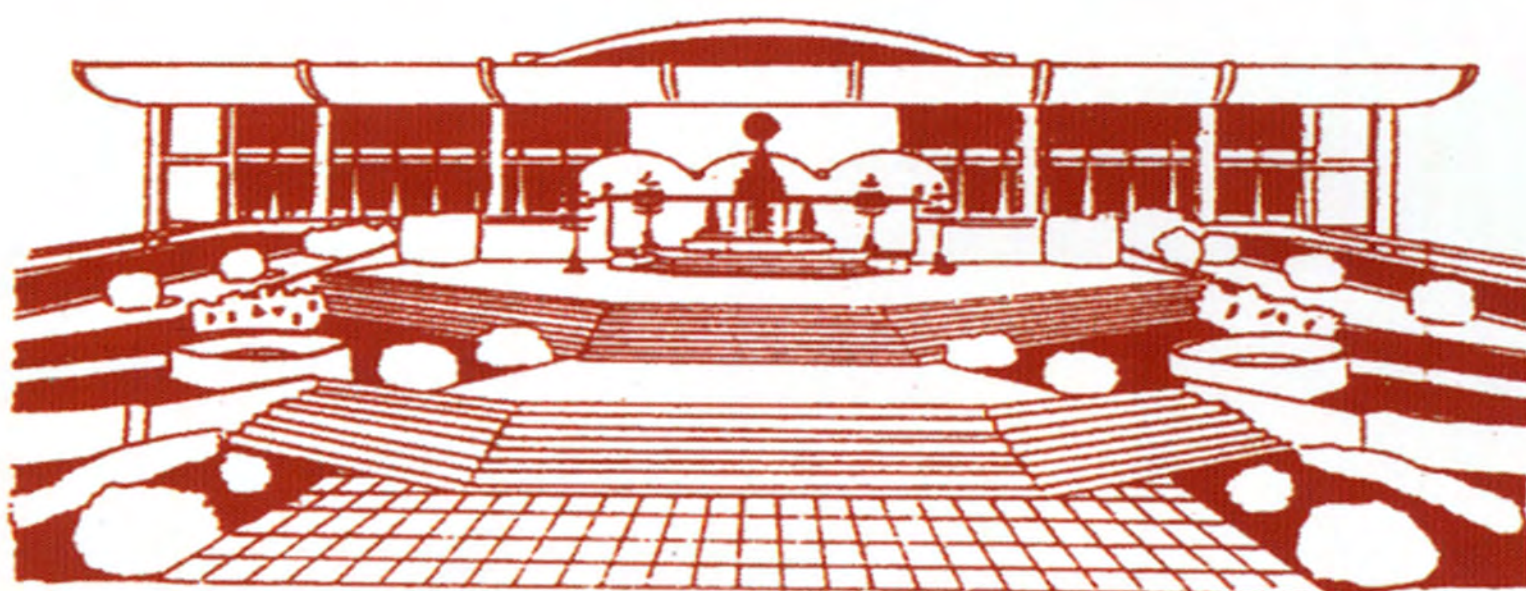

รัฐสภาสาร

ฉบับปรับปรุง

ปีที่ ๔๖ ฉบับที่ ๔ เดือน เมษายน ๒๕๔๑

รัฐสภาไทย

Legislative Institutional Repository of Thailand

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล

นายมนตรี ดันตวิวัฒน์

นายทวี พวงทะวาย

บรรณาธิการ

นายศุภพงศ์ ขจรศิลป์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางปรียวดี พระทอง

ผู้จัดการ

นางนุศรี ชัยสุวรรณ

เหรียญก

นายประวิช ตั้งใจมั่น

กองบรรณาธิการ

นายจินดา เจริญพรรณ

นางสาวรัชณี อังตระกูล

นายบุญเรือง บุรภัคดี

นายวีระพันธ์ มุขสมบัติ

นายอัครเมศวร์ ทองนวล

นายสมบัติ ทวีศิลป์

นางอัจฉรา จุยนิยง

นางสาวพรรณพร ปิเจริญกิจ

นางสาวอรทัย แสนบุตร

นางสาวอารีวรรณ พูลทรัพย์

นางสาวจุฬารัตน์ เต็มผล

ฝ่ายศิลปกรรม

นายมานะ เรืองสอน

นายก้องเกียรติ ผือโย

นายกิตติชาติ สัมพันธ์นรินทร์

ฝ่ายธุรการ

นางอำไพ กันเกษแก้ว

นางภานี คงสมจิตต์

นางสาวอาภรณ์ เนื่องเศรษฐ์

นางสาวโสภี คำมัน

พิมพ์ที่

กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

บทบรรณาธิการ

นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองปี 2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาแล้วหลายฉบับ และในบางฉบับก็ได้มีการเปลี่ยนแปลง แก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพบ้านเมืองและความเป็นอยู่ของประชาชนในขณะนั้น สำหรับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็เช่นกันได้กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับคณะกรรมการเลือกตั้งไว้ ซึ่งก็เป็นความจำเป็นที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการจัดทำกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการเลือกตั้งขึ้นมาเพื่อให้รองรับและสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญได้

ในการเลือกตั้งแต่ละครั้งมักจะประสบปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการทุจริต การซื้อสิทธิ์ขายเสียง หรือแม้แต่ปัญหาเกี่ยวกับบัญชีรายชื่อของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง จึงทำให้หลาย ๆ ฝ่ายต่างหาวิธีที่จะช่วยให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม โดยจะเริ่มจากการตั้งองค์กรกลางขึ้นมา เพื่อให้สอดส่องดูแลการเลือกตั้ง แต่เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายรับรอง จึงทำให้มีอำนาจไม่เต็มที่ บทบาทขององค์กรกลางจึงอยู่ในขอบเขตที่จำกัด ดังนั้นการที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีคณะกรรมการเลือกตั้งขึ้นมาในรูปของบัญญัติกฎหมายเช่นนี้ก็ทำให้การดูแลความเรียบร้อยในการเลือกตั้งแต่ละครั้งนั้นสามารถกระทำได้อย่างเต็มที่

การกำหนดให้มีคณะกรรมการการเลือกตั้งนี้ คงจะก่อให้เกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรมในการเลือกตั้งมากขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนทั้งประเทศช่วยกันสนับสนุนให้คณะกรรมการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

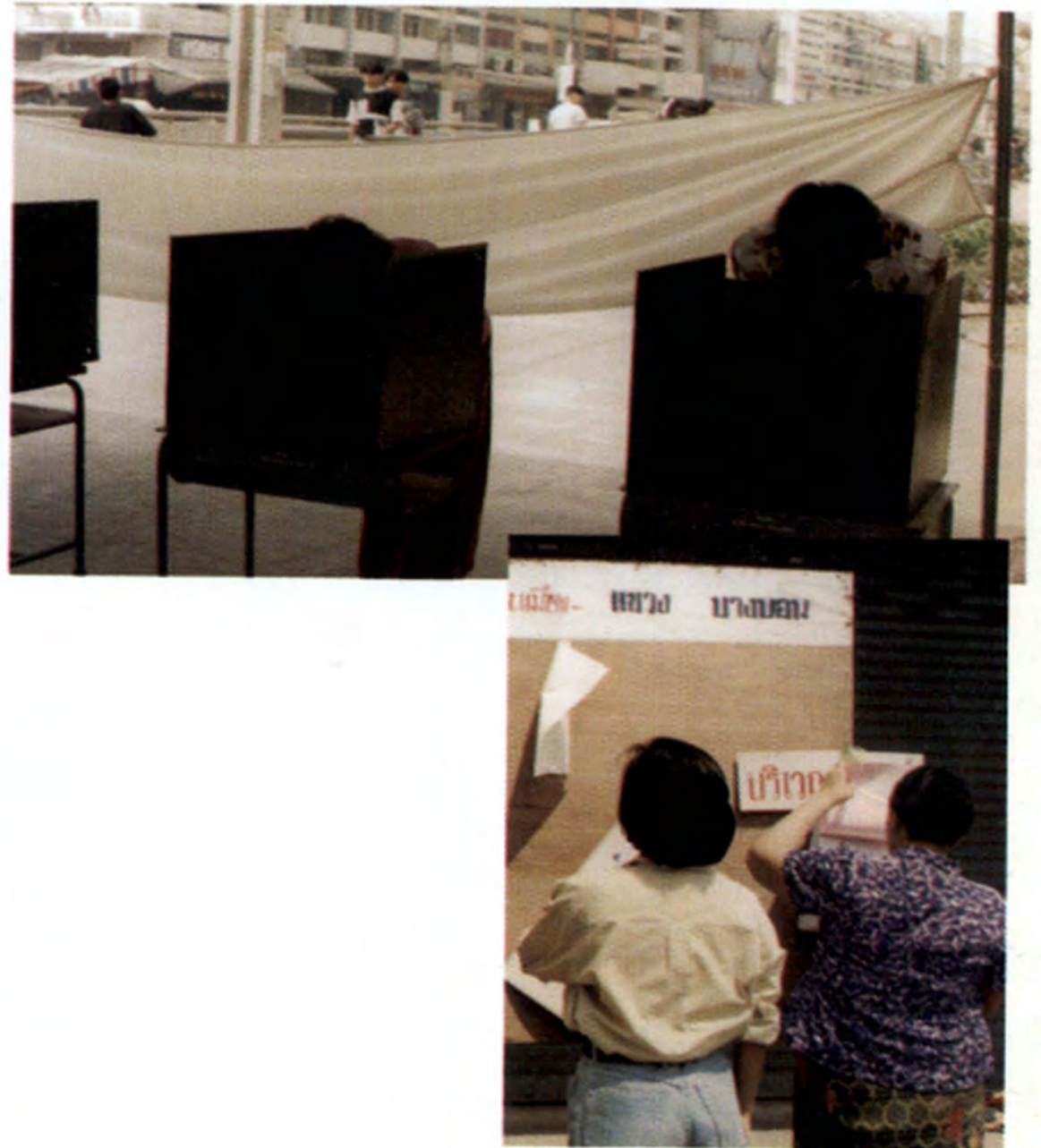
สารบัญ

บทความ

1

แนวทางการร่างกฎหมายประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง
ให้สอดคล้องกับ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2540

สรุปข่าว

107

พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้นำฝ่ายค้านฯ
ยื่นหนังสือขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล
ต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อ 2 มี.ค. 41

LIIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

ภาพกิจกรรม

★ ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ยื่นญัตติเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะต่อประธานรัฐสภา ณ ห้องรับรอง 1 อาคารรัฐสภา 1 เมื่อ 2 มีนาคม 41

★ นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภา และประธานสภาผู้แทนราษฎร ให้การรับรอง นาย Amin Zadeh รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศอิหร่าน และคณะ ณ ห้องรับรอง 1 อาคารรัฐสภา 1 เมื่อ 2 มีนาคม 41

★ นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภา และประธานสภาผู้แทนราษฎร ให้การรับรอง นายตรัน จ็อก ฮุง รองหัวหน้าสำนักงานสภาแห่งชาติเวียดนาม และคณะ ณ ห้องรับรอง 1 อาคารรัฐสภา 1 เมื่อ 10 มีนาคม 41

LIBRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

★ นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภา และประธานสภาผู้แทนราษฎร ให้การรับรอง นายเกออร์ก ชนิดารีค เอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มแห่งสาธารณรัฐ ออสเตรียประจำประเทศไทย ณ ห้องรับรอง 1 อาคารรัฐสภา 1 เมื่อ 10 มีนาคม 41

★ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ให้การรับรอง Mr.Wang Dehe รองนายกเทศมนตรีเมืองเอียนไถ สาธารณรัฐประชาชนจีน และคณะ ณ ห้องรับรอง 1 อาคารรัฐสภา 1 เมื่อ 16 มีนาคม 41

LIBRT

legislative Institutional Repository of Thailand

★ นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภา และประธานสภาผู้แทนราษฎร
 รับมอบเครื่องระบบตอบรับสายอัตโนมัติ และการให้บริการข้อมูลทางเสียง จาก ดร.ดีเทอร์ ซีเมส
 เอกอัครราชทูตสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันประจำประเทศไทย ซึ่ง CIM เป็นผู้สนับสนุน ค่าใช้
 จ่ายในการซื้อเครื่อง และบริษัท Siemens Business Communication System Ltd. เป็นผู้
 บริการระบบตู้สาขาโทรศัพท์อัตโนมัติ Siemens Hicom 300 กับทางรัฐสภา ณ ห้องรับรองพิเศษ
 ชั้น 2 อาคารรัฐสภา 2 เมื่อ 17 มีนาคม 2541

★ ศาสตราจารย์ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พร้อมด้วย
 ข้าราชการ ชั้นผู้ใหญ่ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นำพานประดับพุ่มดอกไม้ไป
 ถวายราชสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องใน “วัน
 ระลึกมหาเจษฎาบดินทร์ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว” ณ ศาลาพลับพลากองพลมหาดไทย
 ดำเนินกลาง กรุงเทพมหานคร เมื่อ 31 มีนาคม 2541

แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการ
การเลือกตั้งให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2540

โดย..... ดร.อัศวเมศวร์ ทองนวล

การบริหารการเลือกตั้งในความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แม้ว่าจะมีบทกำหนดโทษกำหนดไว้เป็น
ลายลักษณ์อักษรแล้วก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาถึงเจตจำนงของรัฐบาล ก็จะปรากฏหลักฐาน
ว่ามีการเน้นหนักในนโยบายที่จะทำให้การเลือกตั้งดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและ
บริสุทธิ์ยุติธรรมอยู่อย่างมาก ดังจะเห็นได้จากหนังสือสั่งการของอดีตรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงมหาดไทยฉบับหนึ่งซึ่งดำรงตำแหน่งรองหัวหน้าพรรคการเมืองพรรคหนึ่ง ที่ส่งผู้
สมัครเข้าแข่งขันในการเลือกตั้งครั้งนั้นด้วย ได้แถลงไว้อย่างชัดเจนว่าปรารถนาอย่างแรง
กล้าที่จะให้การเลือกตั้งดำเนินไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม หนังสือสั่งการฉบับนั้นมี
ข้อความตอนหนึ่งว่า¹

“...ในหน้าที่ราชการแล้ว ข้าพเจ้าขอประกาศว่าจะปฏิบัติหน้าที่โดยเที่ยงธรรม ไม่
กระทำการเพื่อช่วยเหลือบุคคลใด พรรคการเมืองใด ที่เข้าแข่งขันในการเลือกตั้งครั้งนี้ ทั้ง
ไม่ปรารถนาที่จะให้บุคคลใดหรือพรรคการเมืองใด มาแอบอ้างอิทธิพลใดๆ เพื่อให้การ
ปฏิบัติหน้าที่ต้องเสียความเที่ยงธรรมไป...”

นอกจากนี้ ในหนังสือสั่งการฉบับเดียวกันนั้น ก็ได้มีการกำชับผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับ
กับการปฏิบัติภารกิจเลือกตั้งทุกคน ให้เคารพต่อหน้าที่ ปฏิบัติงานด้วยความเป็นธรรม โดย
สุจริต และตรงไปตรงมาตามระเบียบแบบแผน ไม่หวั่นกลัวต่ออิทธิพลใดๆ ทั้งสิ้น และห้าม
มีพฤติการณ์ส่อไปในทางอคติหรือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองใด ไม่ว่า

จะโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม ผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องถูกลงโทษทางวินัยสถานหนัก และหากกรณีเข้าข่ายความผิดอาญาก็จะต้องดำเนินคดีโดยไม่มีการยกเว้น

เป็นที่น่าสังเกตว่าการสั่งการในลักษณะนี้ มีความสำคัญและจำเป็นเพียงใดในเมื่อความเรียบร้อยและความบริสุทธิ์ยุติธรรมในกระบวนการบริหารงาน ไม่ว่าจะป็นงานเลือกตั้งหรืองานอื่นใดก็ตามสามารถพิจารณาได้หลายแง่ แตกต่างกันไปตามระบบความเชื่อหรือค่านิยมของแต่ละสังคม บางทีอาจจะพิจารณาได้ว่าความบริสุทธิ์ยุติธรรมเป็นเรื่องของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคน ถ้าผู้ปฏิบัติงานมีระดับมาตรฐานทางจริยธรรมสูงพอที่จะรับผิดชอบได้เอง การที่จะคอยกำชับตักเตือนให้มีความบริสุทธิ์ยุติธรรมอยู่เสมอๆ ไม่อาจจะเพิ่มพูนระดับความรับผิดชอบขึ้นมาได้ การนำเอาความบริสุทธิ์ยุติธรรมมากำหนดเป็นนโยบายสำหรับสังคมที่มีระบบความเชื่อหรือค่านิยมเช่นนี้ อาจจะเห็นว่าเป็นเรื่องแปลกและไม่มีเหตุผล เนื่องจากเรื่องเหล่านี้เป็นสิ่งธรรมดาที่เชื่อว่าทุกคนมีกันอยู่แล้ว การนำเอาเรื่องธรรมดามาย้ำและเน้นให้เห็นความสำคัญเป็นพิเศษขึ้นมา จึงนับว่าไม่ใช่กรณีธรรมดาสำหรับสังคมนั้น แต่สำหรับสังคมไทย ซึ่งมีพฤติกรรมในการบริหารงานที่มีลักษณะผสมผสานและขัดแย้งกันระหว่างแนวความคิดเก่ากับแนวความคิดสมัยใหม่ ยังไม่อาจหาข้อยุติที่แน่นอนได้ ทศนคติในเรื่องนี้จึงอาจจะแตกต่างกันออกไป ดังนั้น ความสำคัญและความจำเป็นในการกำหนดนโยบายเรื่องความบริสุทธิ์ยุติธรรมในการเลือกตั้ง จึงเป็นเรื่องที่อาจจะทำความเข้าใจและยอมรับได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการเลือกตั้งโดยทั่วไปเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะไม่แตกต่างไปจากการบริหารราชการทั่วไป ซึ่งมีผู้รับบริการคอยติดตามการปฏิบัติงานอยู่ ดังนั้นความล้มเหลวของการเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่กระทบกระเทือนถึงความบริสุทธิ์ยุติธรรมของผู้บริหารการเลือกตั้ง จึงมิได้มีความหมายเฉพาะการสูญเสียงบประมาณ ทรัพยากร และเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์เท่านั้น แต่ยังมีผลในการทำลายความเชื่อถือของสาธารณชนที่มีต่ออุดมการณ์ทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยอีกด้วย

เมื่อความล้มเหลวในการบริหารการเลือกตั้งก่อให้เกิดผลเสียหายดังกล่าว การที่รัฐบาลกำหนดนโยบายเรื่องความบริสุทธิ์ยุติธรรมในการเลือกตั้งให้เห็นเด่นชัดขึ้นมาเพื่อเป็นมาตรการสำคัญในการป้องกันผลเสียหายที่จะเกิดขึ้น จึงเป็นเหตุผลที่พอจะเชื่อถือได้ ในอดีต ความล้มเหลวในการบริหารการเลือกตั้ง เคยเป็นสาเหตุสำคัญทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลถูกกระทบกระเทือนอย่างหนักจนเป็นข้ออ้างหนึ่งให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2500²

การบริหารการเลือกตั้งในความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมาเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

1. ในการบริหารการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2476 ได้มีการกำหนดวิธีการเกี่ยวกับการบริหารงานไว้ดังนี้³

1) กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ และมีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามความในมาตรา 1 แห่งพระราชบัญญัติ

2) ให้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งผู้แทนตำบลเพื่อให้กรรมการจังหวัด ประกาศวันเลือกตั้งผู้แทนตำบลภายในระยะเวลาที่พระราชกฤษฎีกากำหนด
การเลือกตั้งผู้แทนตำบล

3) กำหนดให้กรรมการอำเภอเป็นผู้รับสมัคร ประกาศรายชื่อผู้สมัคร และตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครเป็นผู้แทนตำบล

4) กำหนดให้กรรมการอำเภอมีหน้าที่กำหนดวันและสถานที่ที่จะออกเสียงเลือกตั้ง และให้ตั้งกรรมการตรวจคะแนนตำบลละ 3 คน

5) กำหนดให้กรรมการตรวจคะแนนเป็นผู้ประกาศชื่อผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนตำบลแล้วรายงานไปยังกรรมการอำเภอเพื่อส่งต่อไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด

การเลือกตั้งผู้แทนราษฎร

6) กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้รับสมัครผู้ที่สมัครเป็นผู้แทนของจังหวัด และมีอำนาจสอบสวนคุณสมบัติกับประกาศรับสมัครได้

7) ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้กำหนดวันและสถานที่ออกเสียงเลือกตั้ง และตั้งกรรมการตรวจคะแนนจังหวัดละ 3 คน

8) กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ประกาศชื่อผู้แทนราษฎร แล้วส่งรายงานให้กระทรวงมหาดไทย

9) กำหนดให้การวินิจฉัยการคัดค้านการเลือกตั้งเป็นอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร ไม่ใช่ศาล

2. ในการบริหารการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2479 ได้มีการกำหนดวิธีดำเนินการไว้ดังนี้⁴

การบริหารการเลือกตั้งของกระทรวงมหาดไทย

1) กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง วางระเบียบควบคุมการลงคะแนนและกิจการอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

2) ต้องตราพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งผู้แทนราษฎร และพระราชกฤษฎีกานี้ต้องกำหนดระยะเวลารับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง และระยะเวลาอันจะพึงกำหนดวันเลือกตั้ง

3) ให้ออกพระราชกฤษฎีกาแบ่งเขตเลือกตั้งในกรณีที่จังหวัดใดมีเขตเลือกตั้งเกินกว่า 1 เขต ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 60 วัน และในพระราชกฤษฎีกานี้ ให้ระบุว่าเป็นเขตเลือกตั้งที่เท่าใด ในจังหวัดใด

การบริหารการเลือกตั้งของจังหวัด

4) ให้กรรมการจังหวัดประกาศกำหนดวันเลือกตั้ง และวันเลือกตั้งต้องอยู่ในกำหนดระยะเวลาตามพระราชกฤษฎีกา

5) กำหนดให้คณะกรรมการจังหวัดให้ความสะดวกและรักษาความสงบเรียบร้อยในวันเลือกตั้ง

6) กำหนดให้จังหวัดเป็นผู้รับสมัคร และกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดบันทึกการรับสมัครไว้เป็นหลักฐาน แล้วออกใบรับให้แก่ผู้ยื่นใบสมัคร แล้วผู้ว่าราชการจังหวัดสอบสวนคุณสมบัติ ถ้ารับได้ก็ให้ประกาศรับไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด แล้วแจ้งให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งทราบโดยเร็ว

7) กำหนดให้กรรมการจังหวัดประกาศผลการเลือกตั้งโดยเร็ว แล้วรายงานให้กระทรวงมหาดไทย เพื่อรายงานไปยังสภาผู้แทนราษฎร

การบริหารการเลือกตั้งของอำเภอ

8) กำหนดให้กรรมการอำเภอให้ความสะดวก และรักษาความสงบเรียบร้อยในวันเลือกตั้ง

9) ให้กรรมการอำเภอตั้งกรรมการตรวจคะแนน 3 คน กับกรรมการสำรวจตามที่สมควร และให้ตั้งเสมียนคะแนนไม่น้อยกว่า 1 คน และให้มีอำนาจปลดและตั้งบุคคลอื่นแทนก่อนวันเลือกตั้ง

3. ในการบริหารการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2490 ได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานของส่วนกลางไว้ดังนี้⁵

1) จังหวัดใดจะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนได้กี่คน ให้กระทรวงมหาดไทยประกาศในราชกิจจานุเบกษาก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 30 วัน

2) ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

4. ในการบริหารการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2494 กฎหมายได้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ส่วนหลักเกณฑ์อย่างอื่นในการดำเนินการเลือกตั้งเป็นไปตามการเลือกตั้งครั้งก่อน⁶

5. ในการบริหารการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2499 ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการเลือกตั้งไว้ดังนี้⁷

การบริหารของส่วนกลาง

1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง วางระเบียบควบคุมการเลือกตั้ง และกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

การบริหารของจังหวัด

2) ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจประกาศกำหนดวันเลือกตั้ง และให้อยู่ในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา โดยจะต้องกำหนดให้เป็นวันเดียวกันทุกหน่วยเลือกตั้ง

3) ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ มีหน้าที่จัดการให้ความสะดวกและรักษาความสงบเรียบร้อยในวันเลือกตั้ง

6. ในการบริหารการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน พ.ศ. 2511 กฎหมายกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้⁸

เพื่อให้การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน การประสานงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายตลอดจนการวางมาตรการในการรักษาความสงบเรียบร้อยในวันเลือกตั้งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและให้การเลือกตั้งดำเนินไปด้วยความราบรื่น เรียบร้อย เที่ยงธรรม และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของรัฐบาล กระทรวงมหาดไทย จึงได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการเลือกตั้งขึ้น 3 ระดับ คือ

1) ระดับประเทศ ได้แก่ศูนย์อำนวยการเลือกตั้งกระทรวงมหาดไทย

2) ระดับจังหวัด ได้แก่ศูนย์อำนวยการเลือกตั้งจังหวัด

3) ระดับอำเภอ ได้แก่ศูนย์อำนวยการเลือกตั้งอำเภอ

สำหรับศูนย์อำนวยการเลือกตั้งกระทรวงมหาดไทย หรือที่เรียกว่ากองอำนวยการกระทรวงมหาดไทย ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ต่างๆ ดังนี้⁹

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย	เป็นผู้อำนวยความสะดวก
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย	เป็นรองผู้อำนวยความสะดวก
ปลัดกระทรวงมหาดไทย	เป็นรองผู้อำนวยความสะดวก
รองปลัดกระทรวงมหาดไทย	เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยความสะดวก
ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย	เป็นประจำกองอำนวยความสะดวก
อธิบดีทุกกรม และผู้อำนวยการสำนัก	เป็นประจำกองอำนวยความสะดวก
ผู้บัญชาการตำรวจภูธร	เป็นประจำกองอำนวยความสะดวก
ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล	เป็นประจำกองอำนวยความสะดวก
อธิบดีกรมการปกครอง	เป็นเลขาธิการ
รองอธิบดีกรมการปกครอง	เป็นรองเลขาธิการ
ผู้อำนวยการส่วนการทะเบียนและบัตร	เป็นผู้ช่วยเลขาธิการ
ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง	เป็นเจ้าหน้าที่
หัวหน้ากองในกรมการปกครอง	เป็นเจ้าหน้าที่
หัวหน้ากองในสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย	เป็นเจ้าหน้าที่

กองอำนวยความสะดวกนี้มีหน้าที่สั่งการ ปฏิบัติและประสานงานการเลือกตั้งทั่วราชอาณาจักร นอกจากนี้กระทรวงมหาดไทยยังได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์อำนวยความสะดวกเลือกตั้ง กระทรวงมหาดไทยขึ้นอีก โดยแบ่งออกเป็น 3 กองใหญ่ๆ คือ

1) กองเลขาธิการ มีหน้าที่ปฏิบัติงานฝ่ายอำนวยความสะดวกทั่วไป และประสานงานกับทุกหน่วยงาน ติดตามผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ มีเจ้าหน้าที่ประจำคอยปฏิบัติตามคำสั่งของเลขาธิการศูนย์

2) กองกลาง มีหน้าที่ปฏิบัติงานด้านธุรการทั่วไปของศูนย์ จัดหาวัสดุ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการเลือกตั้ง ตลอดจนขนต่อบข้อหาหรือ และปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในระหว่างการเลือกตั้ง

3) กองสวัสดิการ มีหน้าที่ในการดูแลความเรียบร้อยของศูนย์อำนาจการและจัดสวัสดิการต่างๆในศูนย์อำนาจการ

7. ในการบริหารการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2526 ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 (แก้ไขเพิ่มเติม) ได้มีการกำหนดให้ศูนย์อำนาจการเลือกตั้งกระทรวงมหาดไทย ทำหน้าที่ควบคุม อำนาจการ และติดตามผลการปฏิบัติงานเลือกตั้งทั่วประเทศ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้อำนาจการเลือกตั้งกระทรวงมหาดไทยมีบทบาทหน้าที่สำคัญดังนี้¹⁰

- ควบคุมและอำนาจการการดำเนินงานเลือกตั้ง โดยประสานงานกับหน่วยงานทุกฝ่ายของศูนย์อำนาจการ

- ดำเนินการประชาสัมพันธ์

- ดำเนินการตามแผนรักษาความสงบ

- ดำเนินการตามแผนสื่อสาร

- ดำเนินการตามแผนรองอื่นๆ ที่พึงมี หรือกำหนดขึ้นใหม่ตามความจำเป็นและความเหมาะสมกับสภาวะของประเทศในวันเลือกตั้ง

- รวบรวมและประกาศผลการเลือกตั้ง

สำหรับการปฏิบัติงานของศูนย์อำนาจการเลือกตั้ง ได้แบ่งหน้าที่การปฏิบัติงานเป็น 2 ฝ่ายคือ

1) ฝ่ายเลขาธิการ มีอธิบดีกรมการปกครอง เป็นผู้รับผิดชอบ แบ่งหน้าที่การปฏิบัติงานออกเป็นกอง และแผนกต่าง ๆ คือ

(1) กองกลาง มีผู้อำนวยการกองการเลือกตั้งเป็นหัวหน้ารับผิดชอบ โดยได้จัดแบ่งหน่วยงานในการปฏิบัติหน้าที่ออกเป็นแผนกการต่าง ๆ คือ แผนกธุรการ แผนกรับรายงานข่าว แผนกรายงานผลการเลือกตั้ง และแผนกบริการทั่วไป

(2) กองประชาสัมพันธ์ มีเลขานุการกรมการปกครองและผู้อำนวยการกองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ร่วมกันเป็นผู้รับผิดชอบในการประชาสัมพันธ์

แถลงข่าว และชี้แจงข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เลขาธิการศูนย์อำนวยการเลือกตั้งอนุมัติให้เผยแพร่ โดยได้จัดแบ่งหน่วยงานในการปฏิบัติหน้าที่ออกเป็นแผนกรวมข่าวและแผนกแถลงข่าว และข้อเท็จจริง

(3) กองบริการ มีผู้อำนวยการกองคลัง สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยและผู้อำนวยการกองคลัง กรมการปกครอง ร่วมกันเป็นผู้รับผิดชอบ โดยได้จัดแบ่งหน่วยงานในการปฏิบัติหน้าที่ออกเป็นแผนกการต่างๆ คือแผนกอำนาจการบริการ แผนกสถานที่และบริการ และแผนกบริการทั่วไป

(4) กองการสื่อสาร มีผู้อำนวยการกองการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง ผู้อำนวยการกองการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย หัวหน้ากองการสื่อสาร กรมตำรวจ และหัวหน้าสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ร่วมกันรับผิดชอบ โดยได้จัดแบ่งหน่วยงานในการปฏิบัติหน้าที่ออกเป็นแผนกการต่างๆ คือ แผนกการประสานงานการสื่อสารและแผนกรับ-ส่งข่าว

(5) กองตรวจสอบและสังเกตการณ์ มีหัวหน้าสำนักงานผู้ตรวจราชการ กรมการปกครองเป็นหัวหน้า โดยมีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของกรมการปกครอง ที่กรมการปกครองได้แต่งตั้งให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการออกตรวจ ติดตาม และให้คำแนะนำในการเลือกตั้งของแต่ละจังหวัด

2) ฝ่ายรักษาความสงบ มีอธิบดีกรมตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบ โดยมีหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยทั่วราชอาณาจักร ซึ่งการจัดแบ่งหน่วยงานในฝ่ายรักษาความสงบ อธิบดีกรมตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดหน้าที่และตัวบุคคลผู้ปฏิบัติ

สำหรับศูนย์อำนวยการเลือกตั้งในภูมิภาค คือศูนย์อำนวยการเลือกตั้งจังหวัดและศูนย์อำนวยการเลือกตั้งอำเภอและกิ่งอำเภอ มีหน้าที่ดังนี้¹¹

1) ศูนย์อำนวยการเลือกตั้งจังหวัด มีหน้าที่อำนวยการ ควบคุม และสั่งการให้การปฏิบัติงานเลือกตั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อำนวยการศูนย์

2) ศูนย์อำนวยการเลือกตั้งอำเภอและกิ่งอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ควบคุม ตรวจสอบ ติดตาม เพื่อให้การเลือกตั้งในเขตอำเภอและกิ่งอำเภอดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย รักษาความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้ง รับผิดชอบการเลือกตั้งและรายงานผลเกี่ยวกับการเลือกตั้งจากหน่วยเลือกตั้งต่างๆ รวมคะแนนของผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอ ตลอดจนรวบรวมประกาศผลของการนับคะแนน และรายงานแสดงผลของการนับคะแนนของทุกหน่วยเลือกตั้งส่งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด โดยมีนายอำเภอเป็นผู้อำนวยการศูนย์ และมีหัวหน้าส่วนราชการอำเภอและข้าราชการตามที่นายอำเภอเห็นสมควร

8. ในการบริหารการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 (แก้ไขเพิ่มเติม) กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดนโยบายในการเลือกตั้งไว้ 3 ประการ คือ

1) การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะมีขึ้นจะต้องดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บริสุทธิ์ และยุติธรรม

เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 มุ่งที่จะให้การเลือกตั้งที่มีขึ้นดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บริสุทธิ์ ยุติธรรม กระบวนการที่จะทำให้เกิดความบริสุทธิ์ ยุติธรรม ในการเลือกตั้ง ประกอบด้วย บุคคลที่เกี่ยวข้องสำคัญ 3 ฝ่าย คือผู้สมัครรับเลือกตั้ง ประชาชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งบุคคลดังกล่าวจะต้องปฏิบัติภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ไม่กระทำการอันใดเป็นการละเมิดกฎหมาย กล่าวคือผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องดำเนินการหาเสียงโดยชอบด้วยกฎหมาย ไม่กระทำการอันใดเป็นการจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงให้แก่ตนด้วยความไม่บริสุทธิ์ใจ ขณะเดียวกันประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็ต้องลงคะแนนด้วยความสมัครใจ ไม่เห็นแก่อำิสสินจ้างในการลงคะแนน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องวางตัวเป็นกลางในการเลือกตั้งอย่างเคร่งครัด ไม่ปฏิบัติการอันใดเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง ไม่ว่าในทางตรงหรือทางอ้อม

2) สนับสนุน ส่งเสริม และควบคุมกำกับดูแลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายปฏิบัติตามกฎหมายโดยเคร่งครัด ป้องกันและปราบปรามกลโกงทุจริตและการใช้อิทธิพลในการเลือกตั้ง การเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตย เป็นการแสดงเจตนาของประชาชนในการเลือกสรรผู้แทนราษฎรเพื่อเป็นตัวแทนของตนเข้าไปร่วมในการบริหารบ้านเมือง ดังนั้น ในการแสดงออกซึ่งเจตนาในการใช้สิทธิลงคะแนนของประชาชนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง จะต้องเกิดจากความสมัครใจ ความศรัทธา และความบริสุทธิ์ใจ ไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติหรืออิทธิพล ชุมชู่จากบุคคลภายนอก ซึ่งอุดมการณ์ของการเลือกตั้งดังกล่าวได้นำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 โดยกำหนดเป็นข้อปฏิบัติและข้อห้ามสำหรับผู้เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งทุกฝ่าย ดังนั้น จึงต้องควบคุมให้ทุกฝ่ายปฏิบัติตามกฎหมายโดยเคร่งครัด และในขณะเดียวกันต้องป้องกันและควบคุมมิให้ผู้ใดละเมิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งเป็นอันขาด โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ต้องดำเนินการแก่ผู้ละเมิดกฎหมายดังกล่าวอย่างเฉียบขาด ไม่นวันเกรงต่ออิทธิพลใดๆ ทั้งสิ้น ทั้งนี้ เพื่อผลจากการเลือกตั้งให้ได้ผู้แทนราษฎรที่ดี และเป็นตัวแทนของประชาชนตามอุดมการณ์ของการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

3) ให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ เลื่อมใสอุดมการณ์ประชาธิปไตย โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการมาใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตให้มากที่สุด

การมาใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนอย่างถูกต้องโดยสุจริต เป็นสิ่งหนึ่งที่จะบ่งชี้ให้เห็นว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ เลื่อมใสศรัทธาการปกครองระบอบประชาธิปไตย หากประชาชนได้มาใช้สิทธิเลือกตั้งมาก และมีบัตรเสียน้อย ย่อมแสดงให้เห็นว่า ประชาชนรู้หน้าที่ของพลเมืองในระบบประชาธิปไตยและเข้าใจวิธีการลงคะแนนเลือกตั้งเป็นอย่างดีกับทั้งแสดงให้เห็นว่า ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนของคนส่วนใหญ่ สมดังเจตนารมณ์ของการปกครองในระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง อีกทั้งยังเป็นการแสดงความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและมีส่วนร่วมในการปกครองบ้านเมืองอีกด้วย

เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปตามนโยบายรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทยบรรลุเป้าหมาย จึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการทั้งในการประสานงานการเลือกตั้งและการป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียง ทั้งในระดับชาติและกระทรวง ดังต่อไปนี้¹²

ด้านการประสานและการปฏิบัติเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

- 1) คณะกรรมการประสานงานการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- 2) ศูนย์เตรียมการเลือกตั้งกรรมการปกครองและศูนย์ปฏิบัติการเลือกตั้งกระทรวงมหาดไทย

ด้านการรณรงค์ต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียงและการป้องกันและปราบปรามผู้มีอิทธิพล

- 1) คณะกรรมการรณรงค์ต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง
- 2) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามผู้มีอิทธิพล

ด้านการกำกับดูแลการเลือกตั้ง

- 1) คณะกรรมการองค์การกลางการเลือกตั้ง

9. ในการบริหารการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 (แก้ไขเพิ่มเติม) ได้มีการกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไว้ดังนี้¹³

- 1) นโยบายการเลือกตั้ง 3 ประการ คือ

(1) การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บริสุทธิ์ ยุติธรรม

(2) ให้เจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการจัดการเลือกตั้ง ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลางและเป็นธรรม เพื่อให้ได้ผู้แทนที่แท้จริงของประชาชน

(3) ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการไปใช้สิทธิเลือกตั้งด้วยความศรัทธาและมีจิตสำนึกโดยปราศจากการขึ้นหรือลงใจในทางที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

2) แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายกระทรวงมหาดไทย จึงกำหนดแนวทางปฏิบัติ คือ

(1) เป้าหมายการเลือกตั้ง

รณรงค์ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาใช้สิทธิจำนวนมาก และให้มีจำนวนบัตรเสียให้น้อยที่สุด เพื่อแสดงว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนในการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย จึงให้จังหวัด อำเภอ กิ่งอำเภอ เขต เทศบาล และองค์กรท้องถิ่นทุกระดับ รณรงค์เร่งเร้า ชักชวนให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาใช้สิทธิเลือกตั้งให้มากที่สุด โดยตั้งเป้าหมายไว้ว่า ควรมีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 และมีบัตรเสียไม่เกินร้อยละ 3

(2) การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเลือกตั้งต้องปฏิบัติด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง

เนื่องจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งระดับชาติ ประชาชนทั่วไปในและต่างประเทศให้ความสนใจ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการเลือกตั้งไว้อย่างชัดเจน ให้เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติงานให้เสร็จสิ้นภายในกำหนด ดังนั้นเจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติงานด้วยความฉับไว รวดเร็ว และในขณะเดียวกันการปฏิบัติงานจะต้องถูกต้องตามเงื่อนไขของเวลาที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ ผู้บังคับบัญชาทุกระดับจะต้องเร่งรัดการปฏิบัติงานและตรวจสอบความถูกต้องเพื่อมิให้เกิดข้อผิดพลาดอันอาจเป็นมูลเหตุให้เกิดการร้องเรียนและฟ้องร้องขึ้นได้

(3) การปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ให้กำชับข้าราชการในจังหวัด พนักงานส่วนท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ ทุกประเภทและทุกระดับในท้องที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องในการเลือกตั้งให้วางตัวเป็นกลางโดยเคร่งครัด ไม่ปฏิบัติใดๆ ทั้งทางส่วนตัวและราชการอันจะเป็นคุณเป็นโทษแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ผู้หนึ่งผู้ใดหรือกลุ่มการเมืองใดโดยเด็ดขาด สำหรับข้าราชการผู้รับผิดชอบและผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการเลือกตั้ง รวมทั้งประชาชนที่ทางราชการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการเลือกตั้งจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตเที่ยงธรรม อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างเท่าเทียมกัน

(4) การประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง

ให้จังหวัด อำเภอ กิ่งอำเภอ เขต และเทศบาลที่ต้องดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ใช้ขยายประชาสัมพันธ์ทุกประเภทที่มีอยู่ รวมทั้งการขอความร่วมมือจากภาคเอกชน กลุ่มอาสาสมัครในรูปแบบต่างๆ และสื่อมวลชนให้ช่วยประชาสัมพันธ์โดยเน้นนโยบายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตลอดจนให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้สนใจต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งให้มากที่สุด ให้จังหวัด อำเภอ กิ่งอำเภอ เขต เทศบาล และองค์กรท้องถิ่นทุกรูปแบบ ประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งวัตถุประสงค์ของการเลือกตั้ง คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตลอดจนรายละเอียด ขั้นตอน และวิธีการเลือกตั้งให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทราบ รวมทั้งการตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และการยื่นคำร้องขอเพิ่มชื่อหรือถอนชื่อบุคคลในรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนด

(5) บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งนับเป็นหัวใจสำคัญของการใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกครั้งที่ผ่านมาจะมีการร้องเรียนเกี่ยวกับรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งว่าไม่เป็นปัจจุบัน มีชื่อซ้ำซ้อนกัน ดังนั้นให้เร่งรัดปรับปรุงทะเบียนบ้านให้ถูกต้องตามความเป็นจริง เพื่อการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้เป็นปัจจุบันมากที่สุด จึงให้อำเภอ กิ่งอำเภอ เขต เทศบาล ควบคุมดูแลการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งของเจ้าหน้าที่อย่างใกล้ชิด เพื่อมิให้เกิดข้อผิดพลาดและบกพร่องขึ้นได้ และเมื่อได้ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว ให้รีบประกาศและประชาสัมพันธ์ให้ทราบโดยเร็วแล้วรายงานให้กระทรวงมหาดไทยทราบด้วย

(6) การรักษาความสงบเรียบร้อย

เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและตำรวจต้องผนึกกำลังและร่วมมืออย่างใกล้ชิดในการรักษาอย่างรัดกุม และเชื่ออำนาจต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยเฉพาะให้สอดคล้องติดตามความเคลื่อนไหวของบุคคลที่อาจมีพฤติกรรมซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยอันมีผลกระทบต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งได้

สภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารการเลือกตั้งของไทย

ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการบริหารการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบริสุทธิ์ ยุติธรรม อีกทั้งยังมีมาตรการต่าง ๆ ในการลงโทษผู้กระทำผิด เช่น การลงโทษทางอาญา การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง และการคัดค้านการเลือกตั้ง เป็นต้น แต่ในทางปฏิบัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังคงมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการทุจริตและการซื้อขายเสียงในการเลือกตั้ง ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้อาจจำแนกได้ดังนี้¹⁴

1. ปัญหาในการกำหนดเขตเลือกตั้ง

การกำหนดเขตเลือกตั้ง ได้แก่การแบ่งเขตเลือกตั้งหรือการแบ่งประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งออกเป็นกลุ่มตามลักษณะของพื้นที่ โดยทั่วไป การประกาศเขตเลือกตั้ง มักจะเป็นเรื่องที่ประชาชนไม่ค่อยให้ความสนใจมากนัก ประชาชนส่วนใหญ่อาจจะไม่รู้ด้วยซ้ำว่าเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิในครั้งหนึ่ง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ ดังนั้น การแบ่งเขตเลือกตั้งจึงยังไม่เคยถูกตรวจสอบ หรือถูกสงสัยจากสาธารณชนเลย การแบ่งเขตเลือกตั้งจึงยังคงเป็นเรื่องที่ทำกันเองเสีย ๆ โดยกระบวนการของทางราชการ แต่สำหรับนักการเมืองแล้ว การแบ่งเขตเลือกตั้ง ถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะไม่ว่าจะออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ย่อมจะมีผลกระทบต่อการแพ้การชนะในการเลือกตั้งไม่มากนักน้อยเสมอ ทั้งนี้เพราะโดยพื้นฐานแล้ว เขตเลือกตั้งเปรียบเสมือนยุทธภูมิของนักการเมือง

ตามปกตินักการเมืองจะทำงานหาเสียงเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ที่เป็นเขตเลือกตั้งของตน ดังนั้น หากเขตเลือกตั้งมีการเปลี่ยนแปลงไป ก็ย่อมหมายถึงการทำให้พื้นที่บางส่วนที่นักการเมืองผู้นั้นมีฐานเสียงอยู่ถูกตัดแบ่งไปอยู่เขตอื่น และ/หรือทำให้พื้นที่ที่นักการเมืองผู้นั้นไม่ได้ทำงานมาอย่างต่อเนื่องหรือขาดความคุ้นเคยเข้ามาอยู่ในเขตเลือกตั้งของตน หรืออาจจะกล่าวว่า ทำให้พื้นที่ที่เป็นฐานเสียงของนักการเมืองแยกออกจากกัน และ/หรือรวมเอาพื้นที่ที่นักการเมืองขาดฐานเสียงเข้ามา¹⁵ ดังนั้น ถ้าผู้มีอำนาจในการแบ่งเขตเลือกตั้งลากเส้นแบ่งเขตให้พรรคการเมืองหรือนักการเมืองฝ่ายหนึ่งได้เปรียบในการเลือกตั้ง และในขณะเดียวกันก็ตัดโอกาสของพรรคการเมืองหรือนักการเมืองฝ่ายอื่นด้วย ลักษณะของการแบ่งเขตเลือกตั้งอย่างลำเอียงเพื่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบดังกล่าว อาจทำได้หลายวิธีเช่น

- พยายามลากเส้นแบ่งเขตเลือกตั้งให้ครอบคลุมฐานเสียงของฝ่ายที่ตนสนับสนุน ทั้ง ๆ ที่ฐานเสียงดังกล่าวมีลักษณะกระจัดกระจายอยู่ในหลายท้องที่ ทั้งนี้ เพื่อให้ฝ่ายของตนได้รับเสียงข้างมากจากการลงคะแนนเสียง ในกรณีเช่นนี้ รูปร่างของเขตเลือกตั้งจะดูผิดปกติ และคะแนนเสียงของผู้ชนะการเลือกตั้งมักจะสูงกว่าผู้แพ้การเลือกตั้งเล็กน้อย วิธีนี้มักชื่อเรียกว่า เกอริแมนเดอริง (gerrymandering)

- พยายามแบ่งเขตเลือกตั้งให้ฐานเสียงทั้งหมดของฝ่ายตรงข้ามกระจุกตัวอยู่ในเขตเลือกตั้งเพียงเขตเดียวหรือสองเขตเป็นอย่างมาก เพื่อให้พรรคที่ตนสนับสนุนสามารถเอาชนะในเขตเลือกตั้งที่เหลือได้อย่างง่ายดาย วิธีนี้ตรวจสอบได้ยาก เว้นแต่จะพิจารณาจากอัตราส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับจำนวนที่นั่งที่แต่ละพรรคได้รับ

- พยายามแบ่งเขตเลือกตั้งให้ฐานเสียงของฝ่ายตรงข้ามกระจัดกระจายอยู่ในเขตเลือกตั้ง โดยในแต่ละเขตมีคะแนนเสียงของฝ่ายที่ตนสนับสนุนอยู่เป็นส่วนใหญ่ วิธีนี้จะทำให้เขตเลือกตั้งมีรูปร่างผิดปกติได้เหมือนกัน และพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามจะมีจำนวนสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งต่ำกว่าที่ควรจะเป็นค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับคะแนนเสียงที่ได้รับทั้งหมด

- พยายามแบ่งเขตเลือกตั้งให้เขตของฝ่ายที่ตนสนับสนุนมีจำนวนประชาชนต่อเขตเลือกตั้งน้อยกว่าเขตเลือกตั้งอื่นๆ ซึ่งจะทำให้การหาเสียงเลือกตั้งกระทำได้ง่ายและมีโอกาสได้รับเลือกตั้งมากขึ้น

- พยายามรักษาที่นั่งในสภาของฝ่ายที่ตนสนับสนุนซึ่งอยู่ในเขตที่จำนวนประชาชนลดลงโดยไม่ยอมแบ่งเขตเลือกตั้งใหม่ เพราะหากมีการแบ่งเขตเลือกตั้งใหม่ เขตของฝ่ายที่ตนสนับสนุนจะถูกรวมเข้ากับที่อื่นซึ่งฝ่ายที่ตนสนับสนุนอยู่ไม่มีฐานเสียง ในกรณีเช่นนี้เรียกว่า เขตตาย (rotten borough)¹⁶

ถึงแม้ว่าการแบ่งเขตเลือกตั้งจะยังไม่เคยมีการฟ้องร้องหรือมีการพิสูจน์กันอย่างจริงจังว่าเกิดขึ้นในประเทศไทย แต่จากการสอบถามนักการเมืองที่เกี่ยวข้องในอดีต พบว่ามีหลายกรณีที่เป็นปัญหากล่าวขวัญกันในหมู่นักการเมือง ในบางประเทศ ปัญหาเช่นนี้ไม่เกิดขึ้น เนื่องจากได้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่พิจารณาแบ่งเขตเลือกตั้ง เช่น ประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมัน มีคณะกรรมการแบ่งเขตเลือกตั้ง (boundary commission) เป็นต้น

2. ปัญหาในการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่โดยตรงของนายอำเภอ โดยนายอำเภอจะเป็นผู้คัดรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาจากทะเบียนบ้านซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนราษฎรอีกทีหนึ่ง ซึ่งในจุดนี้ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามมา โดยปัญหาเกี่ยวกับบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มักจะพบเห็นทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง มีดังนี้

1) ชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งหายไปต่างๆ ที่ผู้นั้นมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ความผิดพลาดในเรื่องนี้ น่าจะเกิดจากความผิดพลาดของเจ้าหน้าที่ที่คัดรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งจากทะเบียนบ้าน ทั้งในส่วนที่เป็นความบกพร่องในการคัดรายชื่อและในส่วนที่เกี่ยวกับการดึงทะเบียนบ้านออกมาใช้แล้วไม่นำกลับไปไว้ที่เดิม และในอีกส่วนหนึ่ง อาจจะเป็นผลมาจากนโยบายเดิมของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเน้นให้มีผู้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง

ในอัตราสูงสุด ดังนั้น เพื่อให้บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีแต่ชื่อของบุคคลที่คาดว่าจะมาใช้สิทธิได้อย่างแน่นอน นายอำเภอจึงมักจะให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านแจ้งรายชื่อของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งในขณะนั้นไม่อยู่ในท้องที่ และคาดว่าจะไม่มาใช้สิทธิเลือกตั้ง แล้วนำรายชื่อเหล่านั้นไปไว้ในทะเบียนบ้านกลาง บุคคลดังกล่าวจึงไม่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่ก็ถูกขีดฆ่าชื่อออกไป¹⁷ จากการอภิปรายเรื่อง “กลไกการเลือกตั้ง” เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2535 รองอธิบดีกรมการปกครอง ได้กล่าวถึงกรณีนี้ว่า ตามกฎหมายทะเบียนราษฎร บุคคลที่ย้ายไปอยู่ที่อื่นเกิน 15 วัน จะต้องแจ้งย้ายออก แต่ส่วนใหญ่จะไม่แจ้งย้ายออก เมื่อมีการเลือกตั้งจึงเกิดปัญหาขึ้น คือเมื่อนายอำเภอเห็นว่าย้ายไปอยู่ที่อื่นเกิน 15 วัน แล้วไม่แจ้งย้ายออก นายอำเภอก็จะคัดรายชื่อออกจากทะเบียนบ้านไปไว้ในทะเบียนบ้านกลาง แต่ในการคัดรายชื่อออกนั้น กำนันและผู้ใหญ่บ้าน จะเป็นผู้แจ้งรายชื่อกับนายอำเภอ เพราะเป็นผู้ที่รู้ว่าลูกบ้านของตนคนใดย้ายไปทำงานที่อื่น แต่เบื้องหลังของการแจ้งชื่อนั้นมีอยู่หลายกรณี ในบางกรณี กำนันและผู้ใหญ่บ้านได้แจ้งชื่อผู้ที่ตนไม่ต้องการให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งออกจากบัญชี ทำให้ผู้นั้นไม่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง¹⁸

2) การย้ายบุคคลเข้ามาอยู่ในทะเบียนบ้านมากผิดปกติ ปัญหานี้หลายครั้งเกิดจาก เจ้าหน้าที่ที่ต้องการช่วยเพิ่มคะแนนเสียง ให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งบางคน ดังจะเห็นได้จากการเลือกตั้งเมื่อเดือนมีนาคม 2535 ที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนราษฎรย้ายบุคคลจำนวน 1,603 คน จากตำบลแสนสุขไปที่เมืองพัทยาโดยไม่ได้แจ้งให้นายอำเภอทราบ และทางเจ้าหน้าที่ทะเบียนราษฎรเมืองพัทยาก็รับแจ้งมาโดยไม่ทักท้วง¹⁹ ทำให้หลายบ้านมีรายชื่อบุคคลอยู่ในทะเบียนบ้านนับร้อยคน วิธีนี้เรียกว่าการนำเอา “ผีเข้าบ้าน” และจะดำเนินการในขั้นตอนต่อไปภายใต้กรรมวิธีของ “บัตรผีจริง-จริง” ซึ่งหมายถึงการใช้บัตรประจำตัวประชาชนจริง และใช้ตัวบุคคลเจ้าของบัตรประจำตัวประชาชนจริง มาใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยการขวยโอกาสในขณะที่มีการชุมนุม หรือในขณะที่เจ้าหน้าที่พลังแฝง เหตุที่ต้องมีการวิ่ง

ใช้สิทธิเลือกตั้ง ก็เพราะเป็นคนแปลกหน้า จึงเกรงว่าประชาชนที่อยู่ในละแวกหน่วยเลือกตั้งนั้นจะจับผิดได้²⁰

3) บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีชื่อบุคคลภายนอกปรากฏอยู่ในทะเบียนบ้าน โดยเจ้าของบ้านไม่ทราบ ปัญหาดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจากความผิดพลาดหรือความล่าช้าของระบบทะเบียนราษฎรหรืออาจเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ซึ่งจงใจจะช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จึงทำบัญชีรายชื่อในลักษณะดังกล่าวขึ้น ทั้ง ๆ ที่บุคคลที่มีชื่อปรากฏอยู่นั้น ไม่ได้อยู่ในท้องถิ่นนั้น ทำให้บุคคลนั้นมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น

4) บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งซ้ำซ้อนกัน ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 ปรากฏว่ามีบุคคลที่มีรายชื่อซ้ำซ้อนกันเป็นจำนวนมาก ในกรุงเทพฯ มีบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งซ้ำซ้อนกันกว่า 2 แสนราย และในจังหวัดใหญ่ ๆ มีรายชื่อซ้ำซ้อนกันกว่า 1 แสนราย รวมทั้งประเทศแล้วมีมากกว่า 1 ล้านราย นับว่าเป็นจำนวนที่สูงมากเมื่อเทียบกับจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ความผิดพลาดนี้อาจเกิดจากการทุจริตของเจ้าหน้าที่ แต่ส่วนใหญ่แล้วมักเกิดจากความผิดพลาดของเจ้าหน้าที่เพราะเร่งรีบทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในระยะเวลาสั้น ๆ ในช่วงการเลือกตั้งเป็นส่วนใหญ่

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการคัดรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าไปไว้ในทะเบียนบ้านกลางเป็นอำนาจโดยตรงและกว้างขวางของนายอำเภอที่จะคัดชื่อหรือไม่คัดชื่อบุคคลใดออกก็ได้ นอกจากนี้ในการคัดรายชื่อออก นายอำเภอยังต้องอาศัยกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นหลัก หากกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นพรรคพวกหรือเป็นหัวคะแนนให้กับพรรคการเมืองใดก็อาจจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม โดยการแจ้งชื่อเพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามเสียประโยชน์ และในขณะเดียวกันก็รักษาประโยชน์ของฝ่ายตน และหากคิดไปไกลกว่านั้น ถ้าหากนายอำเภอเป็นผู้ที่ฝากไฟในพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง ก็น่าจะชวนให้คิดว่าอาจเกิดความไม่เป็นธรรมได้

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีมาตรการตรวจสอบการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งของนายอำเภอ โดยการให้สิทธิผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือเจ้าบ้านทำคำร้องยื่นต่อศาลให้ชี้ขาดได้ในกรณีที่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือเจ้าบ้านไม่เห็นด้วยกับการชี้ขาดของนายอำเภอตามมาตรา 25 และมาตรา 28 ของพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 (แก้ไขเพิ่มเติม) แต่ปัญหามีอยู่ว่าประชาชนมักไม่ตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้ง ทำให้ไม่ทราบปัญหาที่เกิดขึ้นและไม่สามารถร้องต่อนายอำเภอได้ทันเวลา หรือถ้าทันก็มักจะไม่ได้รับความสะดวกในการแจ้งขอเพิ่มหรือถอนชื่อในบัญชี ปัญหาเช่นนี้ หากพิจารณาจากระเบียบปฏิบัติของทางราชการที่มีขั้นตอนค่อนข้างมาก เมื่อประชาชนมาแจ้งขอให้เพิ่มชื่อที่ขาดหายลงในบัญชีหรือเอารายชื่อบุคคลภายนอกออกจากบัญชี ก็ต้องเขียนคำร้องต่อนายอำเภอให้ดำเนินการ ในบางครั้งแต่ละอำเภอหรือเขตอาจจะมีวิธีดำเนินการที่ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทำให้เกิดความสับสนและความยุ่งยากในการแจ้ง²¹ ทำให้มาตรการตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ได้ผลในการบังคับใช้

3. ปัญหาในการตรวจสอบค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง

เจตนารมณ์ในการกำหนดวงเงินสำหรับใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็เพื่อที่จะควบคุมไม่ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนใช้จ่ายสูงเกินไปในลักษณะของการทุ่มเงินเพื่อหวังชัยชนะ ขบวนการใช้เงินในลักษณะทุ่มเงินจำนวนมหาศาลในการหาเสียงเลือกตั้งมีมาตั้งแต่การเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2512 เป็นต้นมา ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 จะได้มีการกำหนดวงเงินสำหรับใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกและจนกระทั่งถึงปัจจุบัน แต่การบังคับใช้พระราชบัญญัติให้เกิดผลจริงตามเจตนารมณ์นับว่าเป็นไปได้ยากมากหรืออาจทำไม่ได้เลยในความเป็นจริงของการเมืองไทยที่ผ่านมา²² เพราะถึงแม้กฎหมายจะกำหนดไว้ว่าภายใน 3 เดือนหลังจากวันประกาศผลการเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องยื่นรายการค่าใช้จ่ายให้ถูกต้องตามความเป็นจริง มิฉะนั้นจะถูกลงโทษก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ พบว่าเมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับรายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งแล้ว เจ้าหน้าที่ไม่

ได้ตรวจสอบข้อความในรายการค่าใช้จ่ายเลยว่าข้อความดังกล่าวเป็นความจริงหรือไม่ เพียงแต่ต้องการให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งนำรายการค่าใช้จ่ายมายื่นต่อเจ้าหน้าที่ ก็เพียงพอแล้ว และในรายการค่าใช้จ่ายเองก็ไม่มีแบบฟอร์มที่จะทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถกรอกให้เป็นระเบียบตามความเป็นจริงได้ บางรายการผู้สมัครรับเลือกตั้งลงรายการว่ามีผู้บริจาคให้ ทำให้ลดค่าใช้จ่ายในรายการลงไปได้มาก รวมทั้งถ้าเป็นกรณีที่อยู่ในเขตเลือกตั้งนั้น สามารถมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มากกว่า 1 คน การทำรายการค่าใช้จ่ายของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่อยู่ในพรรคเดียวกันสามารถทำรวมกันได้ และค่าใช้จ่ายจะเฉลี่ยกันไปเป็นจำนวนเท่ากัน ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นตัวหลักใช้เงินมากกว่าที่กฎหมายกำหนด ส่วนตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เหลือซึ่งเป็นตัวประกอบสามารถที่จะหลบเลี่ยงการลงในรายการค่าใช้จ่ายได้ เป็นต้น ดังนั้นการยื่นรายการค่าใช้จ่ายต่อเจ้าหน้าที่ จึงเท่ากับไม่เป็นผลแต่อย่างใดเลย²³ นอกจากนี้ ในการยื่นรายการค่าใช้จ่ายซึ่งต่ำกว่าที่ได้ใช้จ่ายไปจริงและเกินวงเงินที่กฎหมายกำหนดไว้ ก็ยังไม่เคยพบว่าทางเจ้าหน้าที่สามารถนำตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งที่กระทำผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 มาลงโทษได้ ทั้ง ๆ ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งส่วนมาก ให้ความเห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งมักจะทำบัญชีค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งไม่ตรงกับความเป็นจริง²⁴ ทั้งนี้เพราะในคดีแพ่งนั้นการบรรยายฟ้องว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้จ่ายเงินเกินไปในกิจการใด เพื่อให้ผู้ถูกฟ้องเข้าใจว่าจำนวนเงินที่เกินไปเป็นค่าใช้จ่ายในกิจการใด และเกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือไม่ เป็นเรื่องที่ยากลำบาก การบรรยายฟ้องที่ไม่ชัดเจนเช่นนี้ อาจเป็นคำฟ้องที่เคลือบคลุม ไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 7 และเมื่อเป็นคำฟ้องที่เคลือบคลุมแล้วศาลก็มีอำนาจหยิบยกขึ้นมาวินิจฉัยยกฟ้องหรือไม่รับไว้พิจารณาได้เอง โดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ เพราะเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน (คำพิพากษาฎีกาที่ 2735/2522) ดังนั้น จึงอาจจะกล่าวได้ว่ามาตรการที่จะควบคุมผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ยื่นรายการค่าใช้จ่ายตามความเป็นจริงตามกฎหมายเป็นเรื่องที่ปฏิบัติได้ยากยิ่ง

สำหรับกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งยื่นรายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งโดยไม่มีหลักฐานการจ่ายเงินก็ดี หรือมีหลักฐานการจ่ายเงินไม่ครบถ้วนก็ดี โดยเฉพาะในกรณีที่เกินวงเงินที่กำหนดไว้จะถือได้หรือไม่ว่าเป็นผู้ยื่นรายการค่าใช้จ่ายอันเป็นเท็จตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 34 ของพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 (แก้ไขเพิ่มเติม) กรณีดังกล่าว ศาลฎีกาได้ตัดสินเป็นบรรทัดฐานว่าการยื่นรายการค่าใช้จ่ายอันเป็นเท็จที่จะต้องรับโทษตามกฎหมายนั้น หมายถึง การยื่นรายการค่าใช้จ่ายที่ไม่ตรงกับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้จ่ายไปจริง การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่มีหลักฐานการจ่ายเงินตามรายการที่ยื่นไว้ให้ครบถ้วน เป็นการยื่นที่บกพร่องหรือไม่สมบูรณ์ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น ซึ่งไม่มีบทกำหนดโทษไว้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 3436/2536) เมื่อพิสูจน์ไม่ได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งยื่นรายการค่าใช้จ่ายอันเป็นเท็จแล้ว ศาลย่อมยกฟ้องผู้สมัครรับเลือกตั้งไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 3107/2523) ดังนั้นข้อกำหนดในเรื่องการควบคุมค่าใช้จ่ายของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่บังคับให้ยื่นรายการค่าใช้จ่ายจึงไม่อาจควบคุมผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ยื่นรายการถูกต้องตามความเป็นจริงได้ เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งมีข้ออ้างที่จะยื่นโดยไม่มีหลักฐานการจ่ายเงินหรือมีหลักฐานแต่ไม่ครบถ้วน เพื่อหลีกเลี่ยงการควบคุมของเจ้าหน้าที่โดยไม่ต้องรับโทษแต่อย่างใด²⁵ และนอกจากนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่ามาตรา 34 ของพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 (แก้ไขเพิ่มเติม) ไม่ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบรายการค่าใช้จ่ายดังกล่าวว่าถูกต้องหรือไม่ มาตรา 34 วรรคท้าย บัญญัติไว้แต่เพียงว่า “การขอตรวจสอบและขอสำเนารายการค่าใช้จ่าย... จะกระทำได้แต่ผู้สมัครและพรรคการเมือง...” ส่วนเจ้าหน้าที่ในกรณีนี้คือผู้ว่าราชการจังหวัด และรวมถึงผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีหน้าที่ตามมาตรา 34 วรรคสอง เท่านั้น คือ “รักษารายการค่าใช้จ่ายและหลักฐานตามวรรคหนึ่งมีกำหนดหกเดือน นับแต่วันที่ประกาศผลการเลือกตั้ง” และยังเป็นที่น่าสังเกตอีกว่าพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 มีเนื้อหาครอบคลุมถึงการได้มาซึ่งเงินว่าต้องมีลักษณะอย่างใดบ้าง จึงทำให้เข้าใจได้ว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

อาจจะบริจาคเงิน 1 ล้านบาท ให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายใดรายหนึ่งก็ได้ ทั้ง ๆ ที่กฎหมายอนุญาตให้ใช้ได้เพียง 350,000 บาท²⁶ (ซึ่งปัจจุบัน พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 (แก้ไขเพิ่มเติม) กำหนดไว้จำนวน 1,000,000 บาทแล้ว) สิ่งเหล่านี้ จึงเป็นปัญหาในการตรวจสอบค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง

ถึงแม้ว่าเมื่อมีการประกาศผลการเลือกตั้งแล้วจะสามารถคัดค้านการเลือกตั้งในกรณีนี้ได้ก็ตาม แต่การคัดค้านการเลือกตั้งได้กำหนดว่าผู้ที่สามารถคัดค้านการเลือกตั้งได้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเท่านั้น จึงทำให้เกิดการจำกัดผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้ง นอกจากนี้ การคัดค้านการเลือกตั้งยังใช้ระบบการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม จึงทำให้กระบวนการเกิดความล่าช้าตั้งแต่การฟ้องร้องไปจนถึงการพิจารณา ผลก็คือทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่จะต้องได้รับโทษได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ทำให้ต้องมีการเลือกตั้งซ่อมแทนตำแหน่งที่ว่าง และทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งซ่อม ที่เป็นคดีตัวอย่างคือ มีการฟ้องร้องผู้สมัครรับเลือกตั้งรายหนึ่งว่าใช้เงินซื้อเสียงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แต่กว่าที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีเสร็จ ปรากฏว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งรายนั้นได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว เป็นต้น²⁷

4. ปัญหาเกี่ยวกับความเป็นกลางของข้าราชการและเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง

1) ปัญหาจากการที่ข้าราชการการเมืองมีอิทธิพลเหนือข้าราชการประจำ

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่ากระทรวงมหาดไทยมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลการเลือกตั้งทั้งหมด ดังนั้น ในกรณีที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรัฐมนตรีที่มาจากพรรคการเมืองหรือกรณีที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสังกัดพรรคการเมือง จึงก่อให้เกิดปัญหาแก่ข้าราชการประจำในการปฏิบัติหน้าที่ กล่าวคือ ข้าราชการประจำอาจวางตัวเป็นกลางตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้อย่างยากลำบาก เพราะผู้บังคับบัญชาคือรัฐมนตรี เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้เกิดความขัดแย้งกัน

ทางด้านผลประโยชน์ขึ้นมาอย่างชัดเจน ปัญหาเรื่องนี้มิได้เพิ่งจะเกิดขึ้น แต่ได้มีการพิจารณามานานแล้ว จนถึงขนาดเคยมีการตั้งคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งขึ้นมาทำหน้าที่ดูแลการเลือกตั้งแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในปี พ.ศ. 2519 เนื่องจากมีผู้มองว่าคณะรัฐมนตรี ซึ่งมี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ดำรงตำแหน่งทั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง และสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วยนั้น จะควบคุมการเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ยุติธรรมได้อย่างไร²⁸ นอกจากนี้ ถึงแม้ว่าจะไม่มีตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก็ตาม หากแต่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีตำแหน่งทางการเมืองอื่นพ่วง อยู่ด้วย ก็สามารถที่จะแสวงหาประโยชน์ทางการเมืองจากตำแหน่งหน้าที่ของตนผ่านทาง ข้าราชการประจำได้ เช่น ใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายโยกย้ายข้าราชการบางคนในเขตเลือกตั้งของตนเพื่อให้มาช่วยเหลืองานเลือกตั้ง หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนอาจใช้งบพัฒนาจังหวัดของตนสนับสนุนโครงการบางอย่างของหน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท เพื่อที่ตนจะได้ถือโอกาสไปเยี่ยมชมโครงการโดยสม่ำเสมอ นอกจากนี้ พรรคการเมืองและตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังพยายามที่จะสร้างสัมพันธอันดีกับข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งสำคัญในจังหวัดพื้นที่ของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งที่สามารถให้คุณให้โทษในการเลือกตั้งโดยตรง เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ตำรวจระดับผู้บังคับการหรือผู้กำกับ เป็นต้น

2) ปัญหาเกี่ยวกับความไม่เป็นกลางของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ได้แก่ เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งกรรมการตรวจคะแนน และเจ้าหน้าที่คะแนน ที่ทำหน้าที่ในการดำเนินการเลือกตั้งในแต่ละหน่วยเลือกตั้ง การแต่งตั้งเจ้าพนักงานเหล่านี้เป็นอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ ถึงแม้ว่าพรรคการเมืองจะสามารถเสนอชื่อกรรมการตรวจคะแนนได้ แต่เนื่องจากพรรคการเมืองไม่มีทุนทรัพย์เพียงพอที่จะจ้างบุคลากรไปเป็นกรรมการตรวจคะแนนได้ จึงมักจะไม่มีการเสนอชื่อกรรมการตรวจคะแนนโดยพรรคการเมือง ดังนั้น อำนาจในการแต่งตั้งจึงตกอยู่

ที่นายอำเภอตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง ในการแต่งตั้งเจ้าพนักงานต่าง ๆ นี้ นายอำเภอมักจะแต่งตั้งตามที่กำนันและผู้ใหญ่บ้านเสนอชื่อมา ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าผู้ที่ถูกเสนอชื่อให้นายอำเภอแต่งตั้งมักจะเป็นผู้นำในท้องถิ่นซึ่งเป็นพรรคพวกของกำนันและผู้ใหญ่บ้านนั่นเอง และส่วนหนึ่งก็เป็นหัวคะแนนซึ่งอยู่ ภายใต้การดูแลของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน²⁹ จุดนี้เองที่เป็นเสมือนลูกโซ่ที่ทำให้เกิดการทุจริตกันที่หน่วยเลือกตั้ง ซึ่งหากไม่มีการระมัดระวังตรวจตรากันแล้ว ก็อาจจะทำให้มีการโกงการเลือกตั้งโดยร่วมมือกันของเจ้าหน้าที่ได้ทุกขั้นตอน เช่น การปล่อยให้ผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้งเข้าไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และการปล่อยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปใช้สิทธิเลือกตั้งซ้ำ (การเวียนเทียน) เป็นต้น

5. ปัญหาเกี่ยวกับการทุจริตและการใช้เงินซื้อเสียงในการเลือกตั้ง

ปัญหาเกี่ยวกับการทุจริตและการใช้เงินซื้อเสียงในการเลือกตั้งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะการใช้เงินซื้อเสียงในการเลือกตั้ง ซึ่งในขณะนี้ได้พัฒนาไปจนถึงขั้นที่มีกลไกที่สลับซับซ้อนจนยากที่จะจับกุมได้ โดยมีวิธีการในรูปแบบต่าง ๆ มากมายดังต่อไปนี้

1) รูปแบบการทุจริตในการเลือกตั้งโดยผู้สมัครรับเลือกตั้ง

การทุจริตในการเลือกตั้งเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบหรือใช้อิทธิพลบังคับข่มขู่เพื่อให้ตนเองได้รับคะแนนเสียง หรือทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงให้แก่ตนโดยร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ที่มีอำนาจ วิธีการทุจริตมีหลายรูปแบบ ดังต่อไปนี้³⁰

(1) การทำลายป้ายหาเสียง

การทำลายป้ายหาเสียงเป็นกลยุทธ์ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้ทำลายคู่ต่อสู้เพื่อไม่ให้ประชาชนได้เห็นป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งพรรคอื่น หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งอาจให้พรรคพวกของตนทำลายป้ายหาเสียงของตนบางส่วน และใส่ร้ายว่าพรรคของคู่ต่อสู้เป็นผู้ทำลายเพื่อให้ได้คะแนนลงสารจากประชาชน

(2) การใส่ร้ายป้ายสีคู่ต่อสู้

การใส่ร้ายป้ายสีคู่ต่อสู้ เป็นการกระทำเพื่อสร้างคะแนนเสียงให้กับตนเอง และทำลายคะแนนเสียงของคู่ต่อสู้ โดยอาจใช้ใบปลิวโจมตีผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคอื่นว่ามีประวัติส่วนตัวไม่ดี เป็นคอมมิวนิสต์ หรือเคยทุจริตในหน้าที่ เป็นต้น โดยสร้างเรื่องขึ้นมาเพื่อโน้มน้าวให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็นเรื่องจริงและเห็นว่าคู่ต่อสู้เป็นคนที่ไม่ดี จะได้เปลี่ยนใจมาเลือกตน เช่น ในการเลือกตั้งที่จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2529 ก่อนวันเลือกตั้ง มีใบปลิวถูกแจกจ่ายไปทั่วเมืองโดยกล่าวหาว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้หนึ่งเป็นฆวนอพยพ หรือในจังหวัดร้อยเอ็ดในตอนเช้ามีดของวันที่ 27 กรกฎาคม 2529 ได้มีใบปลิวโจมตีผู้สมัครรับเลือกตั้งคนหนึ่ง โดยกล่าวหาว่า รับเงินจากรัสเซียมาใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง และกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์โดยเคยเข้าป่ามาแล้ว³¹

(3) การใช้สิทธิพลบังคับข่มขู่

ผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งมีสิทธิพลอาจใช้พรรคพวกหรือหัวคะแนนของตนทำการข่มขู่ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายอื่นให้ถอนตัวจากการสมัครรับเลือกตั้ง หรือไม่ให้มาหาเสียงเลือกตั้งในเขตพื้นที่ของตน นอกจากนี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งอาจให้หัวคะแนนของตนบีบบังคับให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงให้แก่ตน

(4) การทุจริตโดยการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในการทุจริตโดยวิธีนี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งได้แก่เจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งหรือกรรมการตรวจคะแนน จะให้ความร่วมมือกับผู้สมัครรับเลือกตั้งบางคนโดยใช้อำนาจหน้าที่ที่ตนมีอยู่กระทำการทุจริตเพื่อช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งอาจจะทำได้หลายวิธี เช่น ลอบใส่บัตรเลือกตั้งซึ่งทำเครื่องหมายไว้แล้วลงในหีบบัตร อนุญาตให้ผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งเป็นพรรคพวกของผู้สมัครรับเลือกตั้งเข้าไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยไม่ได้ตรวจสอบบัตรประจำตัวประชาชน จัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งผิดพลาดโดยเพิ่มชื่อบุคคลที่ไม่มีตัวตนไปในทะเบียนบ้าน ชักจูงประชาชนโดยทำที่แนะนำวิธีการกาเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้ง เป็นต้น

(5) การใช้วิธีการพนัน

วิธีการพนันเป็นวิธีที่นิยมกันมาก ทั้งนี้เพราะคนไทยกับการพนันมักจะเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก การใช้วิธีนี้จึงมักจะได้ผล แต่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องลงทุนมาก วิธีการก็คือ ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งหมายเลข 1 ต้องการที่จะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ก็จะใช้หวัคະແນของตนเองไปกระจายข่าวให้ประชาชนในเขตเลือกตั้งทราบว่ามีการทำพนันกันว่า หมายเลข 2 เป็นต่อหมายเลข 1 เมื่อได้รับพนันมาแล้ว บรรดาหวัคະແນของหมายเลข 1 ก็กระจายข่าวไปยังประชาชนในเขตเลือกตั้งที่รับทำพนันว่าถ้าสามารถทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งหมายเลข 1 ชนะหมายเลข 2 ได้ พวกเขาก็จะมีเงินใช้ทันที

2) รูปแบบของการซื้อเสียงเลือกตั้งโดยผู้สมัครรับเลือกตั้ง

การซื้อเสียงเลือกตั้งคือการที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือตัวแทนของผู้สมัครรับเลือกตั้งจ่ายเงินตลอดจนให้อามิสสินจ้างหรือผลประโยชน์ต่าง ๆ แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อให้มาลงคะแนนเสียงให้แก่ตน การซื้อเสียงเลือกตั้งสามารถกระทำได้หลายรูปแบบ โดยระยะเวลาในการซื้อเสียงเลือกตั้งแบ่งออกได้เป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เป็นระยะเวลาก่อนวันเลือกตั้ง ประมาณ 1-2 เดือน นอกเหนือจากการหาเสียงเลือกตั้งโดยการประชาสัมพันธ์ แจกแผ่นปลิว ติดโปสเตอร์ หรือกล่าวปราศรัยแล้ว ผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยเฉพาะผู้สมัครหน้าใหม่หรือผู้สมัครต่างถิ่นอาจใช้วิธีการอื่นเสริม คือการจ่ายเงิน สิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภค แก่ประชาชน เพื่อทำความรู้จักกับประชาชนในเบื้องต้น และสำรวจความนิยมของประชาชนในพื้นที่เลือกตั้งของตน

ระยะที่ 2 เป็นระยะที่สำคัญที่สุดต่อผลการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นช่วงเวลาประมาณ 1-7 วันก่อนวันเลือกตั้ง และเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมที่สุดในการซื้อเสียงเลือกตั้ง โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งจะจ่ายเงินผ่านหวัคະແນของตนซึ่งเป็นผู้ที่คุ้นเคยอยู่ ถ้าหวัคະແນมีความผูกพันกับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นอย่างดี มีความซื่อสัตย์ และไว้วางใจได้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถจ่ายเงินได้ล่วงหน้าถึง 7 วันก่อนวันเลือกตั้ง แต่ถ้าหวัคະແນไม่มีความผูกพันเพียงพอต่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ควรจ่าย

เงินล่วงหน้าเป็นระยะเวลาสั้น เพราะหัวหน้าคะแนนเหล่านี้อาจแปรพักตร์ไปหาผู้สมัครรับเลือกตั้งรายอื่นที่ให้ค่าตอบแทนสูงกว่าก็ได้ หัวหน้าคะแนนในลักษณะนี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งควรจ่ายเงินให้ในช่วงเวลาที่กระชั้นชิดที่สุด เช่น 1-2 วันก่อนวันเลือกตั้ง เพื่อป้องกันการบิดพลิ้วของหัวหน้าคะแนน

รูปแบบของการซื้อเสียงเลือกตั้งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ การซื้อเสียงเลือกตั้งโดยจ่ายเงินทางตรง และการซื้อเสียงเลือกตั้งโดยจ่ายเงินทางอ้อม

(1) การซื้อเสียงเลือกตั้งโดยจ่ายเงินทางตรง คือการที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจ่ายเงินให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาออกเสียงเลือกตั้งให้แก่ตน การจ่ายเงินนี้ผู้สมัครรับเลือกตั้งมักไม่จ่ายเงินด้วยตนเอง แต่จะจ่ายผ่านคนกลางซึ่งอาจจะ เป็นหัวหน้าคะแนนหรือผู้ที่มีอิทธิพลในเขตเลือกตั้งนั้น

ก. การซื้อเสียงเลือกตั้งโดยผ่านกำนันและผู้ใหญ่บ้าน การซื้อเสียงเลือกตั้งโดยวิธีนี้คือ การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้หาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งไปพบกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่เลือกตั้งของตนเพื่อขอให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านชักชวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยจ่ายเงินให้ตามที่ได้ตกลงกันตามจำนวนของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในตำบลและหมู่บ้านนั้น โดยเฉพาะในตำบลที่มีขนาดเล็กกำนันและผู้ใหญ่บ้านจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและสนิทสนมเป็นส่วนตัวกับประชาชนเป็นจำนวนมาก ผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงอาศัยช่องทางนี้ให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านช่วยชักชวนให้ประชาชนมาลงคะแนนเสียงให้แก่ตน โดยขั้นตอนในการดำเนินการจะเริ่มตั้งแต่เมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เลขประจำตัวและจะให้เงินแก่กำนันและผู้ใหญ่บ้านโดยทั่วถึงกันทุกหมู่บ้านทุกตำบล และทุกอำเภอในเขตเลือกตั้ง หรืออาจจะเรียกกำนันและผู้ใหญ่บ้านมาประชุมและเลี้ยงสุราอาหาร แล้วรับเงินไปซื้อเสียงเลือกตั้งหรือแจกจ่ายเงินให้กับประชาชนในหมู่บ้านและในตำบลทุกคนจนครบตามจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้านและในตำบลในอัตราซื้อเสียงเลือกตั้งคนละ 20 บาท 30 บาท หรือ 50 บาท

ข. การซื้อเสียงเลือกตั้งโดยผ่านหัวคะแนน การซื้อเสียงเลือกตั้งโดยวิธีนี้ หัวคะแนนของผู้สมัครรับเลือกตั้งจะเป็นผู้นำเงินไปแจกจ่ายกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือเจ้าบ้าน ทั้งเป็นการส่วนตัวหรือเหมาจ่ายทั้งครอบครัว โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ต้องลงไปดำเนินการเอง ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะให้ตัวแทนหรืออาสาสมัครของตนเข้ามาติดต่อกับหัวคะแนน โดยขอทราบข้อมูล จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด และจำนวนคะแนนเสียงที่จะควบคุมให้ เกณฑ์ได้ จากนั้นจะนำเงินมามอบให้กับหัวคะแนนเพื่อแจกจ่าย หัวคะแนนเหล่านี้มักจะเป็นผู้ที่มีชื่อเสียง มีอิทธิพลในเขตเลือกตั้ง และมักจะมีประสบการณ์ในการเลือกตั้งมาก่อน เช่น เคยเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล เป็นต้น โดยบุคคล เหล่านี้จะมีบัญชีรายชื่อหน่วยเลือกตั้งแต่ละหน่วย และรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งว่าหน่วยใดมี จำนวนเท่าใด ซึ่งรวบรวมมาจากหัวคะแนนระดับหมู่บ้านและหัวคะแนนระดับตำบล

ค. การแจกเงินแก่ประชาชนโดยตรงโดยไม่ผ่านคนกลาง การซื้อเสียงเลือกตั้งโดยวิธีนี้ จะใช้วิธีประสานงานกับหัวคะแนน โดยหัวคะแนนซึ่งคุมฐานเสียงอยู่ จะนำ ประชาชนมารับเงินกับผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยตรง โดยหัวคะแนนจะได้รับค่าตอบแทนเป็น การสมนาคุณ การแจกจ่ายเงินโดยวิธีนี้ หากทำให้เป็นระบบและประสานงานอย่างมี ประสิทธิภาพ ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะได้รับประโยชน์เป็นอย่างมาก เพราะจะได้จำนวน คะแนนเสียงแน่นอนตามที่คาดหมาย

(2) การซื้อเสียงเลือกตั้งโดยใช้เงินทางอ้อม คือการที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ได้ใช้ เงินในการแจกจ่ายให้แก่ประชาชนโดยตรง แต่จะเป็นการใช้เงินเพื่อซื้อคะแนนเสียงโดย ทางอ้อม เช่น การแจกสิ่งของเครื่องใช้แก่ประชาชน หรือการซื้อกรรมการประจำหน่วย เลือกตั้ง

ก. การซื้อบัตรประจำตัวประชาชนโดยผู้สมัครรับเลือกตั้ง วัตถุประสงค์ ประการแรก คือการซื้อบัตรประจำตัวประชาชนมาเก็บไว้เพื่อไม่ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปออก เสียงเลือกตั้ง ในกรณีนี้ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งเห็นว่าพื้นที่ที่ตนเองลงสมัครรับเลือกตั้งนั้น มี คู่ต่อสู้ที่มีคะแนนเสียงหนาแน่นกว่าตน ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะทำการกว้านซื้อบัตรประจำตัว

ประชาชนเพื่อมิให้ประชาชนไปลงคะแนนเสียงให้แก่คู่ต่อสู้เพื่อเป็นการตัดคะแนน ประการที่สอง คือซื้อบัตรประจำตัวประชาชนเพื่อนำไปให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่เจ้าของบัตรไปลงคะแนนเสียงให้แก่ตน ในกรณีนี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะทุ่มเงินกว่านซื้อบัตรประจำตัวประชาชนจากบุคคลที่คิดว่าจะไม่ไปลงคะแนนเสียงหรือไปลงคะแนนเสียงให้แก่คู่ต่อสู้ เมื่อได้บัตรประจำตัวประชาชนมาแล้ว ก็จะให้พรรคพวกของตนนำบัตรนั้นไปลงคะแนนเสียงในวันเลือกตั้ง การซื้อบัตรประจำตัวประชาชนมักจะปฏิบัติกันในวันเลือกตั้ง หรือก่อนวันเลือกตั้งประมาณ 1-2 วัน โดยหัวหน้าคะแนนของพรรคจะติดต่อหาบาทามประชาชนไว้ก่อน

ข. การแจกสิ่งของและสร้างสาธารณประโยชน์ วิธีการนี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งมักจะทำกันเพื่อหลีกเลี่ยงการแจกเงินโดยตรง แต่จะแจกเป็นสิ่งของหรือสร้างสาธารณประโยชน์ให้กับประชาชนแทน ได้แก่ การแจกข้าวสาร น้ำปลา ยารักษาโรค สิ่งของเครื่องใช้ในโรงเรียน บริจาคถังเก็บน้ำ สร้างศาลาที่พักผู้โดยสาร สร้างถนนหรือทางเดินเข้าวัด เป็นต้น เป็นการสร้างคะแนนนิยมจากประชาชน จากนั้นก็จะเขียนชื่อของตนลงบนสิ่งของเหล่านั้นเพื่อให้ชื่อของตนเป็นที่ติดปากหรือคุ้นเคยสายตาของประชาชน

นอกจากนี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งบางคนอาจจะไปติดต่อกับเจ้าอาวาสที่ประชาชนในหมู่บ้านนั้นให้ความเคารพนับถือ โดยบริจาคเงินจำนวนหนึ่ง เพื่อเกลี้ยกล่อมให้ประชาชนไปลงคะแนนเสียงให้แก่ตน จากนั้นเจ้าอาวาสจะเรียกประชาชนมาประชุม แล้วแจ้งให้ทราบว่าขอเงินที่ได้รับบริจาคมาเข้าวัดส่วนหนึ่ง ส่วนที่เหลือประชาชนจะนำไปพัฒนาอะไรในหมู่บ้านก็แล้วแต่จะตกลงกัน แต่ถ้าประชาชนลงมติว่าให้นำเอามาแจกแก่ประชาชนเป็นรายหัว เจ้าอาวาสก็มักจะยอมตาม

6. ปัญหาเกี่ยวกับองค์กรกลาง³³

จากการปฏิบัติงานในการเลือกตั้งในช่วงเวลาที่ผ่านมา องค์กรกลางประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) องค์กรกลางเป็นหน่วยงานที่ไม่มีกฎหมายรองรับโดยตรง และมีงบประมาณจำกัด แต่ต้องดูแลหน่วยเลือกตั้งกว่า 70,000 หน่วย ทั่วประเทศ ผลงานที่ได้ปฏิบัติมาก็เป็น

แค่เพียงการสอดส่องดูแล โดยไม่มีอำนาจใด ๆ ที่จะเข้าไปปฏิบัติหรือดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งโดยมีกฎหมายคุ้มครอง และเมื่อสอดส่องดูแลแล้วเห็นว่า ไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม ถ้ารายงานต่อรัฐบาลให้รู้ถึงพฤติการณ์นั้น ก็อาจจะเป็นอันตรายได้ เพราะอาจจะทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นมาภายหลังการเลือกตั้ง ดังจะเห็นได้จากการที่ประธานคณะกรรมการฝ่ายสังเกตการณ์การเลือกตั้ง ได้รายงานต่อที่ประชุมองค์กรกลาง ณ บ้านมิ่งศิลา เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2535 ว่า “องค์กรกลางแม้จะมีพยานหลักฐานเกี่ยวกับการซื้อ-ขายเสียง และการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งของผู้สมัครหลายสิบราย แต่เมื่อส่งเรื่องไปถึงผู้ว่าราชการจังหวัดหรือทางตำรวจ ก็ไม่เกิดผลอะไรขึ้นมา เพราะตำรวจท้องถิ่นยังเกรงกลัวผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น กลัวว่าจะถูกย้ายหลังการเลือกตั้ง ผู้ว่าราชการจังหวัดเองก็ปล่อยปละละเลย”

2) องค์กรกลางตั้งขึ้นมาในลักษณะที่เป็นองค์กรนอกระบบราชการ เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเข้าไปมีอำนาจหน้าที่ภายใต้โครงสร้างของระบบราชการ โดยเอางบประมาณจากงบกลางของรัฐบาล จึงต้องแบกรับภาระหน้าที่ท่ามกลางความคาดหวังของประชาชน

3) ตัวแทนขององค์กรกลางยังไม่มีความเป็นกลางอย่างแท้จริง เลขานุการองค์กรกลางเคยกล่าวว่า แม้ว่าองค์กรกลางจะมีตัวแทนมาจากองค์กรต่าง ๆ เช่น สื่อสารมวลชน สมาคมครู ฯลฯ แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะให้หลักประกันเกี่ยวกับความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ได้

4) ในการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งให้ได้ผล องค์กรกลางยังต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนทั่วไปและสื่อสารมวลชน เพราะองค์กรกลางเป็นองค์กรอาสาสมัครที่มีการจัดตั้งขึ้นเป็นการชั่วคราว มิได้มีเจ้าหน้าที่ประจำและสายการบังคับบัญชาที่แน่นอนเหมือนกับองค์กรถาวรอื่น ๆ

5) การประสานงานกับส่วนราชการยังไม่คล่องตัวเท่าที่ควร แม้ว่าองค์กรกลางจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเต็มที่ในการดำเนินการ โดยขอให้ส่วนราชการที่

เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนทั้งในด้านกำลังคน วัสดุครุภัณฑ์ และข้อมูลที่จำเป็น แต่ในขั้นตอนการปฏิบัติงาน ยังมีความไม่คล่องตัวเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับส่วนราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งโดยตรง ซึ่งมีผลกระทบต่อข้อกำหนดกิจกรรมของฝ่ายสังเกตการณ์เป็นอย่างมาก โดยต้องปรับกระบวนการทำงานอยู่หลายครั้งหลายครา ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในการทำงานแก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับภูมิภาคและระดับจังหวัดค่อนข้างมาก

6) กระทรวงมหาดไทยไม่ได้ให้ความร่วมมือและยังกีดกันการปฏิบัติงานขององค์กรกลางอีกด้วย เหตุที่เป็นเช่นนี้ ก็เพราะกระทรวงมหาดไทยถือว่าหน้าที่ในการจัดการและควบคุมการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยโดยตรง เมื่อมีองค์กรกลางเข้ามาปฏิบัติงานซ้ำซ้อนกันในบางส่วน จึงทำให้กระทรวงมหาดไทยกีดกันด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

7) องค์กรกลางดูแลการเลือกตั้งไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในเขตเลือกตั้งตามท้องถื่นที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองออกไปมาก ๆ

8) องค์กรกลางไม่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบการใช้เงินหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง เช่นกรณีที่นักการเมืองโอนเงินจากบัญชีเงินฝากในช่วงการเลือกตั้ง เป็นต้น

จากปัญหาที่ไม่มีกฎหมายรองรับ ไม่มีอำนาจเต็มที่ ยังมีความไม่เป็นกลาง และเป็นองค์กรที่ไม่ถาวร ทำให้องค์กรกลางมีบทบาทในการปฏิบัติงานที่จำกัด

7. ปัญหาในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง³⁴

เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าในการเลือกตั้งแทบทุกครั้ง มักจะมีการกระทำผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งกันมาก แต่การสืบสวนสอบสวนเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีและตัดสินลงโทษตามกฎหมายนั้นมีอยู่จำนวนน้อย เมื่อเทียบกับจำนวนผู้กระทำผิด ทั้ง ๆ ที่การกระทำผิดหรือการทุจริตเกี่ยวกับการเลือกตั้งมีมาตรการลงโทษทางอาญา และเปิด

โอกาสให้มีการคัดค้านการเลือกตั้งได้ก็ตาม ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากระบวนการในการดำเนินคดีอาญาและการดำเนินคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งมีปัญหาดังต่อไปนี้

1) การดำเนินคดีอาญา

เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งเป็นความผิดที่ไม่ค่อยมีพยานหลักฐาน หรือหากจะมีพยานหลักฐานก็มักจะเป็นพยานหลักฐานที่ยืนยันว่าได้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นจริง ไม่ใช่พยานหลักฐานที่พิสูจน์ว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งเป็นความผิดที่มักจะมีผู้ร่วมกระทำหลายคน และได้มีการเตรียมกันมาอย่างเป็นระบบ จึงไม่ค่อยทิ้งพยานหลักฐานหรือร่องรอยใด ๆ ไว้ เช่น การโงกการเลือกตั้งด้วยวิธีพลร่ม หรือไฟไฟ จะทำไม่ได้เลย หรือถ้าทำได้ก็เป็นไปด้วยความยากลำบาก ถ้าไม่มีเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน และเจ้าหน้าที่คะแนนให้ความร่วมมือ เมื่อเจ้าพนักงานต่าง ๆ พร้อมใจกันรับสินบนจากผู้สมัครรับเลือกตั้งและหัวหน้าคะแนนแล้ว ก็เป็นการยากลำบากที่จะแสวงหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิด

สำหรับความผิดฐานให้สินบนหรือการจ่ายเงินซื้อเสียงเลือกตั้งแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้น ผู้ที่จะเป็นพยานพิสูจน์ความผิดจนเป็นเหตุให้สามารถเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้คือผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่รับสินบน หรือขายเสียงเลือกตั้งของตน แต่เมื่อกฎหมายเลือกตั้งบัญญัติให้ผู้รับสินบนมีความผิดด้วย คือเอาผิดทั้งผู้ให้และผู้รับ จึงทำให้ความผิดฐานให้สินบนแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งขาดพยานผู้รู้เห็นที่สำคัญไป เพราะไม่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่รับสินบนคนใดสนใจมาให้การเป็นพยานว่าตนได้รับสินบนจากใคร ด้วยเกรงว่าคำให้การของตนจะถูกใช้ไปในทางปรักปรำตน อันจะทำให้ตนถูกดำเนินคดีฐานรับสินบนในภายหลัง

2) การคัดค้านการเลือกตั้ง

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า การคัดค้านการเลือกตั้งเป็นมาตรการประการหนึ่งที่จะช่วยให้การเลือกตั้งที่ไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมกลับเข้ามาอยู่ในกรอบแห่งความถูกต้อง แต่เนื่องจากการคัดค้านการเลือกตั้ง มีข้อจำกัดบางประการ กล่าวคือ การคัดค้านการเลือกตั้งจำกัดอยู่แค่เฉพาะผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งได้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และ

พรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น ผู้ยื่นนอกเหนือจากนี้ไม่สามารถที่จะคัดค้านการเลือกตั้งได้ นอกจากนี้ เหตุแห่งการคัดค้านการเลือกตั้งก็จำกัดเหตุไว้เพียง 5 ประการเท่านั้น คือบุคคลซึ่งรู้ว่าตนไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเข้าสมัครรับเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้จ่ายเงินเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งหมดเกินกว่า 1,000,000 บาท ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ยื่นรายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้ถูกต้องตามความเป็นจริงต่อผู้ว่าราชการจังหวัด เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน หรือเจ้าหน้าที่คะแนนทุจริตในการเลือกตั้ง และกรณีสุดท้ายคือ เจ้าพนักงานดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน หรือเจ้าหน้าที่คะแนน จงใจไม่ปฏิบัติหน้าที่หรือขัดขวางการเลือกตั้ง จะเห็นได้ว่าเหตุที่จะทำการคัดค้านการเลือกตั้งมีอยู่อย่างจำกัด ทั้ง ๆ ที่การกระทำผิดในกรณีอื่น ๆ ก็อาจจะทำให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมได้เช่นกัน เป็นต้นว่าการติดสินบนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การโกงโดยวิธีหลวม ใฝ่ไฟ ฯลฯ

3) องค์การที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

ในปัจจุบัน องค์การที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง คือศาลแพ่งและศาลจังหวัด ซึ่งมีกระบวนการในการพิจารณาคดีที่ประกอบด้วยขั้นตอนที่ยุ่งยาก จึงก่อให้เกิดความล่าช้า นอกจากนี้ ศาลแพ่งและศาลจังหวัดมักจะมีขอบเขตความรับผิดชอบกว้างขวาง จึงทำให้การวินิจฉัยคดีล่าช้าไม่ทันการ จนทำให้ผู้กระทำผิดอาจจะได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปแล้ว ทำให้เกิดความยุ่งยากภายหลัง ถึงแม้ว่าจะมีมาตรการให้มีการคัดค้านการเลือกตั้งได้ในภายหลัง แต่หากผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง ได้รับการเลือกตั้งมาโดยมิชอบ และไม่มีเหตุอันควรจะให้มีการเลือกตั้งใหม่ ผู้กระทำผิดนั้นก็สามารถดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้

จากเหตุผลทั้ง 3 ประการดังกล่าว จึงทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ถึงแม้จะได้มีการกระทำผิดกันมากก็ตาม แต่ทางเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ไม่สามารถที่จะนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกฎหมายได้ ทำให้ผู้กระทำผิดได้ใจและขาดความเกรงกลัวต่อการกระทำผิด เพราะไม่สามารถที่จะเอาผิดตนได้

พัฒนาการของคณะกรรมการการเลือกตั้งในประเทศไทย

จากสภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารการเลือกตั้งของไทยดังกล่าวข้างต้น ทำให้หลายฝ่ายมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้หลายฝ่ายมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้หลายฝ่ายมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมมากยิ่งขึ้น หนึ่งในความพยายามดังกล่าวก็คือ การจัดตั้งองค์กรกลางขึ้นมาทำหน้าที่ติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง

นับตั้งแต่การเลือกตั้งครั้งแรกของไทย เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2476 เป็นต้นมา การบริหารการเลือกตั้งของไทยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและการดำเนินการของกระทรวงมหาดไทย ต่อมาภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ความคิดเกี่ยวกับการมี “องค์กรกลาง” ขึ้นมาสอดส่องดูแลความบริสุทธิ์ยุติธรรมของการเลือกตั้งได้เกิดขึ้น และเพิ่มมากขึ้นตามกระแสของพัฒนาการทางเศรษฐกิจและความเบี่ยงเบนของการเลือกตั้ง โดยเฉพาะการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งและการใช้อิทธิพลเบี่ยงเบนผลการเลือกตั้ง

ในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสังเกตการณ์การเลือกตั้งของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยขึ้นเมื่อเดือนเมษายน 2519 มีหน้าที่สังเกตการณ์ความเรียบร้อยของการเลือกตั้ง โดยศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยได้จัดให้มีอาสาสมัครจำนวน 5,500 คน เพื่อสังเกตการณ์การเลือกตั้งในครั้งนั้น

นอกจากนั้น รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่ง มีชื่อเรียกเป็นทางการว่า “คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง” โดยมีอำนาจหน้าที่ควบคุมการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2519 ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย สุจริตและยุติธรรม และเป็นไปโดยถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมาย โดยมีศาสตราจารย์กำธร พันธุ์ลาภ เป็นประธาน คณะกรรมการชุดนี้ได้เสนอแนะต่อนายกรัฐมนตรีภายหลังการเลือกตั้ง เอาไว้ข้อหนึ่งว่า “ควรแยกคณะกรรมการอำนาจการเลือกตั้งออกจากกระทรวงมหาดไทย ตั้งเป็นหน่วยงานอิสระ แต่มีอำนาจหน้าที่สั่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งของกระทรวงมหาดไทยได้ และตัวกรรมการอำนาจการเลือกตั้งควรมาจากผู้แทนพรรคการเมือง ข้าราชการหน่วยงานต่าง ๆ หรือข้าราชการบำนาญ และอาจารย์มหาวิทยาลัย”

ในเวลาต่อมา ในการสัมมนาทางวิชาการกฎหมายเกี่ยวกับ “การเลือกตั้ง 2521” ซึ่งจัดโดยสมาคมทนายความแห่งประเทศไทย ณ ห้องประชุมกรมประชาสัมพันธ์ ในวันที่ 15-17 กุมภาพันธ์ 2521 ที่ประชุมสัมมนาได้สรุปข้อยุติเกี่ยวกับมาตรการที่จะพืงนำมาใช้ในการควบคุมการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมไว้จำนวนมาก โดยเฉพาะมีความเห็นว่าควรตั้ง “สถาบันการเลือกตั้งแห่งชาติ” ขึ้นมาทำหน้าที่ควบคุมการเลือกตั้งในทุกระดับ ให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม โดยสถาบันดังกล่าวควรมีอำนาจวินิจฉัยสั่งการได้ตามกฎหมาย และบริหารงานโดยคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของรัฐบุคคลที่มีความเป็นกลางทางการเมือง และผู้แทนจากพรรคการเมืองต่าง ๆ โดยมีสาระสำคัญบางประการดังนี้³⁵

1. สถาบันการเลือกตั้งแห่งชาติเป็นองค์การถาวร มีหน้าที่ควบคุมการเลือกตั้งในทุกระดับ ไม่เฉพาะแต่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น และสถาบันดังกล่าวจะมีบุคลากรสำหรับดำเนินงานเป็นประจำ
2. ให้มีบุคคลที่มีความเป็นกลางทางการเมือง เช่น ผู้พิพากษา ตุลาการรัฐธรรมนูญ ฯลฯ เป็นกรรมการสถาบัน
3. ให้มีผู้แทนจากพรรคการเมืองต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นกรรมการ โดยเฉพาะผู้แทนจากพรรคการเมืองซึ่งส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้ง หรือผู้แทนจากพรรคการเมืองซึ่งมีที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร โดยผู้แทนจากพรรคการเมืองต่าง ๆ อาจมีจำนวนมากน้อยแตกต่างกัน ทั้งนี้ โดยนำเอาหลักการในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2517 มาตรา 161 วรรคสาม ว่าด้วยจำนวนกรรมการ ซึ่งต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง

นอกจากนี้ ในการแต่งตั้งกรรมการตรวจคะแนน ที่ประชุมสัมมนาเห็นควรให้พรรคการเมืองทุกพรรคซึ่งส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้ง ได้มีส่วนส่งผู้แทนของตนเข้าเป็นกรรมการตรวจคะแนนด้วย โดยที่ประชุมสัมมนาได้ให้ข้อสังเกตและเหตุผลประกอบไว้ดังนี้

1. กรรมการตรวจคะแนน มีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญต่อความบริสุทธิ์ยุติธรรมของการเลือกตั้งในแต่ละหน่วยเลือกตั้งเป็นอันมาก ดังจะเห็นได้ว่า

1) กรรมการตรวจคะแนน เป็นผู้ที่ตรวจสอบว่าผู้ที่มาลงคะแนนเสียงเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่ และเป็นผู้จ่ายบัตรเลือกตั้งให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

2) เมื่อปิดการลงคะแนนเสียงแล้ว กรรมการตรวจคะแนนเป็นผู้ที่ตรวจบัตรเลือกตั้งว่าเป็นบัตรดีหรือบัตรเสีย นับคะแนนบัตรเลือกตั้ง และประกาศผลการนับคะแนน ที่เลือกตั้งนั้น

3) กรรมการตรวจคะแนนมีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในที่เลือกตั้ง และมีอำนาจสั่งให้ผู้ที่รบกวนและขัดขวางการเลือกตั้งออกไปจากที่เลือกตั้งได้

2. ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งเดิมทุกฉบับ นายอำเภอ (หรือคณะกรรมการอำเภอ) เป็นผู้แต่งตั้งกรรมการตรวจคะแนนแต่เพียงผู้เดียว

3. ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2494 มีการอนุญาตให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีผู้แทนประจำหน่วยเลือกตั้งได้ และต่อมา ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 มีการอนุญาตให้พรรคการเมืองมีผู้แทนประจำหน่วยเลือกตั้งได้ แต่ในทางปฏิบัติ การให้มีผู้แทนผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้แทนพรรคการเมืองประจำหน่วยเลือกตั้งไม่เป็นผลดีในการควบคุมการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมแต่อย่างใด เพราะผู้แทนผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้แทนพรรคการเมืองไม่ได้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายแต่อย่างใด มีสิทธิแค่เพียงคอยทักท้วงเมื่อเห็นว่ากรรมการตรวจคะแนนปฏิบัติไม่ถูกต้องเท่านั้น ซึ่งตามปกติก็มักจะไม่มีการทักท้วง เพราะไม่รู้ว่าจะทักท้วงว่าอย่างไร หรือมีฉะนั้นก็เพราะทักท้วงแล้วก็ไม่มีความประโยชน์อะไร นอกจากนี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองก็มักไม่ค่อยจะได้ตั้งผู้แทนประจำหน่วยเลือกตั้งทุกหน่วย เพราะไม่มีบุคลากร หรือมีฉะนั้นก็เพราะไม่มีเงินเบี้ยเลี้ยงให้แก่ผู้ที่จะมาเป็นผู้แทน

4. การฟ้องคัดค้านว่าการเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบ และขอให้มีการเลือกตั้งใหม่ มักจะมีข้อกล่าวหาว่ากรรมการตรวจคะแนนปฏิบัติมิชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการตรวจนับคะแนน

5. ข้อยุติมีเพียงให้พรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งมีส่วนส่งผู้แทนของตนเข้าร่วมเป็นกรรมการตรวจคะแนนเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ ในการปฏิบัติจึงน่าจะเป็นว่า สำหรับประธานกรรมการตรวจคะแนนนั้น ให้นายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้งตามเดิม ส่วนกรรมการที่เหลือ ให้พรรคการเมืองต่าง ๆ ซึ่งส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้ง ส่งผู้แทนของตนซึ่งมีคุณสมบัติเป็นกรรมการตรวจคะแนนได้ เข้าร่วมเป็นกรรมการตรวจคะแนน

6. เมื่อผู้แทนพรรคการเมืองได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการตรวจคะแนนแล้ว บุคคลเหล่านี้ก็ย่อมจะได้รับเบี้ยเลี้ยงจากทางราชการเช่นที่เคยมีการปฏิบัติกันมา และอาจจะไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้แทนพรรคการเมืองเข้ามาเป็นสักขีพยานในการเลือกตั้งอีกต่อไป

ข้อเสนอดังกล่าวข้างต้นมีเหตุผลประกอบดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้พรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งได้เข้ามามีบทบาทในการควบคุมการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมอย่างใกล้ชิด
2. เป็นการป้องกันข้อครหาที่มีการกล่าวหาอยู่เสมอว่า ทางราชการแต่งตั้งกรรมการตรวจคะแนน เพื่อประโยชน์ของผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรครัฐบาล หรือเพื่อประโยชน์ของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ผู้แต่งตั้งสนับสนุน

ผลปรากฏว่าพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2522 ได้บัญญัติรับรองข้อคิดเห็นดังกล่าวไว้ใน มาตรา 43

ต่อมาในปี พ.ศ.2529 ได้มีการจัดตั้งกลุ่มอาสาประชามติขึ้น โดยมี พลเอกสายหยุด เกิดผล เป็นประธาน จัดหาอาสาสมัครเข้าสังเกตการณ์การเลือกตั้งในปีนั้น กลุ่มอาสาประชามติได้ทำการสังเกตการณ์การเลือกตั้งอีกหลายครั้ง และเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิด “องค์กรกลาง” เพื่อมาสอดส่องดูแลและจัดการเลือกตั้งในเวลาต่อมา

ในการสัมมนาทางวิชาการของกลุ่มนักวิชาการอิสระจำนวนหนึ่งจากคณะรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะรัฐศาสตร์และคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ที่จังหวัดชลบุรี ระหว่างวันที่ 29-30 สิงหาคม 2530 เพื่อพิจารณาหาแนวทางในการพัฒนาระบบการเลือกตั้งของไทยให้เหมาะสมและเกื้อกูลต่อการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา ในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรการเสริมระบบการเลือกตั้งนั้น กลุ่มนักวิชาการมีความเห็นข้อหนึ่งว่าควรแต่งตั้งคณะกรรมการกลางกำหนดนโยบายและบริหารการเลือกตั้งขึ้น โดยรัฐสภาเป็นผู้แต่งตั้ง มีหน้าที่กำหนดนโยบายและวางมาตรการที่จำเป็นต่าง ๆ ในการเลือกตั้ง เช่น การตรวจสอบการใช้จ่ายเงินในการเลือกตั้ง ฐานะทางการเงินของพรรคการเมือง และการกระทำที่บังเอิญที่จะกระทบกระเทือนต่อความบริสุทธิ์ยุติธรรมของการเลือกตั้ง โดยกลุ่มนักวิชาการอิสระกลุ่มนี้ได้ให้เหตุผลว่า เพื่อควบคุม ตรวจสอบ และรักษาความบริสุทธิ์ยุติธรรมของการเลือกตั้ง อย่างเป็นกลางและเป็นธรรม ทั้งในด้านการใช้จ่ายเงินในการเลือกตั้งของพรรคการเมือง รวมทั้งควบคุมกลไกของรัฐทุกระดับให้เป็นกลางในการเลือกตั้ง³⁶

นอกจากนี้ รายงานการศึกษาเกี่ยวกับการซื้อคะแนนเสียงและการทุจริตในการเลือกตั้ง : ข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ซึ่งฝ่ายพัฒนาการเมืองและการปกครอง สำนักนโยบายและแผนมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย ได้ทำการศึกษาขึ้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการนำระบบการเลือกตั้งแบบอื่นมาใช้และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอและความเห็น ได้มีการรายงานการศึกษาเอาไว้ดังนี้³⁷

1. เงื่อนไขของการนำระบบการเลือกตั้งแบบหนึ่งคนหนึ่งเสียง (one man one vote) หรือการเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคน (single member constituency) มาใช้ ขึ้นอยู่กับการมีคณะกรรมการกลางกำหนดนโยบายและบริหารการเลือกตั้งด้วย โดยให้คณะกรรมการกลางกำหนดนโยบายและบริหารการเลือกตั้ง มีหน้าที่กำหนดนโยบายและวางมาตรการที่

จำเป็นต่าง ๆ เช่นการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้ง รวมทั้งให้มีหน้าที่กำหนดเขตเลือกตั้งให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายด้วย

2. ไม่ว่าจะนำเอาระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน หรือการเลือกตั้งแบบรวมเขตรวมเบอร์มาใช้หรือไม่ก็ตาม จำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงกลไกและวิธีการเลือกตั้งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันใหม่เพื่อที่จะทำให้การซื้อคะแนนเสียงเลือกตั้งลดลง เช่นการขยายฐานอายุของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นอายุ 18 ปี เพื่อให้ได้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีคุณภาพไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากขึ้น และการจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้ง (election commission) เป็นต้น

3. ในการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง ควรแก้ไขให้มีคณะกรรมการควบคุมและบริหารการเลือกตั้งด้วย โดยให้คณะกรรมการควบคุมและบริหารการเลือกตั้งมีหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำ และดำเนินการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และให้มีหน้าที่ร่วมกันพิจารณากำหนด และแบ่งเขตเลือกตั้งเป็นประจำทุกปี เพื่อป้องกันการเอารัดเอาเปรียบในการแบ่งเขตเลือกตั้ง ทั้งนี้ เนื่องจากในปัจจุบัน การกำหนดเขตเลือกตั้งเป็นไปโดยคน ๆ เดียว จึงอาจไม่เป็นธรรมขึ้นได้ นอกจากนี้ ยังป้องกันข้อครหาต่าง ๆ จากพรรคการเมืองได้ด้วย

ส่วนการสัมมนากรรมการบริหาร สมาชิกพรรคการเมือง และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้จัดขึ้นตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน ณ โรงแรมอิมพีเรียล กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 15-16 พฤษภาคม 2532 ที่ประชุมสัมมนาได้เสนอรายงานผลการสัมมนาในหัวข้อย่อย “แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวิธีการเลือกตั้ง” ไว้ข้อหนึ่งว่า ควรจัดให้มีคณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งชาติ เพื่อกระทรวงมหาดไทยจะได้ไม่ลำบากใจในการบริหารการเลือกตั้ง ที่ต้องเฝ้าระวังต่ออิทธิพลทางการเมืองในระดับชาติ คณะกรรมการดังกล่าว อาจประกอบด้วยพรรคการเมืองทุกพรรคและผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการ ซึ่งจะรับผิดชอบเฉพาะนโยบายเท่านั้น ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติก็ยังคงเป็นเจ้าหน้าที่ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย อยู่เช่นเดิม โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้³⁸

1. กำหนดนโยบายและวางแผนดำเนินการเลือกตั้งทั่วประเทศ
2. ควบคุม ดูแล และอำนวยความสะดวกการเลือกตั้งทั่วประเทศให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม
3. สั่งการและประสานงานกับกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง โดยให้ถือเป็นงานในหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรม นั้น ๆ
4. แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารการเลือกตั้งในส่วนภูมิภาค เพื่อควบคุม ดูแล และอำนวยความสะดวกการเลือกตั้งในส่วนต่าง ๆ ของประเทศ ให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม
5. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อช่วยเหลือเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
6. รวบรวมและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
7. ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง
8. กำหนดและแบ่งเขตเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม
9. ตรวจสอบการดำเนินงาน การใช้จ่ายเงินในการเลือกตั้ง และฐานะทางการเงินของพรรคการเมือง
10. ดูแลการระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั่วไป
11. รวบรวมและประกาศผลการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ

ในด้านการบริหารการเลือกตั้งนั้น ที่ประชุมสัมมนามีความเห็นว่า การบริหารงานและการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเลือกตั้ง นอกเหนือจากอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารการเลือกตั้งยังคงเป็นไปเช่นเดิม และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ ยังคงเป็นเจ้าหน้าที่ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย อยู่เช่นเดิม

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2535 นายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น ได้ออกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 3/2535 ลงวันที่ 8 มกราคม 2535 ให้จัดตั้งองค์กรกลางขึ้นมาทำหน้าที่สอดส่องและดูแลการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ โดยมีชื่อเรียกเป็นทางการว่า “คณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการ

เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” เป็นองค์กรที่อยู่กึ่งกลางระหว่างภาครัฐกับเอกชน โดยกระทรวงมหาดไทยยังเป็นผู้จัดการเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่เคยปฏิบัติมา องค์กรกลางจึงเป็นเพียงผู้สอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้ง ดังที่นายเกษม สุวรรณกุล ประธานองค์กรกลาง กล่าวสรุปไว้ว่า หน้าที่หลักขององค์กรกลางคือตรวจสอบดูแลการเลือกตั้งให้เรียบร้อย และกระตุ้นให้ประชาชนสนใจการเลือกตั้ง

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าว กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรกลางไว้ดังนี้

1. ติดตามและสอดส่องดูแลกระบวนการของการเลือกตั้งทั่วไป
2. รับคำแจ้งเหตุของพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือประชาชนทั่วไป ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ พรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือบุคคลใดๆ กระทำการอันเป็นการขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และดำเนินการสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น
3. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง และสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง
4. เสนอรายชื่อผู้สังเกตการณ์เลือกตั้ง เพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งให้เข้าสังเกตการณ์ในหน่วยเลือกตั้ง เพื่อสอดส่องดูแลการใช้สิทธิเลือกตั้งและกระบวนการทำงาน
5. ศึกษากระบวนการเลือกตั้งและเสนอแนะมาตรการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อแก้ไขหรือปรับปรุงวิธีการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและยุติธรรม
6. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือบุคคล เพื่อช่วยดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามอำนาจหน้าที่
7. จัดสรรงบประมาณและอนุมัติระเบียบการเงินและระเบียบการปฏิบัติงานต่างๆ
8. ทำรายงานผลการศึกษา และสรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขสื่อบรรณการเลือกตั้งในคราวต่อไป

ไป ต่อนายกรัฐมนตรี กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเผยแพร่รายงาน
นั้นให้ประชาชนทราบ ทั้งนี้ ภายใน 45 วันนับแต่วันเลือกตั้ง

หลังจากนั้นเป็นต้นมา ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในลักษณะดังกล่าวขึ้นมาติดตาม
และสอดส่องดูแลการเลือกตั้งทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ในทางวิชาการ ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวกันอย่างกว้างขวาง ดังจะ
เห็นได้จากบทความของ ดร.อัศวเมศวร์ ทองนวล เรื่อง “ตัวแบบคณะกรรมการบริหารการ
เลือกตั้งของไทย” วิทยานิพนธ์ของ นางสาวอภิสร่า จินตนะพัฒน์ เรื่อง “รูปแบบและฐานะ
ขององค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” งานวิจัยของ ดร.
ไพฑูรย์ บุญวัฒน์ เรื่อง “การจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความ
บริสุทธิ์ยุติธรรม” และงานวิจัยของ คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขารัฐศาสตร์และ
รัฐประศาสนศาสตร์ เรื่อง “คณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งชาติ” เป็นต้น

ทางด้านสภาผู้แทนราษฎร ภายหลังจากที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 115 วรรคสองและวรรค
สามว่า

“ให้มีคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ เพื่อ
กำกับดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้บริสุทธิ์และยุติธรรม

คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการแต่งตั้ง และการให้กรรมการการเลือกตั้งพ้นจาก
ตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการการเลือกตั้ง
เข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรจำนวนหลายฉบับ เช่น

ในสมัยรัฐบาลของนายบรรหาร ศิลปอาชา

- ร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.

(ดร.สุทิน นพเกตุ เป็นผู้เสนอ)

- ร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

ในสมัยรัฐบาลของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ

- ร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. (นายประยุทธ์ ศิริพานิชย์ และนายสุรสิทธิ์ นิติวุฒิวรลักษณ์ เป็นผู้เสนอ)

- ร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. (นายเปรมศักดิ์ เพียยุระ เป็นผู้เสนอ)

- ร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

- ร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. (นายถวิล ไพรสณฑ์ กับคณะเป็นผู้เสนอ)

จนกระทั่งในที่สุด ร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ผ่านการพิจารณาของรัฐสภาในสมัยรัฐบาลของพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ โดยร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีสาระสำคัญดังนี้

1. ชื่อเรียก

คณะกรรมการการเลือกตั้ง

2. ที่มา

1) ให้มีคณะกรรมการการเลือกตั้งคณะหนึ่งประกอบด้วยกรรมการการเลือกตั้งจำนวน 9 คนซึ่งจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้นตามคำแนะนำของสภาผู้แทนราษฎร

มติของสภาผู้แทนราษฎรในการถวายคำแนะนำให้แต่งตั้งกรรมการการเลือกตั้งต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

ให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูล เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งกรรมการการเลือกตั้ง

ให้เลขาธิการเป็นเลขานุการคณะกรรมการการเลือกตั้ง

2) ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา นายกรัฐมนตรี และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมเป็นกรรมการการเลือกตั้ง โดยคำนึงถึงการได้มาซึ่งผู้มีความเป็นธรรมและมีความรู้ในการดำเนินการเลือกตั้ง

เมื่อพิจารณาคัดเลือกกรรมการการเลือกตั้งได้ตามจำนวนที่จะมีการแต่งตั้งแล้ว ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา นายกรัฐมนตรี และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรร่วมกันเสนอรายชื่อต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณา

3. คุณสมบัติ

1) กรรมการการเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปีบริบูรณ์
- (3) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- (4) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ
- (5) ไม่เป็นพนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น
- (6) ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา
- (7) ไม่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น
- (8) ไม่เป็นหรือเคยเป็นข้าราชการการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง เจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง หรือที่ปรึกษาของพรรคการเมือง ในระยะเวลา 1 ปี ก่อนได้รับการคัดเลือก
- (9) ไม่ติดยาเสพติดให้โทษ
- (10) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี
- (11) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (12) ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
- (13) ไม่อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา

(14) ไม่เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(15) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(16) ไม่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(17) ไม่เคยถูกวุฒิสภา หรือสภาผู้แทนราษฎร มีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพ

2) กรรมการการเลือกตั้งต้อง

(1) ไม่รับสัมปทานจากรัฐ หรือหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานนั้น หรือเป็นคู่สัญญากับรัฐหรือหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

(2) ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเป็นพิเศษ นอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ปฏิบัติกับบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ

4. วาระ

กรรมการการเลือกตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 6 ปี นับแต่วันที่ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

กรรมการการเลือกตั้งซึ่งพ้นจากตำแหน่งแล้ว จะได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการการเลือกตั้งอีกไม่ได้

5. อำนาจหน้าที่

1) ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งดังต่อไปนี้

(1) กำหนดวันเลือกตั้งและวันสมัครรับเลือกตั้ง

(2) กำหนดการแบ่งเขตเลือกตั้งหรือกำหนดจำนวนผู้มีสิทธิได้รับเลือกตั้งของเขตเลือกตั้ง ในกรณีที่การเลือกตั้งนั้นมีกฎหมายกำหนดให้มีการแบ่งเขตเลือกตั้งหรือกำหนดจำนวนผู้มีสิทธิได้รับเลือกตั้งของเขตเลือกตั้ง

(3) ออกข้อกำหนดเป็นแนวทางให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งหรือที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งไปดำเนินการเสนอเพื่อตราพระราชกฤษฎีกาหรือออกอนุบัญญัติ หรือปฏิบัติต่อไป และคณะกรรมการจะกำหนดให้การเสนอเพื่อตราพระราชกฤษฎีกา หรือการออกอนุบัญญัติ หรือการปฏิบัติในเรื่องใด จะกระทำต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการก่อนก็ได้

(4) ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับบริการที่รัฐจะจัดให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งในการหาเสียงเลือกตั้งที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกพรรคการเมือง และส่งเสริมให้มีการเลือกตั้งที่ชอบด้วยกฎหมายและระบอบประชาธิปไตย ข้อกำหนดดังกล่าวให้คำนึงถึงความประหยัดและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติประกอบด้วย

(5) กำกับดูแลการปฏิบัติงานของผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ในกรณี ให้มีอำนาจเรียกให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ดังกล่าวชี้แจงข้อเท็จจริง หรือยับยั้งการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ตลอดจนมีอำนาจที่จะสั่งให้ปฏิบัติตามกฎหมาย

(6) ตรวจสอบการลงคะแนน การนับคะแนน และการรวมคะแนนเลือกตั้งก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง ในกรณี ให้มีอำนาจสั่งให้เปิดหีบบัตรเลือกตั้งเพื่อตรวจสอบหรือนับคะแนนใหม่ได้

(7) อนุมัติการประกาศผลการเลือกตั้ง

(8) ดูแลและตรวจสอบการใช้จ่ายเงินของพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือบุคคลอื่นใด ให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

(9) พิจารณาเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง และมีอำนาจหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยเกี่ยวกับการเลือกตั้งและเกี่ยวกับการกระทำของบุคคลใดที่เป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเป็นการทุจริต หรือการประพฤติมิชอบในการเลือกตั้ง

(10) ศึกษาและเสนอแนะแนวทางและวิธีการปรับปรุงการดำเนินการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเสนอแนะมาตรการเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตและการประพฤติมิชอบในการเลือกตั้ง รวมทั้งแนวทางในการรณรงค์ ส่งเสริม และให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งนี้ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์และยุติธรรม

(11) จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีและข้อสังเกตเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

2) คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งอนุกรรมการและพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งแทนคณะกรรมการได้

3) เมื่อมีกรณีที่ต้องเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ให้นายกรัฐมนตรีสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือกระทรวงมหาดไทยสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น เป็นผู้แจ้งถึงความจำเป็นที่ต้องกำหนดให้มีการเลือกตั้งให้คณะกรรมการทราบโดยเร็ว และให้คณะกรรมการกำหนดวันเลือกตั้งและวันสมัครรับเลือกตั้งโดยคำนึงถึงระยะเวลาที่กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งกำหนดด้วย

เมื่อมีการกำหนดวันเลือกตั้งและวันสมัครรับเลือกตั้งแล้ว ให้ดำเนินการเสนอเพื่อตราพระราชกฤษฎีกาหรือออกอนุบัญญัติหรือประกาศตามบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

ในกรณีที่มีเหตุอันควรทำให้ไม่อาจดำเนินการให้มีการเลือกตั้งในวันที่คณะกรรมการกำหนดได้ ให้คณะกรรมการเปลี่ยนแปลงกำหนดวันเลือกตั้งและวันสมัครรับเลือกตั้งได้

เมื่อมีการกำหนดให้วันใดเป็นวันเลือกตั้งหรือวันสมัครรับเลือกตั้งแล้ว ให้ผู้มีอำนาจดำเนินการเลือกตั้งดำเนินการให้เป็นไปตามนั้น

4) เพื่อประโยชน์ในการแบ่งเขตเลือกตั้งให้เกิดความเป็นธรรม คณะกรรมการอาจขอให้กระทรวงมหาดไทย ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ให้ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร กิจกรรมในพื้นที่ และลักษณะทางภูมิศาสตร์ในพื้นที่แก่คณะกรรมการได้

ทุกปี ให้คณะกรรมการประกาศแบ่งเขตเลือกตั้งและกำหนดจำนวนผู้มีสิทธิได้รับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง และให้เขตเลือกตั้งและจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งเป็นไปตามประกาศนั้นจนกว่าจะมีการประกาศใหม่

5) ในกรณีที่คณะกรรมการออกข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งหรือที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งดำเนินการเสนอเพื่อตราพระราชกฤษฎีกา หรือออกอนุบัญญัติ หรือปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อกำหนดนั้น

ในกรณีมีข้อกำหนดให้ออกอนุบัญญัติในเรื่องใด ถ้าผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งหรือที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งไม่ดำเนินการออกอนุบัญญัติให้เป็นไปตามข้อกำหนดดังกล่าว ให้คณะกรรมการมีอำนาจออกข้อกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ข้อกำหนดนี้ให้มีผลใช้บังคับได้เสมือนหนึ่งเป็นอนุบัญญัติที่ออกตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งหรือที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง

6) การประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น จะกระทำต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการ

7) ในการควบคุมและตรวจสอบการใช้จ่ายเงินตามเงื่อนไขที่กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งกำหนด ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการอย่างน้อยคณะหนึ่งเพื่อช่วยดำเนินการ และคณะอนุกรรมการดังกล่าวต้องประกอบด้วยผู้มีความรู้ทางด้านกฎหมาย การเงิน และการบัญชี

8) ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น ให้คณะกรรมการมีสิทธิขอให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการในเรื่องหนึ่งเรื่องใดตามอำนาจหน้าที่ หรือถ้าเห็นว่าการนั้นเป็นการกระทำผิดทางวินัย ให้ส่งเรื่องให้ผู้มีอำนาจดำเนินการทางวินัยของผู้นั้นดำเนินการต่อไป หรือถ้าเห็นว่าเป็นการกระทำความผิดทางอาญา ให้แจ้งพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือมีสิทธิร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ หรือฟ้องคดีต่อศาล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องในทางแพ่งทางอาญา ทางปกครอง หรือลักษณะอื่นใดเกี่ยวกับการกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งได้ ในการดำเนินคดี ให้คณะกรรมการมีอำนาจร้องขอให้พนักงานอัยการหรือมอบหมายให้บุคคลใดดำเนินการแทนได้

9) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) เรียกให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือความเห็นในการปฏิบัติงาน หรือส่งผู้แทนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำประกอบการพิจารณา หรือส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นมาประกอบการพิจารณา

(2) เรียกให้ผู้ร้องเรียนมาชี้แจงประกอบคำร้องเรียนหรือนำพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณา

(3) เรียกให้บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำ หรือมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้ส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่น เพื่อประกอบการพิจารณา

(4) เข้าไปตรวจสถานที่ที่เกี่ยวกับเรื่องที่มีการร้องเรียนโดยแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ทราบล่วงหน้าในเวลาอันสมควร

(5) เข้าไปตรวจตราในที่เลือกตั้งหรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งได้

(6) ขอให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ มาช่วยปฏิบัติงาน

ในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวได้ตามที่เห็นเป็นการเหมาะสม ทั้งนี้ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชาของผู้นั้นแล้ว

10) ในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง คณะกรรมการอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคล ซึ่งไม่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ให้ทำหน้าที่ช่วยสอดส่องดูแลและสนับสนุนให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์และยุติธรรม

11) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการการเลือกตั้ง อนุกรรมการที่คณะกรรมการแต่งตั้ง พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ได้รับมอบหมาย และผู้ได้รับแต่งตั้ง เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

6. การพ้นจากตำแหน่ง

1) นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้ว กรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ตาย

(2) ลาออก

(3) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(4) ขาดคุณสมบัติ

(5) กระทำการอันต้องห้าม

(6) สภาผู้แทนราษฎรมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง เพราะมีความประพฤติเสื่อมเสียอย่างร้ายแรง บกพร่องในหน้าที่อย่างร้ายแรง หรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือโดยทุจริต

2) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ให้พิจารณาว่า กรรมการการเลือกตั้งผู้ใดมีกรณีที่ต้องพ้นจากตำแหน่ง

ในการพิจารณาดำเนินการดังกล่าว ให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายจำนวน 7 คน ซึ่งอย่างน้อยให้พิจารณาแต่งตั้งจากกรรมการร่างกฎหมาย 1 คน ผู้ซึ่งเคยเป็นข้าราชการตุลาการตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา 1 คน ผู้ซึ่งเคยเป็นข้าราชการอัยการตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอัยการพิเศษฝ่าย 1 คน เพื่อทำหน้าที่พิจารณาเสนอความเห็นว่าการกรรมการเลือกตั้งมีกรณีต้องพ้นจากตำแหน่งหรือไม่

ในการพิจารณาสอบสวนกรณีดังกล่าว ให้คณะกรรมการวิสามัญและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจเรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำ หรือสั่งให้บุคคลใด ๆ มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็น หรือสั่งให้บุคคลใด ๆ ส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นเพื่อประกอบการพิจารณาได้

มติของสภาผู้แทนราษฎรว่าการกรรมการเลือกตั้งมีกรณีต้องพ้นจากตำแหน่งต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร และให้มีผลให้กรรมการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งตั้งแต่สภาผู้แทนราษฎรมติ

7. ลักษณะหน่วยงาน

1) ให้มีสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีฐานะเป็นกรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินที่ไม่สังกัดหน่วยงานใด และอยู่ในบังคับบัญชาของคณะกรรมการ

2) สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของคณะกรรมการ และให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) รับผิดชอบในงานธุรการของคณะกรรมการ ศึกษา และรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานของคณะกรรมการ

(2) ศึกษาและสนับสนุนให้มีการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

(3) เผยแพร่วิชาการและให้ความรู้และการศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(4) รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้งหรือเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเลือกตั้ง การทุจริตหรือประพฤติมิชอบในการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้เลือกตั้ง พรรคการเมือง หรือบุคคลอื่นใด เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการ

(5) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

3) ให้มีเลขาธิการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งขึ้นตรงต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง และจะให้มีรองเลขาธิการหรือผู้ช่วยเลขาธิการ หรือมีทั้งรองเลขาธิการและผู้ช่วยเลขาธิการ เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการรองจากเลขาธิการก็ได้

4) ในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้นำกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการข้าราชการการเลือกตั้ง” ประกอบด้วยประธานกรรมการเป็นประธาน กรรมการการเลือกตั้ง 2 คน ซึ่งคณะกรรมการมอบหมาย กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสาขาการบริหารงานบุคคล สาขาการจัดการองค์การ และสาขากฎหมาย ซึ่งคณะกรรมการเลือกขึ้นสาขาละ 1 คน และเลขาธิการเป็นกรรมการ

ให้เลขาธิการเป็นเลขานุการคณะกรรมการข้าราชการการเลือกตั้ง และให้แต่งตั้งข้าราชการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี

ให้คณะกรรมการข้าราชการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการพลเรือนแทน ก.พ. และให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับ ก.พ. ตลอดจนมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อทำการใด ๆ แทน ยกเว้นการออกกฎ ก.พ. และการตีความและวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการใช้บังคับกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน ในการ

ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว ให้อำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเจ้าสังกัด เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ และอำนาจหน้าที่ของ อ.ก.พ. กระทรวง หรือ อ.ก.พ. กรม เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการข้าราชการการเลือกตั้ง

ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย การที่นายกรัฐมนตรีจะสั่งหรือแต่งตั้งข้าราชการซึ่งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้ไปปฏิบัติราชการในกระทรวง ทบวง กรม อื่น ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการ และต้องได้รับความยินยอมจากข้าราชการผู้นั้นด้วย

5) การแต่งตั้งเลขาธิการต้องได้รับความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามลำดับ

การบรรจุให้บุคคลดำรงตำแหน่งระดับ 9 ขึ้นไปในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้เลขาธิการเป็นผู้สั่งบรรจุเมื่อได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการแล้ว

6) ให้คณะกรรมการเสนองบประมาณรายจ่ายของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาในการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี หรือร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่คณะกรรมการไม่เห็นด้วยกับการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรืองบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมของสำนักงานประมาณ คณะกรรมการมีสิทธิหักท้วงโดยรายงานไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อวินิจฉัย

ผลการวินิจฉัยของคณะรัฐมนตรีดังกล่าว ให้บันทึกไว้ในรายงานการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา และให้ประธานกรรมการหรือกรรมการการเลือกตั้งที่ประธานกรรมการมอบหมาย และเลขาธิการมีสิทธิเข้าชี้แจงงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรืองบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาได้

7) เพื่อประโยชน์ในการพิจารณารายงานประจำปีของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือในการติดตามดูแลโดยทั่วไป สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาอาจมีมติให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการชี้แจงเป็นหนังสือ หรือมาชี้แจงด้วยวาจา หรือส่งเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการพิจารณารายงานประจำปีของคณะกรรมการ หรือ การปฏิบัติงานใด ๆ ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการได้ และในกรณีมีเหตุอันควรจะมีข้อสังเกตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานก็ได้

กรอบความคิดเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ความสำคัญของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

การบริหารการเลือกตั้งในปัจจุบัน มีปัญหาสลับซับซ้อนมากมาย ทำให้การเลือกตั้งแต่ละครั้งอาจเป็นไปด้วยความไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมได้ ดังนั้น เพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้เลือกตั้งและทำให้การเลือกตั้งดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบริสุทธิ์ยุติธรรม จึงจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ขั้นมูลฐานของการเลือกตั้งไว้เป็นครรลองในการปฏิบัติงาน

หลักเกณฑ์ขั้นมูลฐานของการเลือกตั้งที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 21 มีสาระสำคัญคือ

1. ทุกคนมีสิทธิและมีส่วนในรัฐบาลของประเทศของตน ซึ่งอาจจะเป็นโดยตรงหรือโดยผ่านทางผู้แทนที่มีการเลือกตั้งโดยอิสระ
2. ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าถึงบริการสาธารณะในประเทศของตนอย่างเสมอภาค
3. เจตจำนงของประชาชนต้องเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล โดยแสดงออกทางการเลือกตั้งตามกำหนดเวลาและอย่างแท้จริง ซึ่งอาศัยการออกเสียงโดยทั่วไปอย่างเสมอภาค และการลงคะแนนลับ หรือวิธีการลงคะแนนโดยอิสระ

ในกรณีที่ใช้หลักประชาธิปไตยโดยผ่านทางผู้แทนนั้น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้กำหนดให้การเลือกตั้งต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 6 ประการ คือ การเลือก

ตั้งโดยอิสระ การเลือกตั้งตามกำหนดเวลา การเลือกตั้งอย่างแท้จริง การเลือกตั้งโดยทั่วไป การเลือกตั้งอย่างเสมอภาค และการเลือกตั้งโดยวิธีลับ

นโยบายที่จะทำให้การเลือกตั้งดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบริสุทธิ์ยุติธรรม เป็นการยึดถือแนวความคิดตามหลักเกณฑ์ขั้นมูลฐานของการเลือกตั้งในข้อที่เกี่ยวกับหลัก การเลือกตั้งอย่างแท้จริง ซึ่งมีหลักการสำคัญว่ารัฐบาลจะไม่คดโกงการเลือกตั้ง และจะ ต้องระมัดระวังมิให้ประชาชนคดโกงการเลือกตั้งกันเองอีกด้วย

ในเรื่องของความบริสุทธิ์ยุติธรรม หากมองอย่างผิวเผินแล้ว อาจจะไม่เห็นว่าไม่น่าที่ จะมีความสำคัญถึงขนาดที่จะต้องนำมากำหนดเป็นนโยบาย เพราะถือว่าตัวบทกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่มีอยู่ น่าจะเป็นหลักประกันในเรื่องของความบริสุทธิ์ยุติธรรม ได้อย่างเพียงพออยู่แล้ว หากพิจารณาในแง่นี้ ความบริสุทธิ์ยุติธรรมต่าง ๆ ก็ย่อมจะเกิดขึ้นได้ในทุกหนทุกแห่ง หากว่าได้มีการบัญญัติไว้เป็นตัวบทกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ ต่างๆ อย่างมั่นคงแล้ว ฝ่ายบริหารซึ่งมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติการให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ก็แทบจะไม่มี ความจำเป็น แต่ถ้าหากพิจารณาให้ลึกซึ้งลงไป ในแง่ของความบริสุทธิ์ยุติธรรมในทางปฏิบัติแล้ว ความสำคัญของฝ่ายบริหารที่จะต้อง ปฏิบัติการให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ กลับมีความสำคัญที่ สุดยิ่งเสียกว่าการมีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเสียอีก³⁹

มีประเทศประชาธิปไตยหลายประเทศ ทั้งในทวีปยุโรป อเมริกา และเอเชีย ที่มอบ ให้องค์กรอิสระ อันประกอบด้วยกรรมการ ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมือง เป็นองค์กรที่ ทำหน้าที่ในการควบคุม บริหาร และจัดการการเลือกตั้ง ให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม เช่น ในประเทศฝรั่งเศส รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐที่ 5 (ซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน) กำหนดให้ “สภารัฐธรรมนูญ” ซึ่งเป็นองค์กรที่มีหน้าที่คล้ายคลึงกับ “คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ” ของ ไทย มีอำนาจหน้าที่ควบคุมการเลือกตั้ง ทั้งนี้เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงข้อครหาที่มักเกิดขึ้น จากการดำเนินการเลือกตั้งโดยเจ้าหน้าที่ของฝ่ายบริหารแต่เพียงฝ่ายเดียว ข้อครหา ดังกล่าวก็คือข้อกล่าวหาที่ว่าเจ้าหน้าที่ของฝ่ายบริหารดำเนินการเลือกตั้งเพื่อประโยชน์ของ

พรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองซึ่งเป็นฝ่ายรัฐบาลที่ปกครองประเทศ⁴⁰ ในประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ข้อครหาดังกล่าวปรากฏให้เห็นอยู่เป็นประจำในทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง ทั้งนี้เพราะในการเลือกตั้งของไทยทุกครั้ง เจ้าหน้าที่ของฝ่ายบริหารเป็นผู้ดำเนินการเลือกตั้งแต่เพียงฝ่ายเดียวทั้งสิ้น

คณะกรรมการการเลือกตั้งในต่างประเทศ

คณะกรรมการการเลือกตั้งในต่างประเทศ ถือว่าเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญยิ่งบางประเทศให้อำนาจไว้มากเทียบเท่านายกรัฐมนตรีหรือประธานาธิบดีในขอบเขตของการเลือกตั้งบางประเทศให้อำนาจทางด้านตุลาการในด้านการเลือกตั้งไว้ด้วย ลักษณะที่สำคัญของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่น่าสนใจ ได้แก่ กำเนิด ที่มา จำนวน คุณสมบัติ วาระ อำนาจหน้าที่ การพ้นจากตำแหน่งลักษณะหน่วยงาน และความสัมพันธ์กับส่วนราชการอื่น ๆ ดังสาระสำคัญโดยสังเขปดังนี้⁴¹

1. กำเนิด

จากการศึกษาและสำรวจเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งในนานาประเทศพบว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งเริ่มถือกำเนิดขึ้นมาในช่วงประมาณต้นศตวรรษที่ 20 เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้งของเนเธอร์แลนด์กำเนิดขึ้นในปี ค.ศ.1917 ต่อจากนั้น ก็มีคณะกรรมการการเลือกตั้งของประเทศต่าง ๆ เกิดขึ้นตามมาอีกจำนวนมาก เช่น อินเดีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และแอฟริกาใต้ และเป็นที่น่าสนใจว่า ประเทศในเครือจักรภพจะมีลักษณะของระบบคณะกรรมการ การเลือกตั้งที่คล้ายคลึงกัน ในหลายประเทศเรียกคณะกรรมการการเลือกตั้งคล้ายคลึงกันว่า The Election Commission ทุกประเทศจะมีประธานกรรมการการเลือกตั้งและกรรมการการเลือกตั้ง ในประเทศฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย มีจำนวนคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่เกิน 6 คน โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เข้ามาดำเนินงานเกี่ยวกับการเลือกตั้งได้ตามความประสงค์ บางประเทศกำหนดให้มีกรรมการได้เท่าที่

ประธานกรรมการเห็นสมควร ปัจจุบันอินเดียมีกรรมการการเลือกตั้งเพียงคนเดียวรับผิดชอบจัดการเลือกตั้งของอินเดียทั้งประเทศบริหารการเลือกตั้งเมื่อมีการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างทุก 3 เดือน ในเยอรมันมีคณะกรรมการการเลือกตั้ง 3 ระดับ ตามชั้นของการปกครอง (สหพันธ์ รัฐ และเขตเลือกตั้ง) แต่ละระดับมีประธานและกรรมการรับผิดชอบในส่วนของตนเอง

2. ที่มา

คณะกรรมการการเลือกตั้งในหลายประเทศ เช่น อินเดีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และสหรัฐอเมริกา ได้รับการแต่งตั้งจากประมุขของประเทศ คือ พระราชาธิบดีหรือประธานาธิบดี โดยต้องได้รับการยอมรับจากที่ประชุมของประมุขแห่งรัฐ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา การที่กำหนดไว้เช่นนี้ก็เพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เป็นกลางและมีความเหมาะสม ที่สำคัญก็คือไม่อยู่ภายใต้อำนาจของบุคคลหรือองค์กรใด

3. คุณสมบัติ

ในบางประเทศ เช่น อินเดีย และมาเลเซีย กำหนดอายุของคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้ชัดเจนว่าไม่เกิน 65 ปี แต่ในบางประเทศไม่ได้ให้ความสำคัญด้านอายุ เช่น เยอรมัน สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย ซึ่งแต่งตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งจากตำแหน่งอาชีพ อันได้แก่ ผู้พิพากษา อธิบดี ผู้อำนวยการสำนักงานสถิติ และเลขาธิการของวุฒิสภา สำหรับในฟิลิปปินส์ และอังกฤษ กำหนดคุณสมบัติของคณะกรรมการการเลือกตั้งลงไป ในรายละเอียดว่าต้องไม่เป็นสมาชิกรัฐสภาหรือคณะรัฐมนตรี ในบางประเทศจะต้องมีกรรมการอย่างน้อย 1 คน ที่เป็นนักกฎหมาย หรือเคยเป็นผู้พิพากษารวมอยู่ด้วย

4. วาระ

วาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งในนานาประเทศสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ วาระไม่เกิน 7 ปี และไม่มีวาระ ประเทศที่ไม่กำหนดวาระการดำรงตำแหน่งกรรมการสามารถอยู่ในตำแหน่งได้จนถึงแก่กรรม หรือไร้ความสามารถ ในบางประเทศ เช่น อินเดีย กรรมการการเลือกตั้งอาจถูกปลดออกจาก

ตำแหน่งได้โดยผู้แต่งตั้งซึ่งได้แก่ประธานาธิบดี ทั้งนี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ด้วยมติไม่น้อยกว่า 2 ใน 3

5. อำนาจหน้าที่

ลักษณะร่วมของอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่สำคัญก็คือ การบริหารงานทั่วไปเกี่ยวกับการเลือกตั้ง อันได้แก่ การจดทะเบียนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การแต่งตั้งคณะกรรมการเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เป็นผู้ชี้ขาดกรณีมีข้อพิพาทในการเลือกตั้ง เช่น สัญญลักษณ์ทางการเมือง คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้เลือกตั้ง และการดูแลการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ในประเทศที่ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน เช่น เนเธอร์แลนด์ และเยอรมัน คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้คำนวณจัดสรรจำนวนที่นั่งที่แต่ละพรรคได้รับ นอกจากนี้ ในบางประเทศ คณะกรรมการการเลือกตั้งยังสามารถที่จะแก้ไขหน่วยเลือกตั้งให้เหมาะสม ควบคุมการทำประชามติ ดัดสินเพื่อดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง อนุญาตให้องค์กรประชาชนเข้าร่วมสังเกตการณ์การเลือกตั้ง และสามารถจัดการและบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว คณะกรรมการการเลือกตั้งในบางประเทศ เช่น ออสเตรเลีย มีหน้าที่ในการให้การศึกษ ข้าราชการ คำแนะนำ และความรู้ความเข้าใจในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้งแก่รัฐบาล รัฐสภา และหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งประชาชนทั่วไป

6. ลักษณะหน่วยงาน

คณะกรรมการการเลือกตั้งในนานาประเทศเน้นที่ความเป็นอิสระและถาวร สามารถที่จะดำเนินงานการเลือกตั้งตามอำนาจหน้าที่ได้อย่างเต็มที่และอย่างเป็นระบบ และสะสมความเชี่ยวชาญพิเศษ (expertise) ในการเลือกตั้งได้อย่างต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุป คณะกรรมการการเลือกตั้งในฐานะที่เป็นสถาบันทางการเมือง สถาบันหนึ่ง มีลักษณะที่สำคัญที่น่าสนใจศึกษาในหลายลักษณะ เช่น ชื่อเรียก กำเนิด ที่มา จำนวน คุณสมบัติ วาระ อำนาจหน้าที่ การพ้นจากตำแหน่ง ความสัมพันธ์กับส่วน

ราชการอื่น และข้อสังเกตอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง ดังสาระสำคัญโดยสังเขปเป็นรายประเทศดังต่อไปนี้⁴²

คณะกรรมการการเลือกตั้งของประเทศเนเธอร์แลนด์

1. ชื่อเรียก

สภาการเลือกตั้ง (Election Council)

2. กำเนิด

ปี ค.ศ. 1917

3. ที่มา

กำหนดไว้ในกฎหมายเลือกตั้ง (Election Act)

4. จำนวน

(ไม่มีข้อมูล)

5. คุณสมบัติ

(ไม่มีข้อมูล)

6. วาระ

(ไม่มีข้อมูล)

7. อำนาจหน้าที่

1) เป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

2) เป็นศูนย์กลางการเลือกตั้ง (The Central Polling Station) ในการเลือกตั้งระดับรัฐสภาและการเลือกตั้งสภายุโรป

3) ดำเนินการเลือกตั้ง

4) พิจารณาชื่อของพรรคการเมือง

5) จัดทะเบียนพรรคการเมืองและรับรองบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมือง

6) พิจารณาผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งตามระบบสัดส่วน โดยที่คะแนนถูกส่งมาจากหน่วยการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ ทั้งหมด

8. การพ้นจากตำแหน่ง

(ไม่มีข้อมูล)

9. ลักษณะหน่วยงาน

เป็นหน่วยงานอิสระและถาวร

คณะกรรมการการเลือกตั้งของประเทศไทย⁴³

1. ชื่อเรียก

คณะกรรมการการเลือกตั้ง (Election Commission)

2. กำเนิด

ปี ค.ศ. 1957

3. ที่มา

1) กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 324

2) ประธานาธิบดีแต่งตั้ง โดยความเห็นชอบของรัฐสภา คล้ายกับการแต่งตั้งผู้

พิพากษาศาลสูงสุด

4. จำนวน

มีประธาน 1 คน ประธานอาจขอแต่งตั้งกรรมการได้อีกไม่จำกัดจำนวน

5. คุณสมบัติ

- 1) อายุไม่เกิน 65 ปี
- 2) ทำธุรกิจใด ๆ ก็ได้

6. วาระ

ไม่มีวาระ

7. อำนาจหน้าที่

- 1) บริหารงานทั่วไปของการเลือกตั้ง
- 2) จัดทำทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
- 3) จัดการเลือกตั้งทุกระดับ ประธานาธิบดี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเลือกตั้งของรัฐ ทั้งการเลือกตั้งทั่วไปและการเลือกตั้งซ่อม
- 4) กำหนดหรือเลื่อนวันเลือกตั้งตามที่เห็นสมควร
- 5) แต่งตั้งหรือเสนอให้ประธานาธิบดีหรือผู้ว่าการรัฐแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เลือกตั้ง
- 6) เป็นผู้ชี้ขาดกรณีข้อพิพาทเลือกตั้ง เช่น สัญลักษณ์ทางการเมือง คุณสมบัติของผู้สมัครและผู้เลือกตั้ง ฯลฯ
- 7) อนุญาตให้ผู้แทนพรรคการเมืองเข้าสังเกตการณ์การเลือกตั้ง

8. การพ้นจากตำแหน่ง

สามารถถอดถอนจากสาเหตุเพราะไร้ความสามารถหรือประพฤติเสื่อมเสีย โดยประธานาธิบดีเสนอต่อรัฐสภาให้ถอดถอน โดยที่สภาต้องมีมติไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 จึงจะถอดถอนได้

9. ลักษณะหน่วยงาน

เป็นหน่วยงานอิสระและถาวร

10. ข้อสังเกตอื่น ๆ

กรณีของอินเดีย ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้งมีบทบาทสูงมาก สามารถจัดการเลือกตั้งขนาดมหึมาของอินเดียได้โดยเรียบร้อย กล่าวคือ อินเดียมีผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั่วไปมากกว่า 500 ล้านคน มีหน่วยเลือกตั้งประมาณ 700,000 หน่วย ต้องใช้บุคลากรในการเลือกตั้งประมาณ 3,500,000 คน มีผู้สมัครรับเลือกตั้งประมาณ 6,000 คน เพื่อที่จะชิงตำแหน่ง 543 ที่นั่งมีการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างประมาณปีละ 3-4 ครั้ง ตั้งแต่ปี ค.ศ.1989 เป็นต้นมา ประชาชนอายุ 18-19 ปี มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ซึ่งทำให้มีผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเพิ่มขึ้นถึง 35.7 ล้านคน

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้งของอินเดียสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง เนื่องจากมีอำนาจสูงสุดในการเลือกตั้ง สามารถสั่งการได้ทุกอย่าง รวมทั้งสามารถตัดสินกรณีเกี่ยวกับการเลือกตั้งได้ทุกชนิดอีกด้วย นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งยังเป็นหน่วยงานถาวร สามารถพัฒนาความเชี่ยวชาญในการจัดการเลือกตั้งได้อย่างต่อเนื่อง

เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ.1995 ศาลสูงสุดของอินเดียมีคำพิพากษาว่า กรรมการการเลือกตั้งอื่นอีก 2 คนของอินเดีย ควรได้รับมอบหมายจากประธานกรรมการการเลือกตั้งให้ทำหน้าที่ควบคุมและจัดการเลือกตั้งด้วย ซึ่งน่าจะทำให้คณะกรรมการการเลือกตั้งของอินเดียมีขีดความสามารถในการควบคุมและบริหารการเลือกตั้งได้ดียิ่งขึ้น

คณะกรรมการการเลือกตั้งของประเทศฟิลิปปินส์⁴⁴

1. ชื่อเรียก

คณะกรรมการการเลือกตั้ง (Commission Elections) หรือคอมมิเลค (COMELECT)

2. กำเนิด

ปี ค.ศ. 1957

3. ที่มา

กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 13

ประธานาธิบดีแต่งตั้ง โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเกี่ยวกับการแต่งตั้งของรัฐสภา และโดยการรับรองของรัฐสภา

4. จำนวน

มีจำนวน 6 คน เป็นประธาน 1 คน กรรมการ 5 คน

5. คุณสมบัติ

1) มีอายุ 36 ปีขึ้นไป

2) มีการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป

3) ไม่เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา

4) เป็นผู้อาวุโส

5) ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

6) ไม่อยู่ในคณะรัฐมนตรี

7) ไม่มีส่วนได้เสียในการเลือกตั้ง

8) ต้องเป็นสมาชิกของเนติบัณฑิตยสภา (Philippine Bar) และปฏิบัติงานด้านกฎหมายมาเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 10 ปี

6. วาระ

7 ปี

7. อำนาจหน้าที่

- 1) ควบคุมดูแลการใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งหมดทุกระดับ ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น
- 2) ควบคุมการทำประชามติทุกเรื่อง รวมทั้งการยกเลิกมาตรการในการเลือกตั้งที่มีปัญหา
- 3) ตัดสินใจเพื่อดำเนินคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- 4) กำหนดจำนวนและเขตการเลือกตั้ง ตรวจสอบ และจดทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
- 5) แต่งตั้งคณะกรรมการเกี่ยวกับการเลือกตั้งจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งรวมทั้งข้าราชการทหารด้วย เพื่อจุดประสงค์ที่จะให้การเลือกตั้งบริสุทธิ์ยุติธรรม
- 6) จดทะเบียนพรรคการเมืองและองค์กรประชาชนที่สังเกตการณ์การเลือกตั้ง
- 7) ตรวจสอบคุณสมบัติ นโยบายและโครงการต่าง ๆ ของพรรคการเมือง องค์กรประชาชนที่สังเกตการณ์การเลือกตั้ง
- 8) เป็นผู้อนุญาตให้องค์กรประชาชนสังเกตการณ์ทางการเลือกตั้ง
- 9) กำหนดการใช้จ่ายของผู้สมัครรับเลือกตั้งเสนอต่อรัฐสภา รวมทั้งกำหนดขนาดและสถานที่ติดโปสเตอร์
- 10) สังเกตดูแลความไม่ยุติธรรมทั้งหลายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- 11) ให้ข้อเสนอแนะแก่รัฐบาลเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- 12) เผยแพร่ข่าวต่อสาธารณชน
- 13) ทำงานร่วมกับองค์กรสังเกตการณ์ของประชาชน เช่น NAMFREL และองค์กรอื่น ๆ
- 14) แนะนำ ให้การศึกษา และปลุกสำนึกของประชาชนให้มีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง
- 15) สร้างเครือข่ายการทำงานกับองค์กรอื่นทั่วประเทศในการทำให้การเลือกตั้งบริสุทธิ์ยุติธรรม

- 16) รณรงค์ไม่ให้ประชาชนไปเลือกตั้งผู้ที่ไม่มีความพร้อมและคอร์รัปชัน
- 17) ช่วยเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบรายชื่อและดำเนินการตามกระบวนการต่าง ๆ
- 18) ให้ความร่วมมือแก่องค์กรอาสาสมัครองค์กรอื่นที่มาสังเกตการณ์การนับ

คะแนน

8) การพ้นจากตำแหน่ง

- 1) สิ้นสุดตามวาระ
- 2) ลาออก
- 3) ตาย

9. ลักษณะหน่วยงาน

เป็นหน่วยงานอิสระและถาวร

คณะกรรมการการเลือกตั้งของประเทศเยอรมัน ⁴⁵

1. ชื่อเรียก

คณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งสหพันธ์ (The Federal Electoral Committee)

2. กำเนิด

ปี ค.ศ. 1957

3. ที่มา

The Federal Electoral Law ประกาศใช้เมื่อปี ค.ศ. 1956

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งประธานคณะกรรมการการเลือกตั้งระดับสหพันธ์ รัฐบาลแต่ละรัฐแต่งตั้งประธานคณะกรรมการการเลือกตั้งระดับรัฐและระดับเขตเลือกตั้ง ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่ละระดับแต่งตั้งกรรมการอื่น ๆ

4. จำนวน

มีจำนวนมาก โดยแบ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับสหพันธ์
2. ระดับรัฐ
3. ระดับเขตเลือกตั้ง

5. คุณสมบัติ

(ไม่มีข้อมูล)

6. วาระ

(ไม่มีข้อมูล)

7. อำนาจหน้าที่

- 1) คณะกรรมการการเลือกตั้งทั้ง 3 ระดับ ดำเนินการเลือกตั้งและรวมคะแนนในระดับของตน
- 2) ในการเลือกตั้งโดยตรงหรือการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต คณะกรรมการการเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้งเป็นผู้รวมคะแนน พิจารณาตัดสินการเลือกตั้ง และประกาศผลการเลือกตั้ง
- 3) ในการเลือกตั้งแบบสัดส่วน คณะกรรมการการเลือกตั้งระดับสหพันธ์จะเป็นผู้ตัดสิน โดยคำนวณจำนวนที่นั่งที่แต่ละพรรคจะได้รับ ทั้งนี้ โดยการรวบรวมผลการเลือกตั้งทั่วประเทศ จากที่คณะกรรมการการเลือกตั้งในระดับรัฐและระดับเขตการเลือกตั้งทั่วประเทศส่งมาให้

8. การพ้นจากตำแหน่ง

(ไม่มีข้อมูล)

9. ลักษณะหน่วยงาน

เป็นหน่วยงานอิสระและถาวร

คณะกรรมการการเลือกตั้งของประเทศไทย⁴⁶

1. ชื่อเรียก

คณะกรรมการการเลือกตั้ง (Election Commission)

2. กำเนิด

ปี ค.ศ. 1958

3. ที่มา

1) กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 114

2) พระราชบัญญัติทรงแต่งตั้ง โดยการปรึกษากับที่ประชุมของประมุขแห่งรัฐ

4. จำนวน

จำนวนทั้งหมด 4 คน เป็นประธาน 1 คน กรรมการ 3 คน

5. คุณสมบัติ

อายุไม่เกิน 65 ปี

6. วาระ

ไม่กำหนดวาระ

7. อำนาจหน้าที่

1) บริหารงานทั่วไปของการเลือกตั้ง

2) จัดทำทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

3) จัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระดับสหพันธ์และระดับรัฐ ทั้งการเลือกตั้งทั่วไปและการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง

4) แก้ไขหน่วยเลือกตั้งให้เหมาะสม ทุก 8 - 10 ปี

8. การพ้นจากตำแหน่ง

(ไม่มีข้อมูล)

9. ลักษณะหน่วยงาน

เป็นหน่วยงานอิสระและถาวร

คณะกรรมการการเลือกตั้งของประเทศไทย⁴⁷

1. ชื่อเรียก

คณะกรรมการเขตเลือกตั้ง (Boundary Commission)

2. กำเนิด

ปี ค.ศ. 1958

3. ที่มา

พระราชบัญญัติคณะกรรมการเขตเลือกตั้ง ค.ศ. 1958

4. จำนวน

มีคณะกรรมการเขตเลือกตั้ง 4 คณะ แต่ละคณะมีประธาน 1 คน

กรรมการ 3 คน

5. คุณสมบัติ

ประธานสภาสามัญเป็นประธานคณะกรรมการเขตเลือกตั้ง กรรมการมิใช่สมาชิกสภาสามัญ หรือสมาชิกรัฐสภาแห่งไอร์แลนด์เหนือ

6. วาระ

(ไม่มีข้อมูล)

7. อำนาจหน้าที่

1) ตรวจสอบการแบ่งเขตเลือกตั้งและกำหนดขนาดของเขตเลือกตั้งตามส่วนที่แต่ละแคว้นจะได้รับ

2) คำวินิจฉัยการตัดสินที่นึ่งจากการเลือกตั้งกรรมการแต่ละเขตเลือกตั้ง (อิงแลนด์ สก็อตแลนด์ เวลส์ ไอร์แลนด์เหนือ) รับผิดชอบแต่ละแคว้น

8. การพ้นจากตำแหน่ง

(ไม่มีข้อมูล)

9. ลักษณะหน่วยงาน

เป็นหน่วยงานอิสระและถาวร

คณะกรรมการการเลือกตั้งของประเทศฝรั่งเศส ⁴⁸

1. ชื่อเรียก

สภารัฐธรรมนูญ (Conseil Constitutionnel)

2. กำเนิด

ปี ค.ศ. 1958

3. ที่มา

โดยรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐที่ 5 ค.ศ. 1958

4. จำนวน

จำนวนกรรมการใหญ่ประมาณ 9 คน และมีการแต่งตั้งกรรมการย่อยลงไปอีก

จำนวนมาก

5. คุณสมบัติ

- 1) เคยเป็นประธานาธิบดีของฝรั่งเศสมาแล้ว
- 2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่วุฒิสภา สภาผู้แทนราษฎรและประธานาธิบดีเห็นสมควร

6. วาระ

(ไม่มีข้อมูล)

7. อำนาจหน้าที่

- 1) ขจัดปัญหาความขัดแย้งอันเนื่องมาจากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ
- 2) ขจัดปัญหาการเลือกตั้งประธานาธิบดี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา
- 3) ให้ความเห็นชอบต่อข้อบังคับของทั้ง 2 สภา หากประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานวุฒิสภาร้องขอให้พิจารณากฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งและข้อผูกพันระหว่างประเทศว่ากฎหมายใดขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่
- 4) ควบคุมกฎหมายหรืออำนาจพิเศษอื่นๆ
- 5) ควบคุมการเลือกตั้งเพื่อป้องกันข้อครหาอันเกิดจากเจ้าหน้าที่ของฝ่ายบริหารดำเนินการเลือกตั้งเพียงฝ่ายเดียว
- 6) ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งตำแหน่งประธานาธิบดี รวมทั้งการเลือกตั้งอื่นๆ
- 7) ประกาศผลการเลือกตั้ง
- 8) เป็นผู้ตัดสินเมื่อมีการคัดค้านการเลือกตั้งหรือแสดงหลักฐานว่ามีการทุจริตในการเลือกตั้ง

8. การพ้นจากตำแหน่ง

(ไม่มีข้อมูล)

9. ลักษณะหน่วยงาน

เป็นหน่วยงานอิสระและถาวร

คณะกรรมการการเลือกตั้งของประเทศสหรัฐอเมริกา⁴⁹

1. ชื่อเรียก

คณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งสหพันธ์ (The Federal Election Commission-FEC)

2. กำเนิด

ปี ค.ศ. 1975

3. ที่มา

1) ประธานาธิบดีแต่งตั้งโดยได้รับคำปรึกษาและการยอมรับจากวุฒิสภา (Senate)

2) มีการเลือกตั้งตำแหน่งประธานและรองประธานใหม่ทุกปี โดยคนเดิมหมดสิทธิที่จะดำรงตำแหน่งประธานซ้ำอีก

4. จำนวน

มีจำนวน 6 คน

5. คุณสมบัติ

1) จากจำนวนคณะกรรมการ 6 คน จะมีสมาชิกไม่เกิน 3 คน ที่มาจากรรคการเมือง

2) The Clerk ของสภาผู้แทนราษฎร และ The Secretary ของวุฒิสภา เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง

6. วาระ

6 ปี

7. อำนาจหน้าที่

- 1) จัดการและบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการใช้เงินในการแข่งขันการเลือกตั้ง (The Federal Campaign Finance Law) ทั้งหมด โดยมีอำนาจในการพิจารณาการใช้เงินในการเลือกตั้ง ทั้ง 4 ประเภทคือ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานาธิบดี และรองประธานาธิบดี นอกจากนี้ หลังการเลือกตั้ง ยังตรวจสอบบัญชีการใช้เงินของคณะกรรมการกองทุนสาธารณะ (ที่ใช้ในการเลือกตั้ง)
- 2) พิจารณารายงานกิจกรรมในการหาเสียงของพรรคการเมือง
- 3) พิจารณาออกกฎระเบียบใหม่เกี่ยวกับการเลือกตั้งได้
- 4) พิจารณาคดีความ (การฟ้องร้อง) ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

8. การพ้นจากตำแหน่ง

(ไม่มีข้อมูล)

9. ลักษณะหน่วยงาน

เป็นหน่วยงานอิสระและถาวร

คณะกรรมการการเลือกตั้งของประเทศออสเตรเลีย

1. ชื่อเรียก

คณะกรรมการการเลือกตั้งออสเตรเลีย (The Australian Electoral Commission-AEC)

2. กำเนิด

ปี ค.ศ. 1984

3. ที่มา

กฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งของออสเตรเลีย ค.ศ. 1984

(The Australian Electoral Commission Act 1984)

4. จำนวน

มีจำนวน 3 คน เป็นประธาน 1 คน กรรมการ 2 คน

5. คุณสมบัติ

- 1) ไม่กำหนดอายุ
- 2) ประธานต้องเคยเป็นผู้พิพากษาศาลแห่งสหพันธ์
- 3) กรรมการ 1 คน ต้องไม่อยู่ในสายงานตุลาการ
- 4) กรรมการต้องเคยมีตำแหน่งงานในระดับอธิบดีหรือเทียบเท่า

6. วาระ

(ไม่มีข้อมูล)

7. อำนาจหน้าที่

- 1) ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระดับสหพันธ์
- 2) เก็บรักษาและปรับปรุงบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ถูกต้องและทันสมัย
- 3) จัดให้ผู้มีสิทธิไปลงทะเบียน และบังคับให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 4) ให้การศึกษาและสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการเลือกตั้งและรัฐสภา
- 5) ให้ข่าวสารและแนะนำเรื่องการเลือกตั้งแก่รัฐบาล รัฐสภา และหน่วยงาน

ทั้งปวง

8. การพ้นจากตำแหน่ง

(ไม่มีข้อมูล)

9. ลักษณะหน่วยงาน

เป็นหน่วยงานอิสระและถาวร

คณะกรรมการการเลือกตั้งของแอฟริกาใต้⁵⁰

1. ชื่อเรียก

คณะกรรมการการเลือกตั้งอิสระ

(The Independent Electoral Commission-IEC)

2. กำเนิด

ปี ค.ศ. 1994

3. ที่มา

1) จากคณะผู้สังเกตการณ์ขององค์การสหประชาชาติ

2) จากองค์การเอกภาพของชาวแอฟริกัน (The Organization of African Unity-OAU) ซึ่งเป็นตัวแทนจากชาติต่างๆ ในแอฟริกา

3) จากคณะผู้สังเกตการณ์ขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) จากชาติต่างๆ

4) จากผู้สังเกตการณ์อิสระของชาติต่างๆ

4. จำนวน

จำนวนกรรมการใหญ่ประมาณ 50 คน และมีการแต่งตั้งกรรมการย่อยลงไปอีกจำนวนมาก

5. คุณสมบัติ

(ไม่มีข้อมูล)

6. วาระ

(ไม่มีข้อมูล)

7. อำนาจหน้าที่

- 1) เป็นกรรมการอย่างเป็นทางการในการจัดการและควบคุมดูแลกระบวนการเลือกตั้งทั้งหมด
- 2) เป็นผู้ตัดสินชี้ขาดว่าการเลือกตั้งบริสุทธิ์และยุติธรรมหรือไม่

8. การพ้นจากตำแหน่ง

(ไม่มีข้อมูล)

9. ลักษณะหน่วยงาน

เป็นหน่วยงานอิสระและถาวร

บทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในร่างรัฐธรรมนูญของสภาร่างรัฐธรรมนูญ

สภาร่างรัฐธรรมนูญได้กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้ใน หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ หมวด 6 รัฐสภา ส่วนที่ 4 คณะกรรมการการเลือกตั้ง หมวด 8 ศาล ส่วนที่ 1 บททั่วไป หมวด 10 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ส่วนที่ 3 การถอดถอนจากตำแหน่ง และบทเฉพาะกาล ดังต่อไปนี้

หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

มาตรา 75 รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย คัมภีร์ของสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกัน รวมทั้งจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้พอเพียงกับการบริหารงานโดยอิสระของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

หมวด 6 รัฐสภา ส่วนที่ 4 คณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา 136 คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่ง และกรรมการอื่นอีกสี่คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์

ให้ประธานวุฒิสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 137 กรรมการการเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ ในวันเสนอชื่อ
- (3) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 106 หรือมาตรา 109 (1) (2) (4) (5) (6) (7) (13)

หรือ (14)

(5) ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น

(6) ไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมืองในระยะห้าปีก่อนดำรงตำแหน่ง

(7) ไม่เป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

มาตรา 138 การสรรหาและการเลือกประธานกรรมการและกรรมการการเลือกตั้งให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้มีคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งจำนวนสิบคน ซึ่งประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสี่คน ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคละหนึ่งคน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสี่คน ทำหน้าที่พิจารณาสรรหาผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 137 ซึ่งสมควรเป็นกรรมการการเลือกตั้งจำนวนห้าคน เสนอต่อประธานวุฒิสภา โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น มติในการเสนอชื่อดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการสรรหาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

(2) ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาสรรหาผู้สมควรเป็นกรรมการการเลือกตั้ง จำนวนห้าคนเสนอต่อประธานวุฒิสภา โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น

(3) การเสนอชื่อตาม (1) และ (2) ให้กระทำภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุที่ทำให้ต้องมีการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ในกรณีที่คณะกรรมการสรรหาตาม (1) ไม่อาจเสนอชื่อได้ภายในเวลาที่กำหนด หรือไม่อาจเสนอชื่อได้ครบจำนวนภายในเวลาที่กำหนด ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาเสนอชื่อแทนจนครบจำนวนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องเสนอชื่อตาม (1)

(4) ให้ประธานวุฒิสภาเรียกประชุมวุฒิสภาเพื่อมีมติเลือกผู้ได้รับการเสนอชื่อตาม (1) (2) และ (3) ซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ ในการนี้ ให้ห้าคนแรกซึ่งได้รับคะแนนสูงสุดและมีคะแนนมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เป็นผู้ได้รับเลือกเป็นกรรมการการเลือกตั้ง แต่ถ้าจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งดังกล่าวมีไม่ครบห้าคนให้นำรายชื่อผู้ไม่ได้รับเลือกในคราวแรกนั้นมาให้สมาชิกวุฒิสภาออกเสียงลงคะแนนเลือกอีกครั้งหนึ่งต่อเนื่องกันไป และในกรณีนี้ให้ถือว่าผู้ได้รับคะแนนเสียงสูงสุดเรียงลงไปตามลำดับจนครบห้าคน เป็นผู้ได้รับเลือกให้เป็นกรรมการการเลือกตั้งในครั้งนี้ ถ้ามีผู้ได้คะแนนเสียงเท่ากันในลำดับใดอันเป็นเหตุให้มีผู้ได้รับเลือกเกินห้าคน ให้ประธานวุฒิสภาจับสลากว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือก

(5) ให้ผู้ได้รับเลือกตาม (4) ประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานกรรมการการเลือกตั้ง และแจ้งผลให้ประธานวุฒิสภาทราบ และให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป

มาตรา 139 กรรมการการเลือกตั้งต้อง

(1) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(2) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น

(3) ไม่ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

(4) ไม่ประกอบวิชาชีพอิสระอื่นใด

ในกรณีที่วุฒิสภาเลือกบุคคลตาม (1) (2) (3) หรือ (4) โดยได้รับความยินยอมของผู้ นั้น ผู้ได้รับเลือกจะเริ่มปฏิบัติหน้าที่ได้ต่อเมื่อผู้นั้นได้ลาออกจากตำแหน่งตาม (1) (2) หรือ (3) หรือแสดงให้เห็นที่เชื่อได้ว่าตนได้เลิกประกอบวิชาชีพอิสระดังกล่าวแล้ว ซึ่งต้องกระทำภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเลือก แต่ถ้าผู้นั้นมิได้ลาออกหรือเลิกประกอบวิชาชีพอิสระภายในเวลาที่กำหนดให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยได้รับเลือกให้เป็นกรรมการการเลือกตั้ง และให้นำบทบัญญัติมาตรา 138 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 140 กรรมการการเลือกตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งเจ็ดปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

กรรมการการเลือกตั้งซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการการเลือกตั้งซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่

มาตรา 141 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(1) ตาย

(2) ลาออก

(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 137 หรือมาตรา 139

(4) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(5) วุฒิสภามีมติตามมาตรา 307 ให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเท่าที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้

มาตรา 142 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาว่ากรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 137 หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา 139 และให้ประธานรัฐสภาส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่ากรรมการการเลือกตั้งผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งหรือไม่

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยไปยังประธานรัฐสภาและประธานกรรมการการเลือกตั้ง

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 97 มาใช้บังคับกับการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการการเลือกตั้งด้วยโดยอนุโลม

มาตรา 143 ในกรณีที่กรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งตามวาระพร้อมกันทั้งหมด ให้ดำเนินการตามมาตรา 138 ภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่มีการพ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่กรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระให้นำมาตรา 138 มาใช้บังคับกับการสรรหาและการเลือกกรรมการการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างนั้นโดยอนุโลม ในกรณีนี้ ให้เสนอชื่อผู้สมควรเป็นกรรมการการเลือกตั้งต่อประธานวุฒิสภา เป็นจำนวนสองเท่าของผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่ง และให้วุฒิสภามีมติเลือกทั้งนี้ ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่มีการพ้นจากตำแหน่ง และให้ผู้ได้รับเลือกอยู่ในตำแหน่งเพียงเท่าวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา 144 คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ

มติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง

มาตรา 145 คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ออกประกาศกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมายตามมาตรา 144 วรรคสอง
- (2) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมายตามมาตรา 144 วรรคสอง
- (3) สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายตามมาตรา 144 วรรคสอง
- (4) สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้ง เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม
- (5) ประกาศผลการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ
- (6) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาล พนักงาน อัยการ พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่การสืบสวนสอบสวน หรือวินิจฉัยชี้ขาด คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งบุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทนองค์การเอกชนเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย

มาตรา 146 ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่สั่งการตามมาตรา 145

มาตรา 147 คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงโดยพลันเมื่อมีกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(1) ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่ง คัดค้านว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(2) ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าก่อนได้รับเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ใด ได้กระทำการใด ๆ โดยไม่สุจริตเพื่อให้ตนเองได้รับเลือกตั้ง หรือได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่สุจริตโดยผลของการที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดได้กระทำลงไปทั้งนี้ อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(3) ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการออกเสียงประชามติมิได้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งคัดค้านว่าการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งใดเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย

เมื่อดำเนินการตามวรรคหนึ่งเสร็จแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องพิจารณาวินิจฉัยสั่งการโดยพลัน

มาตรา 148 ในระหว่างที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา หรือประกาศให้มีการออกเสียงประชามติ มีผลใช้บังคับ ห้ามมิให้จับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวกรรมการการเลือกตั้งไปทำการสอบสวน เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับการอนุญาตจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือในกรณีที่จับในขณะที่กระทำความผิด

ในกรณีที่มีการจับกรรมการการเลือกตั้งในขณะที่กระทำความผิด หรือจับ หรือคุมขัง กรรมการการเลือกตั้งในกรณีอื่น ให้รายงานไปยังประธานกรรมการการเลือกตั้งโดยด่วน และประธานกรรมการการเลือกตั้งอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้

หมวด 8 ศาล

ส่วนที่ 1 บททั่วไป

มาตรา 253 เงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอื่นของผู้พิพากษาและตุลาการ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ จะนำระบบบัญชีเงินเดือนหรือเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนมาใช้บังคับ มิได้

บทบัญญัติวรรคหนึ่งให้นำมาใช้บังคับกับกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ด้วย โดยอนุโลม

หมวด 10 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

ส่วนที่ 3 การถอดถอนจากตำแหน่ง

มาตรา 303 ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด หรืออัยการสูงสุด ผู้ใดมีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย วุฒิสภามีอำนาจถอดถอนผู้นั้นออกจากตำแหน่งได้

บทบัญญัติวรรคหนึ่ง ให้ใช้บังคับกับผู้ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้ด้วย คือ

(1) กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

(2) ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ทั้งนี้ ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

มาตรา 304 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน

ไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติตามมาตรา 307 ให้ถอดถอนบุคคลตามมาตรา 303 ออกจากตำแหน่งได้ คำร้องขอดังกล่าวต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวกระทำความผิดเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน

สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติตามมาตรา 307 ให้ถอดถอนสมาชิกวุฒิสภาออกจากตำแหน่งได้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการที่ประชาชนจะเข้าชื่อร้องขอตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

มาตรา 307 สมาชิกวุฒิสภามีอิสระในการออกเสียงลงคะแนนซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ มติที่ให้ถอดถอนผู้ใดออกจากตำแหน่ง ให้ถือเอาคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

ผู้ใดถูกถอดถอนออกจากตำแหน่ง ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งหรือให้ออกจากราชการนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติให้ถอดถอน และให้ตัดสิทธิผู้นั้นในการดำรงตำแหน่งใดในทางการเมืองหรือในการรับราชการเป็นเวลาห้าปี

มติของวุฒิสภามาตรานี้ให้เป็นที่สุด และจะมีการร้องขอให้ถอดถอนบุคคลดังกล่าวโดยอาศัยเหตุเดียวกันอีกมิได้ แต่ไม่กระทบกระเทือนการพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

บทเฉพาะกาล

มาตรา 315 นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้สภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 ทำหน้าที่สภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้จนถึงวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 324 และให้วุฒิสภามาตราตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่ง

แก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 ทำหน้าที่วุฒิสภามาตร้ารัฐธรรมนูญนี้ จนถึงวันที่ครบสี่ปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภามาตร้าวรรคห้า (1) หรือวันเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภามาตร้าวรรคห้า (2) แล้วแต่กรณี

ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้อยู่ต่อไปจนครบอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือเมื่อมีการยุบสภา หรือเมื่อสมาชิกภาพสิ้นสุดลงตามมาตรา 323 แล้วแต่กรณี ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่าที่มีอยู่

ให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงเป็นสมาชิกวุฒิสภามาตร้าบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาจะสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 หรือสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงตามมาตรา 323 แล้วแต่กรณี ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่

มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 107 (3) มาตรา 118 (7) มาตรา 121 มาตรา 125 (2) และ (3) มาตรา 126 (2) และ (3) มาตรา 127 มาตรา 130 และมาตรา 134 มาใช้บังคับกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวรรคสองและสมาชิกวุฒิสภามาตร้าวรรคสาม

ในกรณีที่มีเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามาตร้าวรรคสามสิ้นสุดลงพร้อมกันทั้งหมดให้ดำเนินการให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภามาตร้าบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ในคราวแรก ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงเมื่อครบสี่ปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ให้ดำเนินการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันก่อนวันครบสี่ปี

ในกรณีเช่นนี้ ให้อายุของวุฒิสภาและสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับเลือกตั้ง เริ่มนับตั้งแต่วันที่สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคสามสิ้นสุดลง

(2) ในกรณีที่สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงตามมาตรา 323 ให้ดำเนินการเลือกตั้งตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา แต่ถ้ายังไม่มีกฎหมายดังกล่าว ให้นำกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ มาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาด้วย โดยให้ใช้คำว่า “สมาชิกวุฒิสภา” แทนคำว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” ทุกแห่งและให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งที่ตั้งขึ้นตามมาตรา 319 เป็นผู้รักษาการตามกฎหมายดังกล่าว และในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าบทบัญญัติใดของกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขัดหรือแย้งหรือไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจกำหนดระเบียบที่จำเป็นขึ้นให้แทนบทบัญญัตินั้นได้เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ระเบียบดังกล่าวและความเห็นที่ว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว นั้นขัดหรือแย้งหรือไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญนี้ ให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญก่อนประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา

การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาตาม (2) ให้กระทำภายในเก้าสิบวันนับแต่วันครบสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ และมีให้ดำเนินการเลือกตั้งในวันเดียวกันกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 324

มาตรา 319 ในวาระเริ่มแรก ให้วุฒิสภาดำเนินการเลือกกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา 136 ภายในสามสิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ และมีให้นำกำหนดเวลาตามมาตรา 138 มาใช้บังคับ

ในวาระเริ่มแรก ในระหว่างที่ยังไม่มีประธานศาลปกครองสูงสุด ให้คณะกรรมการสรรหาคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีจำนวนเก้าคน ประกอบด้วย อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือห้าคน ผู้แทนพรรคการเมือง

ทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคละหนึ่งคน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ
สี่คน เป็นกรรมการ

ในกรณีที่ยังมิได้มีการประกาศใช้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะ
กรรมการการเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดระเบียบอันจำเป็นแก่การ
ปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญนี้ ระเบียบดังกล่าวให้ส่งศาล
รัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญก่อนประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้
ใช้บังคับได้จนกว่ากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งจะมีผล
ใช้บังคับ

มาตรา 322 ในวาระเริ่มแรก กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการป้องกันและปราบ
ปรามการทุจริตแห่งชาติและกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ที่วุฒิสภามาตรา 315 วรรค
สาม มีมติเลือก ให้มีระยะเวลาดำรงตำแหน่งเพียงกึ่งหนึ่งของวาระที่กำหนดไว้สำหรับ
ตำแหน่งดังกล่าว และเพื่อประโยชน์ในการเลือกผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวเป็นคราวแรกโดย
วุฒิสภาซึ่งเลือกตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญนี้ มิให้นำบทบัญญัติที่ให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวได้
เพียงวาระเดียว มาใช้บังคับ

ก่อนที่จะมีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภามาตรา 315 การถอดถอนผู้ดำรง
ตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญนี้ ให้เป็นมติของที่ประชุมร่วมของสภาผู้แทนราษฎรกับ
วุฒิสภามาตรา 315 และให้นำบทบัญญัติมาตรา 109 (14) มาตรา 118 (10) มาตรา
133 (8) มาตรา 141 (5) มาตรา 168 (3) มาตรา 216 (8) มาตรา 260 (6) มาตรา 299 มาตรา
303 มาตรา 304 และมาตรา 307 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 323 ภายในสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้รัฐสภา
ดำเนินการพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐ
ธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ว่าด้วยพรรคการเมือง ให้แล้วเสร็จทุกฉบับ โดยในระหว่างเวลาดังกล่าว จะยุบสภาผู้แทนราษฎรมิได้

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่งให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ในกรณีที่พ้นกำหนดเวลาดังกล่าว แต่การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่งยังไม่แล้วเสร็จทุกฉบับให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงพร้อมกันทั้งหมด และห้ามมิให้มีการดำเนินการเลือกตั้งทั่วไปตามรัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าจะมีการให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่งแล้วเสร็จทุกฉบับ หรือเป็นกรณีตามมาตรา 324 ในกรณีนี้ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาและดำเนินการเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

(2) ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่งทุกฉบับแล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาตาม (1) ให้วุฒิสภำพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่วุฒิสภำได้รับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

(3) ในกรณีที่วุฒิสภำไม่สามารถพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่งทุกฉบับให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาตาม (1) หรือ (2) ให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภำสิ้นสุดลงพร้อมกันทั้งหมด ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว และให้นำมาตรา 93 และมาตรา 94 มาใช้บังคับกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวโดยอนุโลม

ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว หรือถือว่ารัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วตามมาตรา 93 ให้นำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วตามมาตรา 93 มาใช้บังคับ

มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 169 เฉพาะส่วนที่ว่าด้วยร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินมาใช้บังคับกับการเสนอและการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคสอง (1) และ (2)

ในการดำเนินการตามมาตรา 93 นี้ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 168 มาใช้บังคับ

มาตรา 327 นอกจากนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง อย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

- (1) อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
- (2) การดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยเรื่องการแบ่งเขตเลือกตั้ง การจัดให้มีบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และการนับคะแนนใหม่
- (3) การให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- (4) กระบวนการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
- (5) การดำเนินคดีในศาลโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งในความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง
- (6) ความร่วมมือที่ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐต้องให้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- (7) การรับรองและการแต่งตั้งผู้แทนองค์การเอกชนเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบการเลือกตั้ง
- (8) การจัดให้มีหน่วยงานที่เป็นอิสระเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น โดยมีประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด

(9) กำหนดเวลาที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะเริ่มควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 336 เมื่อครบห้าปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีอำนาจทำรายงานเสนอความเห็นต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่นได้

จากบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวข้างต้นรัฐสภาจึงต้องดำเนินการจัดทำกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา

แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

จากสภาพปัญหาและพัฒนาการของคณะกรรมการการเลือกตั้งในประเทศไทย กรอบความคิดเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง และบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งในร่างรัฐธรรมนูญของสภาร่างรัฐธรรมนูญ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงน่าจะเป็นดังนี้

1. ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งรักษาการตามกฎหมายนี้
2. การสรรหา การแต่งตั้ง วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการและคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
3. การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการการเลือกตั้งมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการการเลือกตั้งทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม มีเลขาธิการเป็นเลขานุการในที่ประชุม

ในการประชุม ถ้ามีการพิจารณาเรื่องที่กรรมการการเลือกตั้งผู้มีส่วนได้เสียกรรมการ
ผู้นั้นไม่มีสิทธิเข้าประชุม

4. ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1) ออกประกาศกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมาย
ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา
กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

2) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงาน
ของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลาย
ให้การดำเนินการเลือกตั้งสัมฤทธิ์ผล

3) สืบสวนสอบสวน เพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้ง
ที่เกิดขึ้นตามกฎหมาย

4) มีคำสั่งเปลี่ยนแปลงแก้ไขบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อตรวจสอบพบ
ข้อบกพร่องหรือมีผู้ร้องเรียน

5) สั่งเปิดหีบเลือกตั้ง เพื่อตรวจสอบจำนวนบัตรกับจำนวนผู้ที่ลงชื่อมาลง
คะแนนก่อนเวลาปิดการลงคะแนน หรือสั่งไม่ให้นำผลการนับคะแนนของหน่วยเลือกตั้งที่
สงสัยว่ามีการทุจริตไปรวมกับหน่วยเลือกตั้งอื่นเป็นผลรวมของหน่วยเลือกตั้งนั้น เมื่อมีหลัก
ฐานอันควรเชื่อได้ว่าการลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งนั้นไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

6) สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุก
หน่วยเลือกตั้งหรือสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้ง
ในหน่วยนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

7) แบ่งเขตเลือกตั้ง จัดให้มีการทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และประกาศ
ผลการเลือกตั้ง

8) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการต่าง ๆ ให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม รวมทั้งแต่งตั้งให้ช่วยปฏิบัติราชการได้

9) ศึกษาและเสนอแนะแนวทางและวิธีการปรับปรุงการดำเนินการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องตลอดจนเสนอแนะมาตรการเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตและการประพฤติมิชอบในการเลือกตั้ง รวมทั้งแนวทางในการรณรงค์ ส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ทั้งนี้ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

10) จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีและข้อสังเกตเสนอต่อรัฐสภา

11) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่ การสืบสวน สอบสวน หรือวินิจฉัยชี้ขาด คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งบุคคล คณะบุคคล หรือองค์กรเอกชนเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย

5. ในกรณีที่คณะกรรมการ ขอให้ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่การสืบสวน สอบสวน หรือวินิจฉัยชี้ขาดให้บุคคลหรือหัวหน้าหน่วยงานที่คณะกรรมการร้องขอ ถือเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามระยะเวลาดังกล่าวโดยพลัน เพื่อมิให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อราชการ

6. ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งอนุกรรมการและพนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งแทนคณะกรรมการได้

7. เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการเลือกตั้งให้เกิดความสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการอาจขอให้หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และองค์กรเอกชน ให้ข้อมูล

เกี่ยวกับจำนวนประชากร กิจกรรมในพื้นที่ และลักษณะทางภูมิศาสตร์ในพื้นที่แก่คณะกรรมการได้

ทุกปี ให้คณะกรรมการประกาศแบ่งเขตเลือกตั้งและกำหนดจำนวนผู้มีสิทธิได้รับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง และให้เขตเลือกตั้งและจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งเป็นไปตามประกาศนั้นจนกว่าจะมีการประกาศใหม่

8. ในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและตามกฎหมายนี้ ให้คณะกรรมการมีสิทธิขอให้หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาดำเนินการในเรื่องหนึ่งเรื่องใดตามอำนาจหน้าที่ หรือถ้าเห็นว่ากรณีนั้นเป็นการกระทำผิดทางวินัย ให้ส่งเรื่องให้ผู้มีอำนาจดำเนินการทางวินัยของผู้นั้นดำเนินการต่อไป หรือถ้าเห็นว่าเป็นการกระทำผิดทางอาญา ให้แจ้งพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือฟ้องคดีต่อศาล ไม่ว่าจะเป็นในทางแพ่ง ทางอาญา ทางปกครองหรือลักษณะอื่นใดเกี่ยวกับการกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งได้ ในการดำเนินคดี ให้คณะกรรมการมีอำนาจร้องขอให้พนักงานอัยการ หรือมอบหมายให้บุคคลใดดำเนินการแทนได้

9. ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจดังต่อไปนี้

1) เรียกให้หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือมีความเห็นในการปฏิบัติงาน หรือส่งผู้แทนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมาชี้แจง หรือให้ถ้อยคำประกอบการพิจารณา หรือส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นมาประกอบการพิจารณา

2) เรียกให้ผู้ร้องเรียนมาชี้แจงประกอบคำร้องเรียน หรือนำพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณา

3) เรียกให้บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำ หรือมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้ส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นเพื่อประกอบการพิจารณา

4) เข้าไปตรวจสอบสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีการร้องเรียน โดยแจ้งให้เจ้าของ หรือผู้ครอบครองสถานที่ทราบล่วงหน้าในเวลาอันสมควร

5) เข้าไปตรวจตราในที่เลือกตั้งหรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งได้

6) ขอให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐมาช่วยปฏิบัติงานใน สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวได้ตามที่เห็นเป็นการเหมาะสม ทั้งนี้ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชาของผู้นั้นแล้ว

10. ในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง คณะกรรมการอาจแต่งตั้งบุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทนองค์กรเอกชนซึ่งไม่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ให้ปฏิบัติหน้าที่ ตามมอบหมายและทำหน้าที่ช่วยสอดส่องดูแลและสนับสนุนให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วย ความสุจริตและเที่ยงธรรม

การแต่งตั้ง การดำเนินงาน การปกครองบังคับบัญชา การรักษาวินัย การยุบเลิก ค่าใช้จ่ายและค่าตอบแทนของบุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทนองค์กรเอกชนดังกล่าว ให้เป็น ไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

11. ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้ ให้กรรมการการเลือกตั้ง อนุกรรมการที่ คณะกรรมการแต่งตั้ง พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ได้รับมอบหมาย และผู้ได้รับแต่งตั้ง เป็นเจ้า พนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

12. ให้มีสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นทบวงการเมืองที่มีฐานะเทียบเท่า กระทรวงตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินที่ไม่สังกัดหน่วยงานใด โดยมี ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของสำนักงาน

13. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการประจำตัว ไปของคณะกรรมการ และให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) รับผิดชอบในงานธุรการของคณะกรรมการ ศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานของคณะกรรมการ

- 2) ศึกษาและสนับสนุนให้มีการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- 3) เผยแพร่วิชาการและให้ความรู้และการศึกษาแก่ประชาชน ที่เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- 4) รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้ง หรือเกี่ยวกับการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้เลือกตั้ง พรรคการเมือง หรือบุคคลอื่นใดเพื่อสนองต่อคณะกรรมการ

5) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

14. ให้มีเลขาธิการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ขึ้นตรงต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง และจะให้มีรองเลขาธิการหรือผู้ช่วยเลขาธิการ หรือมีทั้งรองเลขาธิการและผู้ช่วยเลขาธิการ เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการรองจากเลขาธิการได้

รองเลขาธิการหรือผู้ช่วยเลขาธิการมีอำนาจหน้าที่ตามที่เลขาธิการกำหนดหรือมอบหมาย

15. ให้คณะกรรมการเป็นผู้แต่งตั้งเลขาธิการ รองเลขาธิการ หรือผู้ช่วยเลขาธิการ

16. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้มีกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการข้าราชการการเลือกตั้ง” ประกอบด้วย ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นประธาน กรรมการการเลือกตั้ง 2 คน ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมาย และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสาขาบริหารงานบุคคล สาขาการจัดการองค์การ และสาขากฎหมาย ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งเลือกขึ้นสาขาละ 1 คน และเลขาธิการเป็นกรรมการ

ให้เลขาธิการเป็นเลขานุการคณะกรรมการข้าราชการการเลือกตั้ง และให้แต่งตั้ง
ข้าราชการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี

การที่นายกรัฐมนตรีจะสั่งหรือแต่งตั้งข้าราชการซึ่งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การเลือกตั้งให้ไปปฏิบัติราชการในกระทรวง ทบวง กรมอื่น ต้องได้รับความเห็นชอบของ
คณะกรรมการ และต้องได้รับความยินยอมจากข้าราชการผู้นั้นด้วย

17. นอกจากการมอบอำนาจให้แก่อนุกรรมการแล้ว คณะกรรมการอาจมอบ
อำนาจในการบังคับบัญชาสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และการดำเนินการทาง
วินัยบางกรณีให้แก่ประธานกรรมการหรือกรรมการคนหนึ่งคนใดก็ได้

18. ให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาทะเบียน
ประวัติ และการควบคุมเกษียณอายุของข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

19. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินของสำนักงานคณะกรรมการการ
เลือกตั้งอำนาจหน้าที่ในการอนุมัติ อนุญาต หรือให้ความเห็นชอบของปลัดกระทรวง หรือ
รัฐมนตรีเจ้าสังกัดหรือคณะรัฐมนตรี ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเลขาธิการหรือคณะกรรมการ
แล้วแต่กรณี

20. ในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการการ
เลือกตั้ง ให้คณะกรรมการเสนองบประมาณรายจ่ายประจำปีต่อรัฐสภา

งบประมาณรายจ่ายประจำปีที่เสนอต่อรัฐสภา ต้องจัดให้มีคำชี้แจงเกี่ยวกับ
งบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเฉพาะ และให้
สำนักงานงบประมาณนำงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการการเลือก
ตั้งผนวกเข้ากับงบประมาณรายจ่ายประจำปีเสนอต่อรัฐสภาโดยมิให้ตัดทอนรายการใด

ให้ประธานกรรมการหรือกรรมการการเลือกตั้งที่ประธานกรรมการมอบหมายและ
เลขาธิการมีสิทธิเข้าชี้แจงงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรืองบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม
ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาได้

ในกรณีที่มีค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งมากกว่าที่ประมาณการไว้ คณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีอนุมัติค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากงบประมาณประจำปีนั้น

21. เพื่อประโยชน์ในการพิจารณารายงานประจำปีของคณะกรรมการหรือในการติดตามดูแลโดยทั่วไป สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาอาจมีมติให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการชี้แจงเป็นหนังสือ หรือมาชี้แจงด้วยวาจา หรือส่งเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการพิจารณารายงานประจำปีของคณะกรรมการหรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการได้ และในกรณีมีเหตุอันควรจะมีข้อสังเกตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานก็ได้

22. ผู้ใดไม่มาให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นใดที่เรียกหรือสั่งให้ส่ง หรือไม่อำนวยความสะดวกในการเข้าไปตรวจสอบสถานที่ ต้องระวางโทษจำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

23. ผู้ใดฝ่าฝืน หรือขัดขวางการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ อนุกรรมการ พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมาย ตลอดจนผู้ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติงาน ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

24. ผู้ใดฝ่าฝืนคำขอของคณะกรรมการโดยไม่มีเหตุอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

25. ในระหว่างที่ยังไม่มีกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้นำกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้คณะกรรมการข้าราชการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการพลเรือนแทน ก.พ. และให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับ ก.พ. ตลอดจนมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อทำการใด ๆ แทน ยกเว้นการออกกฎ ก.พ. หรือการตีความวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการใช้บังคับกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในการปฏิบัติตามกฎหมาย

ดังกล่าว ให้อำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี อ.ก.พ. กระทรวงหรือ อ.ก.พ. กรมเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

26. ระยะเวลาที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะเริ่มควบคุมและดำเนินการจัดหรือ จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ต้องไม่เกิน 10 ปีนับแต่วัน ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ

เชิงอรรถ

¹หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท.0314/ว.2 เรื่องการปฏิบัติตนของข้าราชการ ข้าราชการส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ลงวันที่ 2 มกราคม พ.ศ.2512 ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

²สาโรช คัชมาตย์, “การบริหารงานเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 (ศึกษาเฉพาะกรณีของการบริหารงานเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ของราชการบริหารส่วนกลาง กระทรวงมหาดไทย)”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโททางรัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2512, หน้า 39-42.

³ดูพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2476

⁴ดูพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2479

⁵ดูพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2490

⁶ดูพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ.2494

⁷ดูพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2499

⁸ดูพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน พ.ศ.2511

⁹สาโรช คัชมาตย์, “การบริหารงานเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 (ศึกษาเฉพาะกรณีของการบริหารงานเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ของราชการบริหารส่วนกลาง กระทรวงมหาดไทย)”, หน้า 81-83.

¹⁰กระทรวงมหาดไทย, รายงานการบริหารงานเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรของกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2526 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2526), หน้า 25-27.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19 และ 21.

¹² กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, **เทศาภิบาลฉบับพิเศษ : เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 กรกฎาคม 2538** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2538), หน้า 305-325.

¹³ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, **รายงานการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 17 พฤศจิกายน 2539** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2540), ภาคผนวก.

¹⁴ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน อภัสรา จินตะพัฒน์, “รูปแบบและฐานะขององค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร,” **วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538, หน้า 41-63** และ สุรียา ศรีตะบุตร, “ปัญหาทางกฎหมายขององค์กรกลางในการสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง,” **วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2538, หน้า 9-34.**

¹⁵ ธงชัย วิณิชจะกุล, **การเมืองเรื่องกำหนดเขตเลือกตั้ง กรณีการเลือกตั้งกรุงเทพมหานคร เขต 12 และ 13 ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2531** (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา, 2531) หน้า 60-62.

¹⁶ คณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, **การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 22 มีนาคม, พ.ศ.2535** (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเวิลด์การพิมพ์, 2535), หน้า 47.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 60.

¹⁸ อิศระ สุวรรณบล และคณะ, **กลไกการเลือกตั้ง** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2535), หน้า 66-67.

¹⁹ **ไทยรัฐ** (20 มีนาคม 2535) : 16.

²⁰ ฝ่ายวิชาการ คณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, คู่มือการสอดส่องพฤติกรรมทุจริตเลือกตั้ง (กรุงเทพมหานคร : ไอเอสพีริ้นติ้งเฮ้าส์, 2535), หน้า 27-28.

²¹ คณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 22 มีนาคม 2535, หน้า 60-61.

²² กนก วงษ์ตระหง่าน, การเมืองในสภาผู้แทนราษฎร (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 88.

²³ กฤษฎา ทองธรรมชาติ, “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 121.

²⁴ ดาวร เกียรติทับทิว และคณะ, “รายงานการวิจัยเรื่องปัญหากฎหมายเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งในจังหวัดสงขลา”, รัฐสภาสาร 6 (มิถุนายน 2530) : 2-34.

²⁵ กฤษฎา ทองธรรมชาติ, “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร”, หน้า 124.

²⁶ กนก วงษ์ตระหง่าน, การเมืองในสภาผู้แทนราษฎร, หน้า 88.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 208.

²⁸ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, รายงานการดำเนินงานของคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง (พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2519), หน้า (1).

²⁹ อิศระ สุวรรณบล และคณะ, กลไกการเลือกตั้ง, หน้า 40.

³⁰ พรชัย เลื่อนฉวี, “มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการทุจริตและข้อเสียเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร”, รายงานผลการวิจัย ทุมนมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2534, หน้า 33-34.

³¹ รายงานผลการวิจัยเบื้องต้น, เรื่องการซื้อเสียงเลือกตั้งที่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ (ม.ป.ท.,ม.ป.ป.), หน้า 61.

³² คมกริช วัฒนเสถียร, ผู้แทนที่เด็ด ที่เด็ดผู้แทน (กรุงเทพมหานคร : ศรีสมบัติการพิมพ์, 2527), หน้า 199.

³³ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, “คณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งชาติ,” รายงานการวิจัย เสนอต่อคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ, 2538, หน้า 82-83, อภัสรา จินตะพัฒน์, “รูปแบบและฐานะขององค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร,” หน้า 117-128 และสุริยา ศรีตะบุตร, “ปัญหาทางกฎหมายขององค์กรกลางในการสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง,” หน้า 74-103.

³⁴ คณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 22 มีนาคม พ.ศ.2535, หน้า 25-30.

³⁵ สมาคมทนายความแห่งประเทศไทย, ข้อสังเกตและเหตุผลประกอบข้อยุติในการสัมมนาทางวิชาการกฎหมายเกี่ยวกับ “การเลือกตั้ง 2521” (กรุงเทพมหานคร : การพิมพ์พระนคร, 2521), หน้า 8-9 และ 13-15.

³⁶ โครงการศึกษาต่อเนื่อง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ระบบการเลือกตั้งกับการพัฒนาทางการเมืองไทย (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2530), หน้า 33.

³⁷ สำนักนโยบายและแผนมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย, “รายงานการศึกษาเกี่ยวกับการซื้อคะแนนเสียงและการทุจริตในการเลือกตั้ง : ข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย,” เมษายน 2532, หน้า 38, 44 และ 47.

³⁸ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, รายงานผลการสัมมนากรรมการบริหาร สมาชิกพรรคการเมืองและผู้ทรงคุณวุฒิ (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 63.

³⁹ อัครเมศวร์ ทองนวล, “ตัวแบบคณะกรรมการบริหารการเลือกตั้งของไทย,” เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง “ตัวแบบระบบการเลือกตั้งที่เหมาะสมกับประเทศไทย” ณ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กันยายน 2533, หน้า 1-2.

⁴⁰ สมาคมทนายความแห่งประเทศไทย, ข้อสังเกตและเหตุผลประกอบข้อยุติในการสัมมนาทางวิชาการกฎหมายเกี่ยวกับ “การเลือกตั้ง 2521”, หน้า 8-9.

⁴¹ คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, “คณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งชาติ,” รายงานการวิจัย เสนอต่อคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ, 2538, หน้า 84-86.

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 87-116 และดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน อัครเมศวร์ ทองนวล, “ตัวแบบคณะกรรมการบริหารการเลือกตั้งของไทย,” หน้า 4-10.

⁴³ ภิรมล ทองธรรมชาติ (แปล), อินเดียในระบบการเมืองปัจจุบัน : เอเชีย ของ วอร์ต และแมคริตซ์ (ม.ป.ท., 2510), หน้า 534, ภิรมล ทองธรรมชาติ, “สาธารณรัฐอินเดีย” ใน ภิรมล ทองธรรมชาติ และคณะ, การเมืองการปกครองเอเชียโดยเปรียบเทียบ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2518), หน้า 33-34, ภิรมล ทองธรรมชาติ, “การเมืองการปกครองของอินเดีย” ใน สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชาการเมืองการปกครองของประเทศในเอเชีย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2531), หน้า 232, ไพโรจน์ ชัยนาม, รัฐธรรมนูญ : บทกฎหมายและเอกสารสำคัญในทางการเมืองของประเทศไทย (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520) หน้า 369, N.S. Gehlot, Election and Electoral Administration in india (New Delhi : Deep & Deep Publication, 1992), pp. 83-84, 92-94, 114-116 และ The Constitution of India 1986, Article 324.

⁴⁴ มุสสดี สัตยมานะ, ฟิลิปปินส์ : จากอาณานิคมสู่เผด็จการประชาธิปไตย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2529), หน้า 125-126, อรอนงค์ วัจนะพุกกะ กระบวนวิชาการเมืองเอเชีย 2 (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ม.ป.ป.), หน้า 18, 42, “การเลือกตั้งในฟิลิปปินส์ : อนาคตเศรษฐกิจและการเมืองในมือประชาชน”, สรุปรข่าวธุรกิจ (1-15 มีนาคม 2535) : 25-36, สีด้า สอนศรี, การเมือง

ในฟิลิปปินส์ 1986-1992 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536),
หน้า 76-77, Reperto G. Martin And Melvyn S. Martin, *Administrative Law of Public
Officers and Election Law* (Manila : Premium Book Store, 1973), p. 321, Lorenzo M.
Tanada and Francisco Careon, *Political Law of the Philippines* (Manila : Phoenix
Press, 1961), pp. 475-476 และ *The 1978 Constitution of Philippines*, C. The Commission
on Election, Section 1-4.

⁴⁵ สุภัทร สุคนธาภิรมย์ ณ พัทลุง “ระบบเลือกตั้งและรัฐสภาของเยอรมนี”,
รัฐสภาสาร 38 (ธันวาคม 2529) : 3-58 และ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, “กฎหมายเลือกตั้ง
เยอรมัน”, วารสารนิติศาสตร์ 17 (กันยายน 2530) : 20-22.

⁴⁶ ประณต นันทิยะกุล, “การเมืองการปกครองของมาเลเซีย,” ในสาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชาการเมืองการปกครองของ
ประเทศในเอเชีย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2531),
หน้า 509, Tun Mohamed Suffian (ed.), *The Constitution of Malaysia-Its
Development : 1975-1977* (Kuala Lumpur : Oxford University Press, 1978), p. 224
และ Frederica M. Bunge, *Area Handbook Series Malaysia : A Country Study*
(Foreign Area Studies : The American University, 1984).

⁴⁷ วิทยา นภาศิริกุลกิจ, *แนวคำบรรยายระบบการเมืองอังกฤษ* (กรุงเทพ
มหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2515), หน้า 60 และ Central Office of Information,
ed., *Parliamentary Elections in Britain* (London : Blyrne Press, 1970) pp.1-2.

⁴⁸ สภาคณาจารย์แห่งประเทศไทย, *ข้อสังเกตและเหตุผลประกอบข้อยุติใน
การสัมมนาทางวิชาการกฎหมายเกี่ยวกับ “การเลือกตั้ง 2521”*, หน้า 8-9.

⁴⁹ “The FEC and Campaign Financial Law Federal Election Commission”, *Annual
Report 1991* (Washington D.C. : The Commission Information Service, 1992).

⁵⁰ “คณะกรรมการการเลือกตั้งของแอฟริกาใต้”, *รัฐจักร* (28 เมษายน 2537) : 13.

Legislative Institutional Repository of Thailand

สรุปข่าว

โดย.....ฝ่ายผลิตเอกสารรัฐสภา

 ยื่นญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล
วันที่ 2 มีนาคม 2541 ที่รัฐสภา พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ พร้อมด้วยแกนนำพรรคร่วมฝ่ายค้าน ได้ยื่นเรื่องญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ต่อนายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้ ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้บรรจุญัตติดังกล่าวในระเบียบวาระ วันที่ 18-19 มีนาคมนี้

 ประชุมสภาผู้แทนราษฎร
ที่รัฐสภา วันที่ 4 มีนาคม 2541 มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 2 ครั้งที่ 25 (สมัยประชุมสามัญทั่วไป) โดยมี นายไสภณ เพชรสว่าง รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง ปฏิบัติหน้าที่แทน

ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธานการประชุม เริ่มประชุมเวลา 13.55 นาฬิกา ที่ประชุมได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. ซึ่งเป็นการพิจารณาต่อจากการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 2 ครั้งที่ 23 (สมัยประชุมสามัญทั่วไป) วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2541 โดยได้พิจารณาต่อในมาตรา 37 ทวิ แล้วเรียงตามลำดับมาตราจนจบร่าง และลงมติเห็นชอบในวาระที่ 3 เพื่อเสนอให้วุฒิสภาพิจารณาต่อไปตามรัฐธรรมนูญฯ และมีมติเห็นชอบกับข้อสังเกตของคณะกรรมการฯ เพื่อแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรี จากนั้นที่ประชุมได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. ในวาระที่ 2 เริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วเรียงตามลำดับมาตราจนถึงมาตรา 5 คณะกรรมการฯ ได้ขอถอนร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้กลับ

ไปพิจารณาทบทวนใหม่ ทั้งนี้ ที่ประชุมได้
มีมติให้นำกลับมาพิจารณาในคราวประชุม
ครั้งต่อไป

นอกจากนี้ ที่ประชุมยังได้ลงมติ
เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่
วุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติมตามมาตรา 175 (3)
ของรัฐธรรมบัญญัติแห่งราชอาณาจักรไทย
จำนวน 2 ฉบับ คือ 1. ร่างพระราชบัญญัติ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2. ร่าง
พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ..)
พ.ศ. ดังนั้น จึงถือว่าร่างพระราช
บัญญัติทั้งสองฉบับนี้ ได้รับความเห็นชอบ
จากรัฐสภาแล้ว และลงมติเห็นชอบด้วยกับ
ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..)
พ.ศ. (เกี่ยวกับการขายฝาก) ซึ่งคณะ
กรรมาธิการร่วมกันพิจารณาเสร็จแล้ว จาก
นั้นที่ ประชุมได้พิจารณาร่างพระราช
บัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ในวาระที่ 2 เริ่ม
ต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วเรียงตาม
ลำดับมาตราจนถึงมาตรา 9 และได้สั่งให้
เลื่อนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้
กล่าวไปในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร
ชุดที่ 20 ปีที่ 2 ครั้งที่ 27 (สมัยประชุม
สามัญทั่วไป) วันที่ 11 มีนาคม 2541 เลิก
ประชุมเวลา 20.50 นาฬิกา

ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ที่รัฐสภา วันที่ 5 มีนาคม 2541 มี
การประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่
2 ครั้งที่ 26 (สมัยประชุมสามัญทั่วไป)
โดยมี นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ รอง
ประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่สอง ปฏิบัติ
หน้าที่แทนประธานสภาผู้แทนราษฎร
เป็นประธานการประชุม เริ่มประชุมเวลา
13.45 นาฬิกา

ที่ประชุมได้พิจารณาระเบียบวาระ
ที่ 7 เรื่องอื่นๆ คือ ตั้งข้อมกราธิการ
สามัญประจำสภา จำนวน 9 คณะ แทน
ตำแหน่งที่ว่างลง คือ

1. คณะกรรมาธิการการกีฬา ที่ประชุม
ได้ลงมติเลือก นายอารีเพ็ญ อุตรสินธุ์
เป็นกรรมาธิการแทน นายเกษม
รุ่งธนเกียรติ

2. คณะกรรมาธิการการเกษตรและ
สหกรณ์ ที่ประชุมได้ลงมติเลือก นายวิชัย
ชัยจิตวณิชกุล เป็นกรรมาธิการแทน นาย
สันติ ต้นสุหัช

3. คณะกรรมาธิการการแรงงานและ
สวัสดิการสังคม ที่ประชุมได้ลงมติเลือก
นายสันติ ต้นสุหัช และนายเอกพร

รักความสุข เป็นกรรมการแทน นายวิชัย
ชัยจิตตนิชกุล และนายธัญ การวัฒนาศิริกุล

4. คณะกรรมการการคลัง การ
ธนาคาร และสถาบันการเงิน ที่ประชุมได้
ลงมติเลือก นายธัญ การวัฒนาศิริกุล เป็น
กรรมการแทน นายมณฑล ไกรวัตนุสสรณ์

5. คณะกรรมการพิจารณาเปิดเผย
รายงานการประชุมลับ และตรวจรายงาน
การประชุม ที่ประชุมได้ลงมติเลือก นาย
มณฑล ไกรวัตนุสสรณ์ เป็นกรรมการ
แทน นายเอกพร รักความสุข

6. คณะกรรมการการศาสนา
ศิลปะและวัฒนธรรม ที่ประชุมได้ลงมติ
เลือก นายอรรถสิทธิ์ ทรัพย์สิทธิ์ เป็น
กรรมการแทน ร้อยโท กุเทพ ไสกระจำง

7. คณะกรรมการการเศรษฐกิจ ที่
ประชุมได้ลงมติเลือก ร้อยโท กุเทพ
ไสกระจำง เป็นกรรมการแทน นาย
อรรถสิทธิ์ ทรัพย์สิทธิ์

8. คณะกรรมการการอุตสาหกรรม
ที่ประชุมได้ลงมติเลือก นายวีระกร คำ
ประกอบ เป็นกรรมการแทน พันตำรวจ
โท สุรทิน พیمانเมินทร์

9. คณะกรรมการการท่องเที่ยว ที่
ประชุมได้ลงมติเลือก นายสำเร็จ อัจฉริยะ
ประสิทธิ์ เป็นกรรมการแทน นายฉลอง
เรียวแรง

จากนั้น ที่ประชุมได้พิจารณา
ระเบียบวาระเรื่องด่วนที่ 1 คือ ญัตติด่วน
เรื่อง ขอให้สภาฯร่วมกันพิจารณาหามาตรการ
ป้องกันภาวะภัยแล้งซึ่งเป็นผลจาก
ปรากฏการณ์เอลนีโนเพื่อเสนอให้
รัฐบาลรับไปดำเนินการโดยเร่งด่วน ซึ่ง
นายประชาธิปไตย คำสิงห์นอก กับคณะ
เป็นผู้เสนอ พร้อมๆ กับพิจารณาญัตติ
ทำนองเดียวกันอีก 5 ฉบับ โดยรัฐมนตรี
ช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข (นาย
ธีระวัฒน์ ศิริวันสานนท์) รัฐมนตรีช่วยว่า
การกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายวิรัช
รัตนเศรษฐ) และรัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงมหาดไทย (นายพินิจ จารุสมบัติ)
ตอบชี้แจงจนได้เวลาพอสมควรแล้ว ที่
ประชุมได้มีมติให้ส่งญัตติทั้ง 6 ฉบับ
ดังกล่าวให้คณะกรรมการการปกครอง
รับไปพิจารณา เลิกประชุมเวลา 23.10
นาฬิกา

ประชุมวุฒิสภา

ที่รัฐสภา วันที่ 6 มีนาคม 2541 มีการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 11 (สมัยสามัญทั่วไป) โดยมี นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานวุฒิสภา เป็นประธานการประชุม เริ่มประชุมเวลา 09.50 นาฬิกา ที่ประชุมได้ลงมติในวาระที่ 1 เห็นชอบด้วยกับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติสถาปนาคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว และมีมติให้ตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณา จำนวน 17 คน โดยมีกำหนดการแปรญัตติภายใน 7 วัน ต่อมาที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องตามระเบียบวาระ เรื่องอื่นๆ คือ ตั้งคณะกรรมาธิการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 135 จำนวน 11 คน ประกอบด้วย

1. นายภุมรัตน์ ทักษาดิพงษ์
2. พลเอก บุญศักดิ์ กำแหงฤทธิรงค์
3. พลตำรวจเอก ประชา พรหมนอก
4. พลเอก จรัส กุลละวณิชย์
5. นายพชร ยุติธรรมดำรง

6. นายชัยเชต สุนทรพิพิธ
 7. พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์
 8. พลตำรวจโท สมควร หริกุล
 9. นายทวี หนูหนักดี
 10. พลเอก ศิริรินทร์ ฐปกล้า
 11. นางสาวสุคนธ์ กาญจนาลัย
- เลิกประชุมเวลา 13.05 นาฬิกา

ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ที่รัฐสภา วันที่ 11 มีนาคม 2541 มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 2 ครั้งที่ 27 (สมัยประชุมสามัญทั่วไป) โดยมี นายโสภณ เพชรสว่าง รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธานการประชุม เริ่มประชุมเวลา 13.50 นาฬิกา ที่ประชุมได้ลงมติในวาระที่ 3 เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว จำนวน 5 ฉบับ คือ

1. ร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.
2. ร่างพระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ.

3. ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง พ.ศ.

4. ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ.

5. ร่างพระราชบัญญัติสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ.

นอกจากนี้ ที่ประชุมได้ลงมติในวาระที่ 3 เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการการคมนาคมพิจารณาเสร็จแล้ว จำนวน 5 ฉบับ คือ

1. ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลหัวช้าง อำเภออุ้มผาง และตำบลเปี้ยว อำเภอบึงนาราง จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อสร้างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2349 สายแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2083 (หัวช้าง) - บึงนาราง พ.ศ.

2. ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลยางชุมน้อย อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อขยายทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2351 สายแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2083 (พลไวด์) - ยางชุมน้อย ตอนอำเภอค้อวัง - อำเภอยางชุมน้อย พ.ศ.

3. ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลหนองฝือ อำเภอเขมราฐ และตำบลข้าวปุ้น อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อขยายทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2232 สายแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 202 (หนองฝือ) - กุดข้าวปุ้น พ.ศ.

4. ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลบ้านเบิก อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี เพื่อขยายทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3027 สายแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 32 - บรรจบทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 311 (ท่าม่วง) พ.ศ.

5. ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลวังสามัคคี อำเภอโพนทอง และตำบลกกโพธิ์ ตำบลหนองพอก ตำบลรอบเมือง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อสร้างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2136 สายแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2046 (โพนทอง) - บรรจบทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 (เลิงนกทา) พ.ศ.

จากนั้น ที่ประชุมได้ลงมติในวาระที่ 3 เห็นชอบด้วยกับร่างข้อบังคับที่คณะ

กรรมวิธีการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว จำนวน 1 ฉบับ คือ ร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ... เพื่อให้ประกาศใช้บังคับเป็นข้อบังคับการประชุมฯ ต่อไป ต่อมา ที่ประชุมได้มีมติกำหนดให้วันที่ 24 มิถุนายน เป็นวันเริ่มสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ ตามมาตรา 159 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เลิกประชุมเวลา 21.55 นาฬิกา

ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ที่รัฐสภา วันที่ 12 มีนาคม 2541 มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 2 ครั้งที่ 28 (สมัยประชุมสามัญทั่วไป) โดยมี นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่สอง ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธานการประชุม เริ่มประชุม เวลา 13.40 นาฬิกา ที่ประชุมได้พิจารณาระเบียบวาระที่ 4 เรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้วคือ รายงานผลการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการ

วิสามัญเพื่อศึกษาหาวิธีป้องกันกระแสน้ำในแม่น้ำโขง แม่น้ำระหว่างประเทศอื่นๆ แม่น้ำสายหลักและสายรองภายในประเทศ รวมถึงน้ำทะเลที่กัดเซาะตลิ่งพัง ซึ่งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว และได้ลงมติเห็นชอบด้วยกับรายงานและข้อสังเกตของคณะกรรมการฯ เพื่อส่งไปยังคณะรัฐมนตรีพิจารณาดำเนินการต่อไป

ต่อมา ที่ประชุมได้พิจารณาระเบียบวาระเรื่องด่วน คือ ญัตติด่วน เรื่อง สถานการณ์การก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งนายอารีเพ็ญ อุตรสินธุ์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ และญัตติด่วน เรื่อง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนใน 5 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ ซึ่งนายเจอะอามิง โตะตาหยง กับคณะ เป็นผู้เสนอ เมื่อผู้เสนอญัตติทั้ง 2 ฉบับ ได้แถลงเหตุผล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์) และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายอาคม เองฉ้วน) ได้ตอบชี้แจงจนได้เวลาพอสมควรแล้ว ที่ประชุมได้มีมติให้ส่ง

ญัตติทั้ง 2 ฉบับ ให้คณะรัฐมนตรีรับไป
พิจารณาดำเนินการต่อไป เลิกประชุมเวลา
21.30 นาฬิกา

คณะกรรมาธิการการเกษตร และสหกรณ์

วันที่ 12 มีนาคม 2541 มีการ
ประชุมคณะกรรมาธิการการเกษตรและ
สหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร นายสุรเชษฐ์
มาศดิตถ์ ส.ส.นครศรีธรรมราช พรรค
ประชาธิปัตย์ ในฐานะโฆษกคณะกรรมา-
ธิการฯ ได้แถลงผลการประชุมว่า ที่ประชุม
ได้พิจารณากรณีไม้ของกลางที่จังหวัดตาก
จำนวน 13,215 ท่อน ได้สูญหายไป 4,000
กว่าท่อน โดยได้เชิญนายประวัติ ถนัดคำ
รองอธิบดีกรมป่าไม้ นายปริญญา ลาย
เขียน เจ้าหน้าที่บริหารป่าไม้ 7 และเจ้า
หน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาให้คำชี้แจง ที่ประชุม
จึงมีมติที่จะเสนอต่อรัฐบาลให้มีการสอบ
สวนกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และจะทำ
หนังสือแจ้งต่อคณะกรรมการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ
ในวงราชการ (ป.ป.ป.) ให้ทำการตรวจสอบ

เรื่องนี้กับข้าราชการที่รับผิดชอบ พร้อมกัน
นี้ จะทำหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
มหาดไทย เพื่อให้มีการตรวจสอบเกี่ยวกับ
ที่สาธารณะที่จังหวัดตากที่มีการนำไม้มา
กองไว้ว่ามีใบอนุญาตหรือไม่ รวมทั้งขอให้
ย้ายนายอำเภอบ้านตาก และป่าไม้อำเภอ
บ้านตากออกจากพื้นที่ ทั้งนี้ ให้ตั้งคณะ
กรรมการขึ้นมาสอบสวนว่าได้มีการละเลย
ในการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ นอกจากนี้
คณะกรรมาธิการฯ ยังมีมติขอให้กระทรวง
มหาดไทยทำการตรวจสอบและดำเนินคดี
กับนายวินัย พาณิชยานุบาล เจ้าของโรง
เลื่อยสหวนกิจ ที่ทำการบุกรุกที่สาธารณะ
นำไม้มากองไว้โดยไม่มีใบอนุญาต

ประชุมวุฒิสภา

ที่รัฐสภา วันที่ 13 มีนาคม 2541
มีการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 12 (สมัย
สามัญทั่วไป) โดยมี นายมีชัย ฤชุพันธุ์
ประธานวุฒิสภา เป็นประธานการประชุม
เริ่มประชุมเวลา 09.50 นาฬิกา ที่ประชุม
ได้พิจารณาเรื่องตามระเบียบวาระ เรื่อง
ด่วน คือ ร่างพระราชบัญญัติประกอบ

รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ซึ่งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว และลงมติในวาระที่ 3 ให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว ต่อมา ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องตามระเบียบวาระ เรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว คือ ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ซึ่งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว และได้ลงมติในวาระที่ 3 เห็นชอบด้วยกับร่างข้อบังคับดังกล่าว จากนั้น ได้มีมติเห็นชอบด้วยกับรายงานการพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการค้าและอุตสาหกรรมไทยให้เป็นเลิศในภูมิภาค : การศึกษาเฉพาะเรื่องให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ (อุตสาหกรรมอาหาร) ซึ่งคณะกรรมการการเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมพิจารณาเสร็จแล้ว เพื่อแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรี ประกอบการพิจารณาต่อไป ต่อมาที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องตามระเบียบวาระ เรื่องที่เสนอใหม่ คือ ร่างพระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว และได้ลงมติในวาระ

ที่ 1 เห็นชอบด้วยกับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ทั้งนี้ มีมติให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา จำนวน 17 คน โดยมีกำหนดการแปรญัตติภายใน 7 วัน เลิกประชุมเวลา 17.00 นาฬิกา

นายกรัฐมนตรี แถลงผลการเยือนสหรัฐ

วันที่ 14 มีนาคม 2541 นายชวน หลีกภัย และคณะ ร่วมกันแถลงผลการเยือนสหรัฐผ่านระบบจอภาพข้ามประเทศมายังสำนักข่าวสารอเมริกัน โดยนายกรัฐมนตรีกล่าวว่า สหรัฐจะให้ความช่วยเหลือไทยมูลค่า 1,700 ล้านดอลลาร์ โดยเป็นการให้ความร่วมมือผ่านทางธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า 1,000 ล้านดอลลาร์ เพื่อสนับสนุนสภาพคล่องของผู้ประกอบการไทย และโครงการอื่นๆ อีก 700 ล้านดอลลาร์ รวมทั้งรัฐบาลสหรัฐจะให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาไทยในสหรัฐ ทั้งนี้ ยังไม่รวมกับความร่วมมือของสหรัฐที่จะให้การสนับสนุนกับไทยในด้านต่างๆ อีก ซึ่งการเดินทางมาเยือนสหรัฐอย่างเป็นทางการ

ทางการในครั้งนี มีขึ้นตามคำเชิญของ
ประธานาธิบดีคลินตัน โดยมีกำหนดการ
เยือนระหว่างวันที่ 10 - 17 มีนาคมนี้

ประชุมวุฒิสภา

ที่รัฐสภา วันที่ 16 มีนาคม 2541 มี
การประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 13 (สมัยสามัญ
ทั่วไป) เป็นพิเศษ โดยมี นายมีชัย ฤชุพันธุ์
ประธานวุฒิสภา เป็นประธานการประชุม
เริ่มประชุมเวลา 10.00 นาฬิกา ที่ประชุมได้
ลงมติในวาระที่ 3 ให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระ
ราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะ
กรรมาธิการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว
จำนวน 2 ฉบับ คือ

1. ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐ-
ธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง
พ.ศ.
2. ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐ-
ธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้
แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.

ต่อมา ที่ประชุมได้มีมติให้ขยาย
เวลาการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ
สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน พ.ศ. ออกไป
เป็นกรณีพิเศษอีก 30 วัน นับแต่วันที่ 22

มีนาคม 2541 ตามที่คณะกรรมการ
วิสามัญฯ ร้องขอ

จากนั้น ที่ประชุมได้ลงมติในวาระ
ที่ 1 เห็นชอบด้วยกับหลักการแห่งร่างพระ
ราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ซึ่งสภาผู้แทน
ราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว และมีมติให้ตั้ง
คณะกรรมการวิสามัญพิจารณา จำนวน
20 คน โดยมีกำหนดการแปรญัตติภายใน
7 วัน ต่อจากนั้น ได้ลงมติในวาระที่ 1
เห็นชอบด้วยกับหลักการแห่งร่างพระราช
บัญญัติ ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็น
ชอบแล้ว จำนวน 4 ฉบับ คือ

1. ร่างพระราชบัญญัติสถาบันพระ
ปกเกล้า พ.ศ.
2. ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย
แม่ฟ้าหลวง พ.ศ.
3. ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ.
4. ร่างพระราชบัญญัติสถาบันส่งเสริม
การสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
พ.ศ.

ทั้งนี้ มีมติให้ส่งคณะกรรมการ
การศึกษาและวัฒนธรรมพิจารณาทั้ง 4

ฉบับ โดยมีกำหนดการแปรญัตติภายใน 7 วัน

ต่อมา ที่ประชุมได้ลงมติในวาระที่ 1 เห็นชอบด้วยกับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว จำนวน 5 ฉบับ คือ

1. ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลหัวช้าง อำเภออุทุมพรพิสัย และตำบลเปี๊ยะ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อสร้างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2349 สายแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2083 (หัวช้าง) - บึงบูรพ์ พ.ศ.

2. ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลยางชุมน้อย อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อขยายทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2351 สายแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2083 (พลไวก) - ยางชุมน้อย ตอนอำเภอค้อวัง - อำเภอยางชุมน้อย พ.ศ.

3. ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลหนองผือ อำเภอเขมราฐ และตำบลข้าวปุ้น อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อขยายทาง

หลวงแผ่นดินหมายเลข 2232 สายแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 202 (หนองผือ) . กุดข้าวปุ้น พ.ศ.

4. ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลบ้านเบิก อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี เพื่อขยายทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3027 สายแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 32 - บรรจบทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 311 (ท่าม่วง) พ.ศ.

5. ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลวังสามัคคี อำเภอโพนทอง และตำบลกกโพธิ์ ตำบลหนองพอก ตำบลรอบเมือง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อสร้างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2136 สายแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2046 (โพนทอง) - บรรจบทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 (เลิงนกทา) พ.ศ.

ทั้งนี้ เนื่องจากที่ประชุมได้ลงมติอนุมัติให้พิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภา ทั้ง 5 ฉบับ ตามที่รัฐมนตรีร้องขอ ที่ประชุมจึงได้พิจารณาในวาระที่ 2 เริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำแปรญัตติ แล้วเรียงตามลำดับมาตราจนจบร่าง และลงมติในวาระที่ 3 เห็นชอบ

ด้วยกับสภาผู้แทนราษฎรทั้ง 5 ฉบับ เลิก
ประชุมเวลา 14.20 นาฬิกา

ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ที่รัฐสภา วันที่ 18 มีนาคม 2541 มี
การประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่
2 ครั้งที่ 29 (สมัยประชุมสามัญทั่วไป) โดย
มี นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานสภา
ผู้แทนราษฎร เป็นประธานการประชุม เริ่ม
ประชุมเวลา 09.40 นาฬิกา ที่ประชุมได้
พิจารณาเรื่องด่วน คือ ญัตติขอเปิดอภิปราย
ทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้ง
คณะ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งสมาชิกสภาผู้
แทนราษฎร จำนวน 154 คน เป็นผู้เสนอ
เมื่อผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร
(พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ) ในฐานะผู้เสนอ
ได้แถลงเหตุผลแล้ว นายกรัฐมนตรี รอง
นายกรัฐมนตรี (นายสุภชัย พานิชภักดิ์)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม รัฐมนตรีว่า
การกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีประจำ
สำนักนายกรัฐมนตรี (พลอากาศเอก สมบุญ
ระหงษ์) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการ

คลัง (นายพิเชษฐ พันธ์วิชาติกุล) และ
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ (นาย
โพธิพงษ์ ล่ำซำ) ตอบชี้แจง เมื่อการ
อภิปรายดำเนินมาจนได้เวลาพอสมควร
แล้ว จึงได้สั่งเลื่อนการพิจารณาญัตติตั้ง
กล่าวไปในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร
ครั้งต่อไป วันที่ 19 มีนาคม 2541 เลิก
ประชุมเวลา 01.05 นาฬิกา ของวันที่ 19
มีนาคม 2541

ยื่นฟ้องนายทะเบียนพรรค การเมือง

วันที่ 18 มีนาคม 2541 นายมัน
พธิในทัย ส.ส.สมุทรปราการ และนาย
ทนต์ศักดิ์ เล็กอุทัย ส.ส.อุดรธานี พรรค
ประชากรไทย ได้ยื่นฟ้องต่อศาลแพ่ง ฟ้อง
ร้องนายธีรศักดิ์ กรรณสูต ประธานคณะ
กรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียน
พรรคการเมือง เพื่อขอให้ศาลเพิกถอนการ
จดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหาร
พรรคประชากรไทย เนื่องจากประธาน
คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ยอมให้มีการ
จดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหาร
พรรคประชากรไทย ตามมติที่ประชุมใหญ่

ของพรรคประชากรไทยเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2540 ซึ่งการประชุมดังกล่าวมีการเชิญสมาชิกเข้าร่วมการประชุมเพียง 38 คน ทั้งที่ตามระเบียบข้อบังคับพรรคต้องเรียกตัวแทนจากทั่วประเทศมาประชุม ซึ่งศาลแพ่งรับคำฟ้องและนัดสืบพยานโจทก์วันที่ 16 มิถุนายนนี้

ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ที่รัฐสภา วันที่ 19 มีนาคม 2541 มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 2 ครั้งที่ 30 (สมัยประชุมสามัญทั่วไป) โดยมี นายโสภณ เพชรสว่าง รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธานการประชุม เริ่มประชุมเวลา 10.40 นาฬิกา ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องด่วน คือ ญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ ซึ่งเป็นการพิจารณาต่อจากการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่แล้ว โดยมีรองนายกรัฐมนตรี (นายสุภชัย พานิชภักดิ์) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงอุตสาหกรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ และนายจรินทร์ ลักษณวิศิษฎ์) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ (นายโพธิพงษ์ ล่ำซำ และนายไพฑูรย์ แก้วทอง) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายเนวิน ชิดชอบ) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายวัฒนา อิศวเหม) ตอบชี้แจง และเมื่อการอภิปรายดำเนินมาจนได้เวลาพอสมควรแล้ว ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้สั่งให้เลื่อนการพิจารณาญัตติดังกล่าวไปในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งต่อไป วันที่ 20 มีนาคม 2541 เลิกประชุมเวลา 01.35 นาฬิกา ของวันที่ 20 มีนาคม 2541

ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ที่รัฐสภา วันที่ 20 มีนาคม 2541 มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 2 ครั้งที่ 31 (สมัยประชุมสามัญทั่วไป) โดยมี นายโสภณ เพชรสว่าง รองประธาน

สภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธานการประชุม เริ่มประชุมเวลา 09.35 นาฬิกา ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องด่วน คือ ญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ ซึ่งเป็นการพิจารณาต่อจากการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่แล้ว โดยมีนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ นายสาวิตรี โพธิ์พินิจ และคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์) และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์) ตอบที่แจ่มจนได้เวลาพอสมควรแล้ว ที่ประชุมได้มีมติให้เปิดอภิปราย หลังจากการอภิปรายสรุปญัตติดังกล่าวแล้ว ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้นัดประชุมเพื่อลงมติในญัตติดังกล่าวในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งต่อไป วันที่ 21 มีนาคม 2541 เลิกประชุมเวลา 19.25 นาฬิกา

๘ ประชุมวุฒิสภา

ที่รัฐสภา วันที่ 20 มีนาคม 2541 มีการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 14 (สมัยสามัญ

ทั่วไป) เป็นพิเศษ โดยมี นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานวุฒิสภา เป็นประธานการประชุม เริ่มประชุมเวลา 14.20 นาฬิกา ที่ประชุมได้ดำเนินการประชุมลับเพื่อพิจารณาเรื่องเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 261 วรรคสอง (3) และได้ลงมติเลือกผู้ทรงคุณวุฒิสถาขานิติศาสตร์ จำนวน 1 คน เพื่อเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ คือ ศาสตราจารย์โกเมน ภัทรภิรมย์ จากนั้น ได้ดำเนินการประชุมโดยเปิดเผย ทั้งนี้ ประธานวุฒิสภาได้ปรึกษาที่ประชุมของดใช้ข้อบังคับฯ ข้อ 105 ว่าด้วยการตั้งกรรมาธิการร่วมกัน บางส่วนเป็นการชั่วคราวเฉพาะกรณี และได้มีมติให้ตั้งคณะกรรมาธิการร่วมกันฝ่ายวุฒิสภาเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. จำนวน 15 คน และตั้งคณะกรรมาธิการร่วมกันฝ่ายวุฒิสภาเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.

จำนวน 15 คน โดยกรรมาธิการร่วมกัน ฝ่ายวุฒิสภาเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ตามที่วุฒิสภาจะได้แต่งตั้งสามารถดำเนินการได้ ต่อเมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้ตั้งกรรมาธิการร่วมกันตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 175 (3) แล้ว หากสภาผู้แทนราษฎรกำหนดจำนวนกรรมาธิการร่วมกันน้อยกว่า 15 คน ก็ให้ถือว่ากรรมาธิการร่วมกันฝ่ายวุฒิสภามีจำนวนตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนด เลิกประชุมเวลา 16.35 นาฬิกา

การเลือกตั้ง ส.ก. และ ส.ช.

วันที่ 20 มีนาคม 2541 ร.ต.ต. เกรียงศักดิ์ โลหะชาละ รองปลัดกรุงเทพมหานคร แจ้งผลการรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร (ส.ก.) และสมาชิกสภาเขต (ส.ช.) ที่เปิดรับสมัครตั้งแต่วันที่ 16 - 20 มีนาคม ที่ผ่านมา มีผู้สมัคร ส.ก.ทั้งสิ้น 268 คน เป็นชาย 226 คน หญิง 42 คน มี ส.ก.ได้ทั้งสิ้น 60 คน ส่วนผู้สมัคร ส.ช.มีทั้งสิ้น 927 คน เป็นชาย 792 คน หญิง 135 คน มี ส.ช.ได้ทั้งสิ้น 260 คน โดยแบ่งเป็นผู้สมัคร ส.ก. จาก

พรรคประชาธิปัตย์ 60 คน พลังไทย 55 คน ประชากรไทย 41 คน มตงาน 36 คน มวลชน 6 คน พลังธรรม 6 คน กลุ่มบ้านมิตรภาพ 4 คน และกลุ่มอื่นๆ อีก 60 คน ส่วนผู้สมัคร ส.ช. จากพรรคประชาธิปัตย์ 260 คน พลังไทย 239 คน ประชากรไทย 151 คน มตงาน 146 คน มวลชน 36 คน พลังธรรม 14 คน และผู้สมัครอิสระอีก 81 คน ทั้งนี้ กทม.ได้ตั้งงบประมาณในการประชาสัมพันธ์และจัดการเลือกตั้งครั้งนี้ เป็นเงิน 90 ล้านบาท

ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ที่รัฐสภา วันที่ 21 มีนาคม 2541 มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ปีที่ 2 ครั้งที่ 32 (สมัยประชุมสามัญทั่วไป) โดยมี นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธานการประชุม เริ่มประชุมเวลา 09.35 นาฬิกา ที่ประชุมได้ลงมติญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 154 คน เป็นผู้เสนอซึ่งปรากฏว่าได้ลงมติด้วยคะแนน

เสียงไม่ไว้วางใจ 177 เสียง ไว้วางใจ 208 เสียง และงดออกเสียง 2 เสียง ทั้งนี้ มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร จึงถือว่ารัฐมนตรีทั้งคณะได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร ต่อมาที่ประชุมได้ลงมติไม่เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่วุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติม จำนวน 3 ฉบับ คือ

1. ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.
2. ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.
3. ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.

ทั้งนี้ ที่ประชุมได้ลงมติกำหนดจำนวนบุคคลที่จะประกอบเป็นกรรมาธิการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ จำนวน 20 คน และตั้งกรรมาธิการร่วมกันฝ่ายสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 10 คน เลิกประชุมเวลา 13.20 นาฬิกา

พรรคประชาธิปัตย์แก้ไขข้อบังคับพรรค

วันที่ 23 มีนาคม 2541 นายสุทัศน์ เงินหมื่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ กล่าวภายหลังการประชุมคณะกรรมการบริหารพรรค ว่า ที่ประชุมมีมติให้มีการแก้ไขข้อบังคับพรรคให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยเพิ่มตำแหน่งรองหัวหน้าพรรคจากเดิม 5 คน เป็น 8 คน รองเลขาธิการพรรคเพิ่มจาก 2 คน เป็น 4 คน และกรรมการบริหารพรรคเพิ่มจาก 45 คน เป็น 49 คน นอกจากนี้ที่ประชุมคณะผู้บริหารพรรคยังเห็นชอบให้แต่งตั้งนางลดาวัลลิ์ วงศ์ศรีวงศ์ เป็นโฆษกพรรคคนใหม่ แทนนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ที่ไปรับตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

ยื่นหนังสือขอให้สอบสวนการลงคะแนนซ้ำ

วันที่ 23 มีนาคม 2541 นายทิวา เงินยวง ส.ส. กรุงเทพมหานคร พรรคประชาธิปัตย์ ยื่นหนังสือถึงประธานคณะกรรมการกิจการสภาผู้แทนราษฎร เพื่อขอให้มีการสอบสวนกรณีการลงคะแนนซ้ำซ้อนในการลงมติญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจ

รัฐมนตรีทั้งคณะ เมื่อวันที่ 21 มีนาคม ที่ผ่านมา ซึ่งปรากฏว่า มีชื่อของ พ.ต.ท. ไหวพจน์ อภรณ์รัตน์ ส.ส. กำแพงเพชร พรรคความหวังใหม่ ลงคะแนนเสียง 2 ครั้ง คือ ในลำดับที่ 266 และลำดับที่ 382 โดยให้บัตรสำรอง ดังนั้น จึงขอให้คณะกรรมการฯ นำเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมของคณะกรรมการฯ เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง

เลือกตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่ 23 มีนาคม 2541 ที่รัฐสภา มีการประชุมคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เป็นครั้งแรก เพื่อเลือกตำแหน่งประธานศาลรัฐธรรมนูญ ที่ประชุมได้เสนอชื่อตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเพื่อดำรงตำแหน่งประธานศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 2 คน คือ นายเชาวน์ สายเชื้อ และ นายมงคล ธรรม์กัน ดังนั้น จึงต้องมีการลงคะแนนลับ ปรากฏว่าที่ประชุมมีมติเลือกนายเชาวน์ สายเชื้อ เป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญคนแรก ด้วยคะแนน 12 คะแนน ต่อ 1 คะแนน

ชี้แจงการใช้บัตรสำรองลงคะแนน

วันที่ 24 มีนาคม 2541 ที่รัฐสภา นายวราเทพ รัตนากร ส.ส. กำแพงเพชร

พร้อมด้วยนายธีระชัย ศิริพันธ์ ส.ส. อำนาจเจริญ และ พ.ต.ท.ไวพจน์ อภรณ์รัตน์ ส.ส. กำแพงเพชร จากพรรคความหวังใหม่ ร่วมแถลงข่าวชี้แจงกรณีที่มีการลงมติในญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ เมื่อวันที่ 21 มีนาคมที่ผ่านมา ปรากฏว่ามีรายชื่อ พ.ต.ท.ไวพจน์ อภรณ์รัตน์ ลงคะแนนถึง 2 ครั้ง ว่า ความผิดพลาดดังกล่าวเกิดจากนายธีระชัยได้ทำบัตรลงคะแนนจริงหายไป จึงใช้บัตรสำรองของสมาชิกที่ลืมไว้ในสภาฯ ลงคะแนนแทนซึ่งบัตรสำรองดังกล่าวเป็นบัตรของ พ.ต.ท. ไหวพจน์ ที่หายไป

คณะกรรมการการศึกษา

วันที่ 25 มีนาคม 2541 มีการประชุมคณะกรรมการการศึกษา สภาผู้แทนราษฎร โดยนายสนั่น สุธาทากุล โฆษกคณะกรรมการการศึกษา เปิดผลการประชุมว่า ที่ประชุมได้พิจารณาญัตติเกี่ยวกับปัญหาการจัดซื้อหนังสือเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีคำสั่งให้โรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาซื้อหนังสือแบบเรียนที่ผ่านการอนุมัติจากกรม

วิชาการและองค์การค่าของครูสภาจัดพิมพ์
เท่านั้น ดังนั้นทางกรมการฯ จึงได้เชิญ
ตัวแทนจากสำนักพิมพ์เอกชน ผู้อำนวยการ
การองค์การค่าของครูสภา และอธิบดีกรม
วิชาการมาชี้แจง ซึ่งทางสำนักพิมพ์ชี้แจง
ว่า ขณะนี้สำนักพิมพ์ได้รับผลกระทบมาก
เพราะได้จัดพิมพ์หนังสือไปแล้วไม่น้อยกว่า
1,000 ล้านเล่ม แต่คาดว่าหนังสือจะขายไม่
ได้ถึง 20 % ของหนังสือที่พิมพ์ ส่วนกรม
วิชาการก็ได้ชี้แจงว่า กระทรวงศึกษาธิการ
มีนโยบายให้ทางสถานศึกษาซื้อหนังสือ
แบบเรียนที่ผ่านการตรวจจากกรมวิชาการ
เท่านั้น แต่ในส่วนของหนังสือเสริม ทาง
โรงเรียนก็สามารถที่จะซื้อจากเอกชนได้
อย่างไรก็ตาม สำนักพิมพ์เอกชนได้เสนอ
ขอให้ทางกรมวิชาการผ่อนผันการจำหน่าย
หนังสือแบบเรียนและหนังสือเสริมที่ผลิต
ในปี 2540 เพราะหนังสือที่ผลิตในปีดัง
กล่าวนั้นได้นำไปขายในตลาดส่วนหนึ่ง
แล้ว ซึ่งเรื่องนี้ยังหาข้อยุติไม่ได้ ดังนั้นทาง
กรมการฯ จึงขอให้กรมวิชาการไป
หารือกับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อหาข้อสรุป และ
ให้เสนอต่อกรมการฯ ส่วนวิธีแก้ไข

ปัญหาระยะยาว กรมการฯ แนะนำให้
ทบทวนแก้ไขคำสั่งของกระทรวงฯ เกี่ยวกับ
แนวปฏิบัติการใช้และการควบคุมหนังสือ
สำหรับนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา
และมัธยมศึกษา เพราะคำสั่งดังกล่าวใช้
มานานแล้ว ควรปรับให้เข้ากับเศรษฐกิจ
ปัจจุบัน

แบ่งเขตเลือกตั้งใหม่

วันที่ 26 มีนาคม 2541 กรมการ
ปกครองได้จัดทำบัญชีจำนวนสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา รวมทั้ง
เขตเลือกตั้งที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง
ตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งหากมีการ
เลือกตั้งในปีนี้ จะมี 7 จังหวัดที่มี ส.ส.เพิ่ม
ขึ้นอีก 1 คน คือ จังหวัดตราด นครราชสีมา
ปทุมธานี พังงา ภูเก็ต แม่ฮ่องสอน และ
สิงห์บุรี โดยกรุงเทพมหานครยังคงเป็น
จังหวัดที่มี ส.ส. มากที่สุด จำนวน 37 คน
รองลงมาเป็นนครราชสีมา มี ส.ส. 17 คน
ส่วนจังหวัดที่มี ส.ส. มากเป็นอันดับ 3
จำนวน 11 คน มี 2 จังหวัด คือ ชอนแก่น
และอุบลราชธานี

